

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Rasa MIŠKINIENĖ

**UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKA IR JOS ĮGYVENDINIMAS
RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE
2006-2007 METAIS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2008

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Rasa MIŠKINIENĖ

**UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKA IR JOS ĮGYVENDINIMAS
RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE
2006-2007 METAIS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

Magistro darbo autorius Rasa Miškinienė .....
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas Prof. dr. A.Raipa .....
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas .....
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Rasa Miškinienė

Užimtumo rėmimo politika ir jos įgyvendinimas Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais.

Magistro darbas.

Magistro darbe pateikiama užimtumo politikos raida, įstojimo į Europos Sąjungą poveikis Lietuvos darbo rinkai, nagrinėjamas užimtumo politikos projektų finansavimas, pateikiama institucijų, atsakingų už užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą, funkcinė analizė. Atliekama Lietuvos Respublikos teisinės bazės, turinčios įtakos užimtumo rėmimo politikos valdymui, analizė. Magistro darbe pateikiama užimtumo politikos įgyvendinimo analizė Radviliškio darbo biržoje 2006-2007 metais: atlikta darbo jėgos paklausos ir pasiūlos suderinamumo, nedarbo, aktyvių darbo rinkos politikos priemonių analizė, pateikta darbo rinkos pokyčių prognozė. Pateikiamos išvados ir rekomendacijos. Patvirtinama autoriaus suformuluota mokslinio tyrimo hipotezė, kad užimtumo rėmimo politikos strategija daro tiesioginę įtaką šalies gyventojų užimtumo efektyvumui.

SUMMARY

Rasa Miškinienė

The policy to maintain the employment and its realization in Radviliskis Municipality in 2006-2007.

Postgraduate work..

In this postgraduate work we submit the course of employment policy, the influence of joining the European Union to Lithuanian job market, analyse the financial part of employment policy. We also make the functional analysis of institutions, which are responsible for the employment .

In this postgraduate work we study the implementation of the employment policy in Radviliskis Employment Agency in 2006-2007: we analyse the compatibility between demand and supply, unemployment, the actions and prognosis of changes in the job market. We give the conclusion and recommendations. We prove the hypothesis of the research, that the strategy towards maintenance of employment policy influences the effectiveness of employment.

TURINYS

SANTRAUKA	
ĮVADAS	6
PAGRINDINĖS DARBE VARTOJAMOS SAŲVOKOS	9
1. UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKA	10
1.1. Užimtumo politikos raida	10
1.2. Lietuva Europos Sąjungoje	15
1.2.1. Įstojimo į ES poveikis Lietuvos darbo rinkai	16
1.2.2. Europos Sąjungos užimtumo politikos tikslai iki 2010 metų	17
1.2.3. Užimtumo politikos projektų finansavimas	21
1.2.3.1. Europos regioninės plėtros fondas	24
1.2.3.2. Europos socialinis fondas	24
1.2.3.3. Lietuvos darbo biržos įgyvendinti ESF finansuojami projektai	26
1.2.3.4. Lietuvos darbo biržos vykdomi ESF finansuojami projektai	35
1.3. Užimtumo rėmimo ir investicijų į žmoniškąjį kapitalą skatinimas	38
1.3.1. Darbo rinka ir užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimas	39
1.3.1.1. Gyventojų užimtumas	39
1.3.1.2. Nedarbas	42
1.3.1.3. Įdarbinimas ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonės	44
1.3.2. Institucijų, atsakingų už užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą, funkcinė analizė	54
1.3.3. Užimtumo ir įdarbinimo rėmimo teisinė bazė	62
2. UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKOS ANALIZĖ RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE 2006-2007 METAIS	66
2.1. Darbo jėgos pasiūlos ir paklausos analizė	66
2.1.1 Darbo jėgos paklausa	66
2.1.2. Darbo jėgos pasiūla	68
2.1.3. Nedarbas	71
2.1.4. Darbo rinkos pokyčių prognozė	72
2.2. Aktyvių darbo rinkos politikos priemonių analizė	73
2.2.1. Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas	74

2.2.2. Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas	75
2.2.3. Remiamasis įdarbinimas	76
2.2.4. Parama darbo vietoms steigti	81
2.2.5. Darbo rotacija	83
2.3. Europos socialinio fondo finansuojamų projektų analizė	83
2.3.1. Įgyvendintų ESF finansuojamų projektų analizė	83
2.3.2. Vykdomų ESF finansuojamų projektų analizė	87
IŠVADOS	90
LITERATŪRA	92
PRIEDAI	

ĮVADAS

Magistro darbo temą „Užimtumo rėmimo politika ir jos įgyvendinimas Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais“ pasirinkau neatsitiktinai. Dirbu Radviliškio darbo biržoje Užimtumo rėmimo įgyvendinimo skyriaus vyr.specialiste. Atlieku darbo rinkos monitoringą: analizuoju darbo paklausą ir pasiūlą rajone, atlikus darbdavių apklausas apie galimus darbuotojų atleidimus, gamybos restruktūrizavimą, prognozuoju galimus darbo rinkos pokyčius, koordinuoju ESF finansuojamus projektus.

Problema. Ieškodami darbo žmonės susiduria su problemomis, kurios paskatina juos ieškoti nelegalaus darbo Lietuvoje ir kitose šalyse. Ne visi Lietuvos piliečiai yra susipažinę su bedarbyste ir užimtumo politika, kurią įgyvendina darbo biržos. Trūksta tyrimų, kurie pagrįstų ar paneigtų nedarbo ir užimtumo politikos sąveikos reikšmingumą. Tai iš ties aktuali šiandienos problema. Tokia tema pasirinkta todėl, kad dirbu darbo biržoje. Magistro darbo problemškumą apibūdina konkretus klausimas, reikalaujantis specialių analizės, kaip pritraukti ir išlaikyti daugiau asmenų darbo rinkoje ?

Tyrimo aktualumas. Vadovaujantis įvairių tyrimų apklausos duomenimis, tiek Lietuvos žmonės, tiek ekspertai mano, kad viena didžiausių žmonių problemų yra nedarbas, nes tik dirbantys šalies gyventojai gali uždirbti pakankamai lėšų sau ir socialiai remtiniems žmonėms. Turėti gerai apmokamą darbą yra viena iš svarbiausių žmogaus laisvės, socialinio teisingumo ir savarankiškumo sąlygų.

Sukurta nuosekli socialinės apsaugos užimtumo politikos įgyvendinimo sistema. Yra visos arba beveik visos reikalingos veikiančios institucijas, jų darbo pasidalinimas yra toks, kad tokia veikla gali būti vykdoma.

Socialinio sektoriaus pagrindinės silpnybės būtų šios: žemas užimtumo lygis, nepakankamas darbo jėgos ir profesinis mobilumas, nepakankama darbo vietų kokybė (darbo santykių ir daugeliu kitų aspektų), nepakankamas darbo rinkos lankstumas, regioninis šalies išsivystymo netolygumas, šešėlinis nelegalus užimtumas, nepakankamai koordinuota užimtumo politika ir kt.

Valstybės misija – valstybė turėtų pasiekti tokių dalykų: sudaryti sąlygas kiekvienam šalies gyventojui, norinčiam ir galinčiam dirbti, savo darbu užsitikrinti tinkamą pragyvenimo lygį. Nuosekliai įgyvendinti aktyvią užimtumo bei žmogiškųjų išteklių plėtros politiką, kuri užtikrintų darbo rinkos poreikius atitinkančią darbo jėgos kvalifikaciją ir lankstumą bei sudarytų prielaidas stabiliam užimtumui. Išplėtoti ir palaikyti nuolatinio mokymosi sistemą.

Be misijos yra valstybės vizija. Ką mes norime turėti 2015 metais? 2015 metais mes norėtume turėti pakankamai aukštą užimtumą, siekiantį iki 70 procentų darbo jėgos ir racionalų

nedarbo lygį 5-6 procentų lygyje. Norėtume, kad darbo rinka būtų lanksti, mobili ir konkurentabili Europos Sąjungoje. Kad būtų sumažinti regioniniai skirtumai, įgyvendintas vyrų ir moterų lygių galimybių principas. Visiems šiems tikslams įgyvendinti kuriamos nedarbo mažinimo ir užimtumo didinimo priemonės. Tai tema, kuri aktuali visiems mūsų šalies žmonėms.

Tyrimo objektas. Užimtumo rėmimo politika ir jos įgyvendinimas Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais.

Tyrimo dalykas. Užimtumo politikos raida, įstojimo į Europos Sąjungą poveikis Lietuvos darbo rinkai, institucijų, atsakingų už užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą, funkcinė analizė, Lietuvos Respublikos teisinės bazės, turinčios įtakos užimtumo rėmimo politikos valdymui, analizė, užimtumo politikos įgyvendinimo analizė Radviliškio darbo biržoje 2006-2007 metais: darbo jėgos paklausos ir pasiūlos suderinamumas, nedarbas, aktyvių darbo rinkos politikos priemonių analizė, darbo rinkos pokyčių prognozė.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti užimtumo rėmimo politiką ir jos įgyvendinimą Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išstudijuoti užimtumą reglamentuojančius įstatymus ir teisinius aktus.
2. Išanalizuoti Lietuvos darbo rinkos pokyčius ir įstojimo į ES poveikį Lietuvos darbo rinkai
3. Išanalizuoti užimtumo politikos įgyvendinimą Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais.

Hipotezė. Užimtumo rėmimo politika daro tiesioginę įtaką šalies gyventojų užimtumo efektyvumui.

Tyrimų bazė. Darbui atlikti buvo taikomi šie tyrimo metodai:

1. Teoriniai: mokslinės teorinės bei metodinės literatūros, įstatymų, teisė aktų ir interneto duomenų bazės šia tema analizė.
2. Statistiniai: statistinių duomenų analizė.

Visa surinkta informacija darbe pateikiama aprašomojo, analitinio bei grafinio metodo pagalba.

Tyrimo rezultatai:

Rezultatų naujumas. Siekiant laiku ir tinkamai reaguoti į pokyčius darbo rinkoje, Lietuvoje diegiama darbo rinkos pokyčių stebėsenos sistema. Darbo rinkos stebėjimo sistemos tikslas – sudaryti geresnes sąlygas vertinti vietų kokybinių ir kiekybinių rodiklių pokyčius įmonėse, įstaigose ir organizacijose, atskirose teritorijose, ūkio šakose bei šalyje ir tuo pagrindu analizuoti darbo būklę, darbo jėgos paklausos ir pasiūlos proporcijas bei sudaryti sąlygas laiku numatyti priemones galimiems disbalansams darbo rinkoje išvengti. Pagrindines darbo vietų kaupimo,

sisteminimo, sąsajos tarp jų analizės bei pateikimo suinteresuotiems vartotojams funkcijas vykdo Lietuvos darbo birža. Laiku pateikta informacija apie pokyčius darbo rinkoje taip pat sudaro galimybę įmonėms ir darbuotojams deramai reaguoti į struktūrinių reformų, rinkos konjunktūros, konkurencijos padiktuotas permainas.

Rezultatų reikšmingumas. Užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais analizė parodė Radviliškio darbo biržoje įregistruotų bedarbių ir ieškančių darbo asmenų bei rajono darbdavių vykdomą užimtumo rėmimo politiką. Surinkti ir apibendrinti Radviliškio darbo biržos duomenys bus reikalingi rajono visuomenei, darbo biržos darbuotojams, studentams ir kitiems suinteresuotiems asmenims, planuojant darbo rinkos strategiją.

PAGRINDINĖS DARBE VARTOJAMOS SĄVOKOS

Magistro darbe vartojamos šios sąvokos:

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytos priemonės, kuriomis siekiama padėti ieškantiems darbo asmenims padidinti jų užimtumo galimybes ir gerinti darbo vietų ir parengtų kvalifikuotų darbuotojų santykio pusiausvyrą.

Bedarbis – nedirbantis darbingo amžiaus darbingas asmuo, nesimokantis pagal dieninę mokymo formą, įstatymų nustatyta tvarka įsiregistravęs teritorinėje darbo biržoje kaip ieškantis darbo ir pasirengęs dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse.

Darbingo amžiaus asmenys – asmenys nuo 16 metų iki Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo nustatyto senatvės pensijos amžiaus.

Darbo paklausa – laisvos darbo vietos, pareigos ir joms keliami reikalavimai.

Darbo pasiūla – darbo rinkoje esantys asmenys ir jų gebėjimai atlikti tam tikros profesijos, specialybės, kvalifikacijos darbą arba eiti tam tikras pareigas.

Darbo rotacija – darbuotojų laikinas pakeitimas ieškančiais darbo asmenimis.

Ilgalaikiai bedarbiai – asmenys iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 6 mėnesius, ir asmenys nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos.

Įdarbinimas subsidijuojant – teritorinės darbo biržos pasiūsto asmens įdarbinimas, negražintinai kompensuojant darbdaviui dalį šio asmens darbo užmokesčio išlaidų.

Profesinis mokymas – ieškantys darbo asmenys turi galimybę įgyti profesiją, kelti kvalifikaciją arba persikvalifikuoti pagal poreikį darbo rinkoje.

Viešieji darbai – teritorinių darbo biržų kartu su savivaldybėmis ir darbdaviais organizuojami darbai bedarbiams ir kitiems asmenims, nustatyta tvarka įsiregistravusiems teritorinėje darbo biržoje, laikinai įdarbinti.

Vietinės užimtumo iniciatyvos – naujų darbo vietų steigimo bedarbiams įdarbinti projektai, padedantys sutelkti vietos bendruomenės ir socialinių partnerių pastangas didinti atskirų savivaldybių (seniūnijų) gyventojų užimtumą.

Užimtumo fondo remiami darbai – programa skirta pirminių darbinių įgūdžių įgijimui, jų tobulinimui darbo vietoje ir įsitvirtinimui nuolatiniam darbui.

Užimtumo rėmimo sistema – ieškančių darbo asmenų užimtumui remti taikomų teisinių, ekonominių, socialinių ir organizacinių priemonių visuma.

1. UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKA

1.1. Užimtumo politikos raida

Organizuotas valstybinio masto socialinės apsaugos darbas Lietuvoje pradėtas nuo pirmųjų nepriklausomos valstybės atkūrimo dienų.

Jau 1918 m. Vilniuje, susikūrus pirmajai Lietuvos vyriausybei, buvo įsteigta atskira Viešųjų darbų ir maitinimo ministerija su Socialinės apsaugos, Maitinimo ir Darbo departamentais. Vėliau, 1919 m. pradžioje, vyriausybės buveinę perkėlus į laikinąją sostinę Kauną, Viešųjų darbų ir maitinimo ministerija buvo pertvarkyta į dvi ministerijas: Darbo ir socialinės apsaugos bei Tiekimo ir maitinimo. Darbo ir socialinės apsaugos ministerija, neilgai tegyvavusi, 1919 m. spalio 29 d. įstatymu (VŽ. Nr.16) buvo likviduota ir jos darbas pavestas Vidaus reikalų ministerijai, įsteigiant naują Darbo ir socialinės apsaugos departamentą su trimis skyriais: Darbo, Socialinės apsaugos ir Tremtinių grąžinimo.¹

Nuo 1924 m. pradžios Darbo ir socialinės apsaugos departamentas pertvarkytas į Vyriausiąją darbo ir socialinės apsaugos inspekciją, kuri 1937 m. vėl pavadinta Darbo ir socialinės apsaugos departamentu. Apie dvidešimt metų čia buvo koncentruojamas valstybinio socialinės apsaugos darbo vykdymas ir tvarkymas. Socialine apsauga vadinta valstybės globa tų gyventojų, kurie dėl savo socialinės būklės negali savęs iki galo, kaip reikiant aprūpinti ar sudaryti tinkamas sau gyvenimo sąlygas greta kitų, šiuo požiūriu pajėgių gyventojų sluoksnių. Tuomet socialinė apsauga skirstyta į šias pagrindines sritis: darbo apsaugą, socialinį draudimą ir socialinę globą.

Darbo apsaugos srities, kaip ir visų kitų sričių įstatymus, Lietuva paveldėjo iš buvusios Rusijos imperijos, tačiau visi tie teisės aktai buvo gerokai atsilikę ir netiko pakitusioms Lietuvos gyvenimo sąlygoms. Taikant senuosius rusų įstatymus, reikėjo palaipsniui juos keisti, todėl vėliau bene visi šios srities įstatymai buvo pakeisti Lietuvos valstybės išleistais.

Žymiausia darbo apsaugos įstatymų leidimo veikla Lietuvoje pasireiškė žemės ūkio ir pramonės darbininkų samdos sąlygų nustatymu ir tvarkymu.

Pirmasis darbo apsaugos įstatymas žemės ūkio srityje buvo 1919 m. liepos 5 d. (V.Ž. Nr. 9)² Laikinosios Lietuvos vyriausybės išleistas Įstatymas apie darbininkų ordinarininkų iš dvarų dėl darbų sumažėjimo pašalinimą. Šis įstatymas vėliau okupacinės karo valdžios ištuštintuose ir apleistuose dvaruose apsaugojo tūkstančius darbininkų šeimų

¹ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

² <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

nuo gresiančio jiems bado ir pašalinimo iš užimamų dvaruose butų. Šis įstatymas vėliau kelis kartus buvo pratęsimas ir papildomas. Dar 1924 m. pagal darbo inspektorių surinktas statistikos žinias, įstatymas buvo palietęs 18171 darbininką; kituose, ne dvarų žemės ūkiuose, tuo metu buvo samdomi 130947 darbininkai. Atlikus žemės reformą ir išdalijus dvarus savanoriams, bežemiams bei mažžemiams, minėtas įstatymas, netekęs savo aktualumo, buvo panaikintas. Vietoje jo 1929 m. rugpjūčio 12 d. (V. Ž. Nr. 306) išleistas bendrasis „Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymas“. Juo remiantis vienodai tvarkomi visų žemės ūkio darbininkų samdos reikalai. Įstatymas apibrėžė samdos sutarties sudarymo tvarką, sutarties vykdymo ir nutraukimo nuostatus, samdytojo ir samdinio savitarpio santykius. 1930 m. balandžio 16 d. (V. Ž. Nr. 324) išleistos Normalinės samdos sutarčių sąlygos, vėliau kelis kartus pakeistos, kuriomis nustatytas sutarties sudarymo laikas, atlyginimo natūra ir pinigais normos, atlyginimo išmokėjimo sąlygos, darbo laikas ir atostogos.³

1928 m. birželio 13 d. (V. Ž. Nr. 278) buvo išleistos taisyklės, kuriomis nustatytos nuolatinės piniginės pašalpos (pensijos) pasenusiems arba sveikatos netekusiems dvarų darbininkams, darbininkėms, našlėms ir vaikams. Mokama buvo iš valstybės išdo tiems emeritams, kurie pašalpos teises įgijo iki 1929 m. rugpjūčio 12 d.⁴

Geriausiai Lietuvoje apsaugoti pramonės darbininkų socialiniai reikalai. Buvęs rusų Pramonės darbo įstatymas geriau nei kitų darbo sričių įstatymai apsaugojo dirbančiuosius pramonėje. Šis įstatymas Lietuvoje vykdytas iki 1933 m., daugelis jo nuostatų buvo paimta pagrindu tais metais išleistam Pramonės darbininkų samdos įstatymui. Pirmasis Lietuvoje pramonės darbo apsaugos įstatymas buvo 1919 m. gruodžio 17 d. (V. Ž. Nr. 17) išleistas Darbo dienos ilgumo įstatymas, kuris su nežymiais pakeitimais vėliau veikė ne vieną dešimtmetį. Įstatymas nustatė 8 valandų darbo dienos trukmę visoms dirbtuvėms ir fabrikams, kur buvo naudojamas samdomasis darbas, o prekybos įmonėms ir krautuvėms - 10 val. per parą. Įstatymo vykdymą prižiūrėjo Darbo inspekcija. Nusizengusieji jo nuostatams teismo bausti iki 1000 Lt bauda arba 4 savaitių areštu.⁵

1921 m. kovo 23 d. (V. Ž. Nr. 61) buvo paskelbtas pramonės įstatų papildymas, kuriuo įvestos vadinamosios kompensacijos atleidžiamiesiems iš darbo pramonės darbininkams. Šio įstatymo nuostatai su kai kuriais pakeitimais ir papildymais vėliau buvo įtraukti į Pramonės darbininkų samdos įstatymą.

1925 m. sausio 17 d. (V. Ž. Nr. 179) paskelbtas Darbo inspekcijos įstatymas. Jis nustatė šios darbo apsaugos įstatymų vykdymo institucijos tikslą, uždavinius ir organizaciją.

³ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

⁴ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

⁵ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

Tais pat metais išleista ir šio įstatymo vykdymui skirta instrukcija (V. Ž. Nr. 204), smulkiai apibrėžianti darbo inspektorių teises ir pareigas.

1925 m. vasario 2 d. (V. Ž. Nr. 181) paskelbtas Švenčių ir poilsio įstatymas, kuris su vėliau išleistais papildymais nustatė įvairių sričių darbininkams bei tarnautojams privalomą poilsį. Jo nuostatai suderinti su 1931 m. ratifikuota konvencija Dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse.⁶

1926 m. balandžio 10 d. (V. Ž. Nr. 221) paskelbtas Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų įstatymas, pagal kurį šie tarnautojai, išstarnavę įstatymo nustatytą laiką arba tarnaudami netekę sveikatos ir darbingumo, iš pensijų ir pašalpų fondo gavo atitinkamą pensiją. Tarnautojui mirus, priklausiusios jam pensijos dalį gavo šeimos nariai. Tarnautojui, iš tarnybos be jo kaltės atleistam dar pensijos nesulaukus, pašalpa iš fondo mokėta už tiek mėnesių, kiek metų jis tarnyboje išbuvo. Valstybės tarnautojų pensijų ir pašalpų fondo lėšas sudarė atskaitymai po 6 proc. iš jų faktiškai gaunamos algos.

1931 m. birželio 19 d. (V. Ž. Nr. 359) Lietuva ratifikavo penkias tarptautines darbo konvencijas: dėl moterų nakties darbo, dėl vaikų nakties darbo pramonėje, dėl 8 val. darbo dienos ir 48 val. darbo savaitės nustatymo pramonės įmonėse, dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse, dėl pramonės, prekybos ir namų ruošos darbininkų draudimo ligos atveju. Šios konvencijos buvo suderintos su veikiančiais darbo apsaugos įstatymais ir dėl jų vykdymo kasmet duoti apyskaitiniai raportai Tarptautiniam darbo biurui.

1931 m. spalio 3 d. (V. Ž. Nr. 366) paskelbtas Nakties darbo kepyklose įstatymas, kuriuo šiose įmonėse uždraustas darbas naktį nuo 21 iki 4 val. Nusizengusieji šiam draudimui administraciniu būdu bausti pinigine bauda iki 500 Lt arba areštu iki 2 savaičių. Pagrindinis darbo apsaugos įstatymas pramonėje buvo 1933 m. lapkričio 11 d. (V. Ž. Nr. 429) paskelbtas Pramonės darbininkų samdos įstatymas ir 1934 m. rugsėjo 27 d. (V. Ž. Nr. 457) išleistas šio įstatymo kai kurių nuostatų pakeitimas bei papildymas. Šis įstatymas taikytas visose fabriku ir amatų pramonės įmonėse, automobilių susisiekimo, automobilių transporto bei laivininkystės įmonėse, kino teatrų mechanikos skyriuose, o jo nuostatai dėl darbininkų uždarbio normavimo - ir statybos įmonėse. Pagal darbo inspektorių surinktas statistikos žinias 1937 m. įstatymas buvo taikomas 2643 pramonės įmonėse (be sezoninių statybos darbuotojų), kuriose dirbo 22759 darbininkai.⁷

Įstatymo vykdymą prižiūrėjo darbo inspekcija. Kiekvienoje įmonėje turėjo būti vedėjas, atsakingas už jos tvarką ir įstatymo nuostatų vykdymą įmonėje. Kiekvienoje įmonėje nustatytos tam tikros vidaus tvarkos taisyklės ir piniginės baudos darbininkams už

⁶ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

⁷ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

šių taisyklių pažeidimą. Darbininkų sveikatai ir gyvybei darbe apsaugoti šį įstatymą papildančios taisyklės, smulkiai apibrėžiančios technines ir sanitarines apsaugos priemonės įvairių rūšių įmonėse. Samdos sutartys sudarinėtos tik raštu, išduodant darbininkui nustatytos formos darbo knygelę. Sutartys sudarinėtos neapibrėžtam laikui, kadangi apibrėžtam laikui galima buvo samdyti tiktai sezoninėse įmonėse. Darbininkų uždarbį, atsižvelgiant į esamą minimalų gyvenimo lygį, normavo darbo inspektoriai ir tam tikra trijų asmenų sudaryta iš valdžios atstovo ir šalių atstovų komisija, kurios nutarimai įgydavo privalomą galią juos patvirtinus vidaus reikalų ministrui. Kasmet darbininkams turėjo būti suteikiama 12 dienų apmokamų atostogų. Įstatymas nustatė moterų ir jaunuolių darbo sąlygas, kurios atitiko ratifikuotas tarptautines konvencijas. Atskiromis prie įstatymo išleistomis taisyklėmis nustatytos darbininkų-mokinių samdos sąlygos, pagal kurias leidimus išduodavo darbo inspektoriai tiktai tokioms įmonėms, kuriose buvo tinkamos darbo, mokymo ir atlyginimo mokėjimo sąlygos. Įstatymas smulkiai apibrėžė darbdavio ir samdinio savitarpio santykius, samdos sutarties vykdymo ir nutraukimo sąlygas. Jeigu darbininką atleisdavo iš darbo ir nutraukdavo be teisėtos priežasties su juo sudarytą sutartį, įmonė mokėjo jam vadinamąją atleidimo kompensaciją, kuri, atsižvelgiant į išdirbtą įmonėje laiką, nustatyta nuo 1 iki 14 savaičių faktinio darbininko uždarbio. Kompensacijoms mokėti atleistiems iš nusigyvenusių įmonių darbininkams visos įmonės nuo kiekvieno savo samdinio mokėjo tam tikrą nedidelį mokestį į sudarytą šiam reikalui fondą. Už įstatymo nuostatų nesilaikymą įmonių vedėjai administraciniu būdu buvo baudžiami bauda iki 500 Lt. 1934 m. birželio 23 d. (V. Ž. Nr. 447) išleistas Civilinio proceso įstatų papildymas, kuriuo remiantis, gera valia nesumokėtą darbininkui uždarbį ir kompensaciją, darbo inspektoriumi patvirtinus raštu, teismas priteisdavo įsakymo keliu.⁸

Siekiant kovoti su nedarbu, 1933 m. gruodžio 22 d. (V. Ž. Nr. 431) išleistas Viešųjų darbų fondo įstatymas. Šio fondo lėšos sudarytos iš darbdavių, rangovų ir iš valstybės bei savivaldybių įnašų. Fondo lėšomis prie miestų ir apskričių savivaldybių organizuoti viešieji darbai bedarbiams. 1938 metams ministrų kabinetas patvirtino viešųjų darbų planą. Už 3 766 000 litų sąmatą darbu aprūpinti apie 6 000 bedarbių. Tam pačiam kovos su nedarbu tikslui dar 1919 m. išleistas Darbo biržų įstatymas, pagal kurį prie savivaldybių buvo steigiamos darbo biržos su centrine darbo birža prie Darbo ir socialinės apsaugos ministerijos. Įsteigtosios biržos palaipsniui buvo likviduotos. Vėliau jos veikė tik prie Kauno ir Šiaulių miestų savivaldybių.

Pagal 1935 m. spalio 24 d. (V. Ž. Nr. 505) išleistą Darbo rūmų įstatymą buvo įsteigta nuolatinė darbininkų atstovybė, kurios tikslas, įstatymo žodžiais tariant, „rūpinti

⁸ <http://www.socmin.lt/index.php?-400948671>

kultūrinius, ekonominius ir socialinius pramonės, prekybos, statybos, transporto ir kitų sričių samdomųjų darbininkų ir tarnautojų reikalus“. Pagal šį įstatymą Darbo rūmai turėjo teisę reikšti savo nuomonę ir siūlyti įstatymų projektus dėl dirbančiųjų kultūriniais, socialiniais ir ekonominiais reikalais. Rūmų lėšos susidėjo iš apdraustųjų ligonių kasose surinktų tam tikrų mokesčių, darbdavių mokesčių ir valstybės išdo pašalpos. Tokių pajamų pagal 1937 m. sąmatą rūmai turėjo 804 200 Lt, o 1938 metams patvirtintoje sąmatoje numatyta 881 500 Lt pajamų. 1936 m. vidaus reikalų ministro nustatyta rinkimų tvarka (V. Ž. Nr. 526). Išrinkus rūmų narius, sudarius vadovybę ir suorganizavus rūmų aparatą, per dvejus metus nuveikta nemažai praktinio pozityvaus darbo, ypač kultūriniais ir švietimo reikalais. Didesniuose miestuose bei ten, kur buvo didesnis darbininkų susibūrimas, rūmai išlaikė keliolika vadinamųjų kultūros klubų (liaudies namų), prie kurių veikė skaityklos, bibliotekos, teisių patarimų biurai; prie daugelio klubų suorganizuota chorų, orkestrų, scenos mėgėjų kuopelių, kurios kartais rengė koncertus, vaidinimus ir kitas pramogas; prie klubų ir prie didesnių įmonių suorganizuoti sporto būreliai, iš kurių sudaryta darbininkų sporto sąjunga; švietimo reikalais įsteigtas rūmų liaudies universitetas, didesniuose miestuose veikė suaugusiųjų bendro ir profesinio lavinimo vakariniai kursai, išleista keletas atskirų spaudos leidinių, nuolat publikuotas darbininkams skirtas laikraštis „Darbas“. Išrūpinę darbininkams įvairių ekonominių lengvatų, rūmai tarpininkavo ir užtarė jų kasdieninius interesus. Darbo įstatymų leidimo srityje rūmai parengė keletą reikšmingesnių darbininkams veikiančių įstatymų pakeitimų bei papildymų projektų, kurių dauguma vėliau virto įstatymais.

Be pažymėtų darbo apsaugos įstatymų, išleistų per dvidešimt valstybės gyvavimo metų, dar buvo paskelbta daugelis šių įstatymų smulkesnių pakeitimų, papildymų bei aiškinančių ir papildančių įstatymus ar atskirų teisės aktų, įvairių taisyklių ir instrukcijų nuostatas.⁹

Paskutiniajame XX a. dešimtmetyje ES piliečiai vis primygtiniau reikalavo savo vyriausybės imtis energingesnių veiksmų darbo vietoms sukurti. Kaip europiečiai gali tikėti Europos integracijos nauda ir jos ateitimi, jei iki 1997 m. 10% ES darbo jėgos neturėjo darbo. Todėl Amsterdamo sutartis buvo papildyta nauju skyriumi, pagal kurį darbo vietų kūrimas tapo ES ekonominės politikos prioritetu.

1997 m. lapkričio 20–21 d. Liuksemburge įvykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime 15 valstybių narių vadovai susitarė dėl suderintos strategijos nacionalinių politikų efektyvumui gerinti. Tai buvo geresnį profesinį lavinimą skatinanti strategija, padedanti kurti naują verslą ir gerinanti socialinį dialogą, t.y. darbdavių ir darbuotojų santykius. Ji nustatė užimtumo

⁹ <http://www.socmin.lt/index.php?915193127>

didinimo gaires. Valstybės narės ir ES institucijos, vadovaudamosi bendrai sutarta įvertinimo procedūra, nuolat peržiūri šių gairių įgyvendinimo pažangą.

2000 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba Lisabonoje išplėtė Liuksemburgo strategijos reikšmę ir apimtis. Tada ji buvo pavadinta Lisabonos strategija, kuria buvo numatytas naujas ir labai ambicingas uždavinys: per dešimtmetį padaryti ES „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, sugebančia užtikrinti tvarią plėtrą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą“¹⁰.

Lietuva dėl pasirengimo tapti ES nare laikotarpyje pritarė ES Lisabonos viršūnių tarybos 2000 m. kovo 23-24d. pagrindinėms nuostatomis, vėlesniems jos patikslinimams ir savo užimtumo politiką derina su bendrais ES veiksmais šioje srityje.

1.2. Lietuva Europos Sąjungoje

Lietuva nuo gegužės 1 d. tampa Europos Sąjungos nare, įsilieja į bendrą ekonominę bei darbo rinką. Europos Sąjunga siekia viduje sukurti tokias sąlygas, kad taptų konkurencingiausia pasaulio ekonomika, kurioje būtų visiškai sumažėjęs nedarbas, kuri būtų nuolat auganti, aplinką tausojanti žinių ekonomika. ES vykstančių reformų bendra tendencija – šalinti kliūtis verslui vidaus rinkoje, sudaryti sąlygas augti konkurencijai, stiprinti paskatas ieškoti darbo.

Pagal stojimo į ES partnerystės nuostatas LR Vyriausybė kartu su EK užimtumo ir socialinių reikalų direktoratu 2002 m. vasario 12 d. pasirašė *Bendrajį Lietuvos užimtumo politikos prioritetų vertinimo dokumentą*, pagal kurį nuolat vykdė situacijos darbo rinkoje analizę ir vertinimą, įgyvendino daug suderintų priemonių įvairiose užimtumą skatinančiose srityse siekdama efektyviai panaudoti valstybės bei ES struktūrinių fondų lėšas bei atitinkamai koregavo nacionalinę darbo rinkos ir užimtumo politiką į šiuos procesus, įtraukdama taip pat socialinius partnerius ir nevyriausybinės organizacijas.

Svarbiausias LR Vyriausybės užimtumo politikos tikslų, suderintų su Europos užimtumo strategijos nuostatomis, įgyvendinimo įrankis buvo 2001 m. gegužės 8 d. patvirtinta ir 2002 m. patikslinta *Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001-2004 metų programa*, numatanti būtinas papildomas priemones, kurios užtikrintų LR Vyriausybės ir EK 2002 m. vasario 12 d. pasirašyto Bendrajame Lietuvos užimtumo politikos įvertinimo dokumente pateiktų rekomendacijų ir prisiimtų įsipareigojimų vykdymą ir priežiūrą.¹¹

¹⁰ http://europa.eu/abc/12lessons/index5_lt.htm

¹¹ Lietuvos Respublikos užimtumo ir darbo rinkos vystymo siekiant Lisabonos tikslų įgyvendinimo 2005-2008 programa.

Prieš keletą metų svarstant galimybę plėsti ES ribas ir priimti naujų narių, buvo paskaičiuota, jog pasaulyje papildomai būtų sukurta gėrybių už 420 milijardų eurų. Tai tas pats, kas prie viso pasaulio bendrojo vidaus produkto kasmet pridėti Korėjos arba Nyderlandų sukuriama BVP. Ekonominio augimo rezultatas yra užimtumas. Tai įrodė pati Europos Sąjunga, kurioje panaikinus vidaus prekybos kliūtis kasmet yra sukuriama pusė milijono naujų darbo vietų.

ES vykdomos užimtumo politikos tikslas – daugiau ir geresnių darbo vietų, darbas kiekvienam jo siekiančiam, reikiama socialinė apsauga darbo netekties atveju.

1.2.1. Įstojimo į ES poveikis Lietuvos darbo rinkai

Remiantis vykdomomis ir planuojamomis programomis, galime tikėtis tokio įstojimo į ES poveikio Lietuvos darbo rinkai:

1. Bus sukurta daugiau darbo vietų:

- 1) Padidės užsienio investicijos (2002-2009m. į Lietuvos ūkį bus pritraukta iki 23 mlrd. Litų investicijų);
- 2) Pagerės verslo sąlygos;
- 3) Parama iš ES struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo 2004-2006 m. sieks apie 4,7 mlrd. Litų arba apie 1360Lt vienam gyventojui;
- 4) Bus sukurtos naujos darbo vietos mieste ir kaime;
- 5) Atsiras didesnės galimybės turėti legalų, žmogaus orumo nežeminantį ir gerai apmokamą darbą;
- 6) Sumažės atskirų regionų gyventojų užimtumo ir gyvenimo lygio skirtumai;
- 7) Kiekvienam bedarbiui arba dirbančiajam bus sudarytos sąlygos įgyti arba tobulinti reikiamą kvalifikaciją, kuri užtikrins galimybę turėti nuolatinį darbą, prisitaikyti prie rinkos pokyčių;
- 8) ES struktūrinių fondų lėšomis bus padedama jaunimui, neįgaliesiems, ilgalaikiams bedarbiams, priešpensinio amžiaus asmenims bei kitiems, turintiems sunkumų įsidarbinti.

2. Gerės darbo sąlygos ir darbo kokybė.

Geresnė darbo kokybė glaudžiai susijusi su konkurencingumu ir žiniomis pagrįsta ekonomika, jos turi būti siekiama bendromis visų veikėjų pastangomis ir per socialinio dialogo struktūras. Kokybė yra daugelį dimensijų apibūdinanti sąvoka, apimant ir darbo vietos charakteristiką, ir platesnę darbo rinką. Ji apibrėžia vidinių darbo sąlygų kokybę, įgūdžius, visą gyvenimą trunkantį mokymąsi ir karjeros siekimą, lyčių lygybę, sveikatą ir saugą darbe, lankstumą ir saugumą, socialinės atskirties prevenciją ir darbo rinkos prieinamumą, darbo organizavimą ir

profesinio ir asmeninio gyvenimo suderinimą, socialinį dialogą ir darbuotojų dalyvavimą, įvairovę ir diskriminacijos nebuvimą bei bendrąją darbų atlikimo kokybę.

1.2.2. Europos Sąjungos užimtumo politikos tikslai iki 2010 metų

Europos Sąjunga siekdama visiško užimtumo ir konkurencingiausios pasaulio ekonomikos vardo, planuoja artimiausiais metais pasiekti konkrečių nedarbo mažėjimo rodiklių, kurių kaip nauja Sąjungos narė privalo siekti ir Lietuva. Europos Sąjungoje užsibrėžta pasiekti tokių svarbiausių rodiklių:

- 67% bendrojo užimtumo lygį 2005 metais ir 70% - 2010 metais.
- 57% moterų užimtumo lygį 2005 metais ir 60% - 2010 metais.
- 50% vyresnio amžiaus darbuotojų užimtumo lygį iki 2010 metų.

Bendrieji Europos užimtumo politikos tikslai:

1. Visiškas užimtumas;
2. Darbo kokybės ir produktyvumo gerinimas;
3. Socialinės sanglaudos stiprinimas ir socialinės atskirties mažinimas.

Siekiant minėtų trijų bendrųjų tikslų, naujosios ES narės, taip pat ir Lietuva, turi įgyvendinti žemiau pateiktus prioritetus. Įgyvendinant kiekvieną iš prioritetų, bus laikomasi lyčių integravimo principo:

1. Aktyvios ir prevencinės priemonės bedarbiams ir neaktyviems gyventojams

Naujosios ES narės turi imtis prevencinių priemonių prieš ilgalaikio nedarbo didėjimą ir skatinti tolygų bedarbių bei norinčių dirbti neaktyvių asmenų integravimą į darbo rinką. Narės:

- užtikrins, kad darbo ieškantys asmenys pačioje nedarbingumo pradžioje turėtų galimybę kreiptis dėl jų poreikių identifikavimo, konsultavimo, pagalbos ieškant darbo ir individualių įsidarbinimo planų sudarymo; iki 2005, tokios paslaugos turi būti teikiamos visiems nedirbantiems asmenims, iki sueinant ketvirtam nedarbo mėnesiui.
- darbo ieškantiems asmenims sudarys galimybes naudotis efektyviomis ir veiksmingomis priemonėmis, didinančiomis užimtumo gebėjimus ir integracijos į darbo rinką tikimybę. Aktyvios darbo rinkos priemonės turėtų atitikti individualius poreikius, ypatingą dėmesį skiriant asmenims esantiems nepalankioje padėtyje, ir padėti darbo ieškantiems įgyti darbo rinkoje konkurencingus įgūdžius; šalys narės užtikrins, kad: iki 2005 metų, visiems bedarbiams būtų sudaryta naujo starto galimybė, suteikiant mokymus ar darbo patirties įgijimą (šias priemones esant galimybei derinti su pagalba ieškant darbo) iki sueinant šeštam nedarbo mėnesiui jaunu, didžiausią riziką ilgalaikiais bedarbiais tapti turinčių, asmenų atveju ir iki sueinant dvyliktam nedarbo

mėnesiui visais kitais atvejais; iki 2010 metų, 30% ilgalaikių bedarbių dalyvautų aktyviose priemonėse įgyjant darbo patirties ar mokantis.

- užtikrins pastovų darbo rinkos programų efektyvumo ir veiksmingumo vertinimą ir peržiūrėjimą.

2. Verslumo ugdymas ir darbo vietų kūrimas

Naujosios šalys narės sieks daugiau ir geresnių darbų ugdant verslumą ir novatoriškumą verslui palankioje aplinkoje. Ypatingas dėmesys bus skiriamas darbo vietų kūrimo potencialui naujose įmonėse, paslaugų sektoriuje bei tyrimų ir plėtros srityje. Politinės iniciatyvos, palaikomos nacionalinių tikslų, bus sutelktos į:

- verslumo ir vadybos įgūdžių ugdymą ir švietimą. Parama bus teikiama apmokymams, siekiant visiems, ypač moterims, bedarbiams ir nedarbingiems asmenims, norintiems dirbti sudaryti sąlygas imtis savarankiško verslo;
- administracinių ir teisinių kliūčių verslininkų kūrimuisi ir personalo įdarbinimui mažinimą; taip pat reikėtų palengvinti mikrokreditų ir pradinio kapitalo įsigijimą naujai besikuriantiems verslininkams ir didelį augimo potencialą turinčioms įmonėms.

3. Gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių ugdymas

Naujosios narės turi padidinti darbuotojų ir firmų gebėjimus prisitaikyti prie ūkinės veiklos kaitos, kartu užtikrinant tinkamą balansą tarp darbo rinkos lankstumo ir saugumo. Užimtumą reglamentuojantys teisės aktai turi būti peržiūrėti, susilpninti per daug griežti nuostatai, stabdantys darbo rinkos dinamiką ir nepalankioje padėtyje esančių asmenų įdarbinimą; šalys narės turi plėtoti socialinį dialogą, ugdyti darbuotojų dalyvavimą sprendimų priėmimo ir imtis atitinkamų priemonių skatinti:

- įdarbinimo bei darbo organizavimo formų lankstumą, įskaitant darbo laiką, karjeros siekimą, geresnį darbo ir asmeninio gyvenimo suderinimą, atitinkamo balanso tarp rinkos lankstumo ir saugumo užtikrinimą;
- geresnių darbo sąlygų užtikrinimą, įskaitant sveikatą ir darbo saugą, mokymo prieinamumą visiems darbuotojams; užimtumo politikos priemonėmis bus siekiama: kiekvienoje šalyje narėje 15 procentų sumažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičių, o didelės rizikos sektoriuose šį rodiklį sumažinti 25 procentais . sumažinti atotrūkį tarp nekvalifikuotų ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų dalyvavimo mokymuose.
- novatoriškų ir ilgalaikių darbo organizavimo formų taikymą ir populiarinimą;
- ekonominių pokyčių ir restruktūrizavimo valdymą.

4. Didesnės ir geresnės investicijos į žmogiškuosius išteklius ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijas

Naujosios šalys narės turi įgyvendinti visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijas, gerinant švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir veiksmingumą, siekiant visiems asmenims suteikti moderniai darbo jėgai žinių visuomenėje reikalingus įgūdžius, kurie leis jauniems žmonėms siekti karjeros galimybių ir sumažins įgūdžių neatitikimą situacijai darbo rinkoje ir darbo rinkoje susidarantią siaurą vietą.

Užimtumo politikos priemonėmis siekiama, jog iki 2010 metų:

- šalys narės užtikrintų, kad Europos Sąjungoje 25-64 m. amžiaus grupėje, asmenys turintys bent jau aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą sudarytų 80% ar daugiau.
- iki 15 % Europos Sąjungos lygiu padidėtų suaugusiųjų dalyvavimas mokymuose ir profesiniame parengime, kiekvienoje iš šalių narių šį rodiklį padidinant daugiau nei 10%.

Efektyvias darbdavių ir atskirų asmenų investicijas į žmogiškuosius išteklius skatins atitinkama mokesčių tvarka, reglamentuojanti išlaidas mokymui ir profesiniam rengimui; valstybinis finansavimas, laikantis bendrųjų biudžetinių nuostatų, taip pat bus nukreiptas į investavimą žmogiškųjų išteklių plėtrai.

Iki 2010 metų, įgyvendinant šalies mastu užsibrėžtus uždavinius, norima pasiekti pastebimą valstybinių ir privačių investicijų į žmogiškuosius išteklius išaugimą vienam gyventojui. Taip pat siektina, kad padidėjusios įmonių investicijos į suaugusiųjų mokymą sudarytų 5% bendrų darbo kaštų Europos Sąjungoje.

5. Darbo pasiūlos didinimas ir aktyvaus senėjimo skatinimas

Siekdamos ekonominio augimo ir užimtumo didinimo, naujosios šalys narės turi skatinti adekvačias darbo jėgos ir užimtumo galimybes. Šalys:

- padidins visų visuomenės grupių dalyvavimą darbo rinkoje, taikant platų priemonių spektrą apimančią darbo vietų prieinamumą ir patrauklumą, tinkamai apmokamo darbo užtikrinimą, įgūdžių gilinimą ir reikalingos paramos suteikimą;
- skatins aktyvų senėjimą; sudarys palankias, darbo vietos išlaikymą skatinančias, darbo sąlygas, įskaitant galimybę tęsti mokymąsi, lanksčias darbo organizavimo formas; panaikinti ankstyvo pasišalinimo iš darbo rinkos paskatas, visų pirma, reformuojant ankstyvo pensinio amžiaus schemas ir užtikrinant, jog žmonėms apsimokėtų išlikti darbo rinkoje; Ypatingai bus siekiama ES lygmeniu iki 2010 metų penkeriais metais padidinti vidutinį išėjimo iš darbo rinkos amžių (2001 metais – 59.9). Tam šalys narės nustatys nacionalinius uždavinius, atitinkančius ES lygmeniu siekiamų tikslų.
- ir pasinaudos imigracijos sąlygota papildoma darbo jėgos pasiūla. Šalys narės laikysis Europos Sąjungos imigracijos politikos nuostatų ir šiuo būdu parems ilgalaikės plėtros tikslus kilmės šalyse.

6. Lyčių lygybė

Naujosios šalys narės, taikydamos pagrindinių lygių galimybių aspektų suderinimo principus ir specifines priemones, palaiapsniui turi eliminuoti lyčių nelygybę užimtumo rodikliuose, nedarbo rodikliuose bei darbo užmokestyje. Ypatingai bus siekiama, kad iki 2010 metų būtų eliminuota lyčių nelygybė bedarbystės atžvilgiu ir sumažinti lyčių apmokėjimo skirtumai šalyse narėse, įskaitant sektorinę ir profesinę segregaciją, švietimą ir mokymą, darbo klasifikavimą ir užmokesčio sistemas, sąmoningumo ugdymą ir skaidrumą.

Ypatingas dėmesys bus skiriamas darbo suderinimui su šeimyniniu gyvenimu, steigiant priežiūros įstaigas vaikams ir kitiems išlaikytiniams. Kiekvienoje šalyje narėje iki 2010 metų siekiama užtikrinti, kad vaikų priežiūros įstaigų prieinamumas 0-3 m. amžiaus grupei siektų 33%, o nuo 3 m. iki mokyklinio amžiaus vaikams priežiūros įstaigų prieinamumas turės siekti 90%.

7. Parama žmonių esančių nepalankioje padėtyje integracijai ir kova prieš jų diskriminavimą darbo rinkoje

Naujosios šalys narės turi skatinti nepalankioje padėtyje esančių asmenų – anksti mokyklą palikusių, neįgaliųjų, imigrantų ir etninių mažumų integraciją į darbo rinką. Turi būti siekiama didinti jų užimtumo gebėjimus, plėsti įdarbinimo galimybes ir kovoti su visomis diskriminacijos formomis.

Ypatingai, iki 2010 metų siekiama:

- kiekvienoje šalyje narėje perpus sumažinti anksti mokyklą paliekančiųjų skaičių, bendrąjį ES rodiklį sumažinant iki 10%.
- atitinkamai pagal nacionalines nuostatas, perpus sumažinti kiekvienoje šalyje narėje nepalankioje padėtyje esančių žmonių nedarbo atotrūkį.
- kiekvienoje šalyje narėje perpus sumažinti nedarbo rodiklių skirtumą tarp ne-ES ir ES piliečių.

8. Tinkamai apmokamo darbo užtikrinimas stiprinant stimulus pagerinti darbo patrauklumą

Naujosios šalys narės turi imtis finansinių paskatų, siekdamos pagerinti darbo patrauklumą ir skatinti žmones ieškoti, imtis darbo bei išlikti darbo rinkoje. Turi būti peržiūrėta mokesčių ir išmokų sistema, ypatingą dėmesį skiriant nedarbo, skurdo ir neveiklumo „spąstams“, skatinant moteris, žemos kvalifikacijos, vyresnio amžiaus asmenis integruotis į darbo rinką.

Išlaikydamos atitinkamą socialinės apsaugos lygį, naujosios šalys narės turi peržiūrėti santykinės pensijų normas ir išmokų laikotarpius; užtikrinti efektyvią išmokų sistemą, pašalpus teikimą susiejant su veiksminga darbo paieška ir įvertinant individualius atvejus; peržiūrėti galimybę teikti papildomas darbo lengvatas; siekiant išvengti neveiklumo spąstų valstybės turi mažinti didelius ribinius mokesčius ir mokesčius mažus atlyginimus gaunantiems darbuotojams.

Ypatingai bus siekiama iki 2010 metų, pagal šalies mastu užsibrėžtus uždavinius, pastebimai sumažinti mokesčių našta mažus atlyginimus gaunantiems darbuotojams.

9. Nelegalaus darbo pakeitimas nuolatiniu užimtumu

Siekdamos eliminuoti nelegalų darbą, naujosios šalys narės turi parengti ir taikyti įvairius politinius instrumentus, kaip pvz. aplinkos verslui supaprastinimas, pašalinant esančius trukdžius ir numatant atitinkamas paskatas mokesčių ir išmokų sistemoje; efektyvi priežiūros ir sankcijų sistema. Naujosios šalys narės turi dėti pastangas šalies ir ES mastu parengti statistinę bazę, kurios duomenys leistų įvertinti problemos mastą ir šalyje pasiektą pažangą.

Iki 2010 metų kiekvienoje šalyje narėje bus siekiama ženklaus nelegalaus darbo apimčių sumažėjimo, taikant tikslesnius statistinius duomenis.

10. Profesinio ir geografinio mobilumo rėmimas ir darbo paieškos gerinimas

Šalys spręš darbo jėgos trūkumo, siaurų vietų bei regioninio užimtumo ir nedarbo skirtumo problemas, skatindamos profesinį mobilumą bei šalindamos kliūtis geografiniam mobilumui. Ypatingas dėmesys bus skiriamas Įgūdžių ir mobilumo didinimo veiksmų plano įgyvendinimui, tobulinant mokymų ir kvalifikacinių sistemų pripažinimą ir skaidrumą, socialinės apsaugos ir pensijų teisių perkėlimą, sudarant atitinkamas paskatas mokesčių ir pašalpų sistemose ir panaudojant imigracijos potencialą.

Siekiant veiksmingos darbo paieškos, nacionaliniu ir Europos mastu turi būti skatinamas informacijos apie darbo vietas ir mokymosi galimybes prieinamumas. Siekiama, kad nuo 2005 metų Europos Sąjungoje darbo ieškantys asmenys galėtų aplikuoti į visų šalių narių darbo rinkos įstaigų siūlomas darbo vietas.

1.2.3. Užimtumo politikos projektų finansavimas

ES sau kelia didelius uždavinius ir reikalavimus nedarbo mažinimo srityje. Norint įgyvendinti visus šioms tikslams pasiekti reikalingus projektus, reikalingi ne tik puikūs administravimo gebėjimai, bet ir didžiulės lėšos. Lietuva, tapdama ES nare, įgyja galimybę pritraukti ES struktūrinių fondų lėšas.

Struktūriniai fondai yra Europos Sąjungos regioninės politikos įgyvendinimo instrumentai. ES regioninė politika siekia nuosekliai mažinti regionų socialinius ir ekonominius skirtumus ir skatinti tolygią visos ES raidą.

ES viduje yra didelių ekonominių ir kultūrinių skirtumų. Tačiau atskiri regionai dėl įvairių priežasčių vystosi netolygiai., pvz., skiriasi pajamos arba kyla nevienodi sunkumai dėl nedarbo. Dėl šių nelygybių iškyla visų Europos Sąjungos šalių vienybės ir solidarumo problema. Siekiant spręsti šias problemas ir buvo sukurti Struktūriniai fondai, kurių veiklą papildė vadinamosios Bendrijos

iniciatyvos. Struktūrinių fondų paskirtis – koreguoti regioninius netolygumus, darant poveikį juos lemiantiems ekonominiams ir socialiniams faktoriams; kitaip tariant – padėti neturtingiems regionams vystytis ir kelti gyventojų gyvenimo lygį, siekiant ekonominės ir socialinės Europos Sąjungos sanglaudos.

Struktūrinių fondų veikla programuojama kelerių metų laikotarpiui. 2000-2006 m. laikotarpio bendra Struktūriniams fondams skirta suma sudarė 195 mlrd. eurų arba 30 % viso Bendrijos biudžeto. 2004-2006 m. Lietuvai iš ES biudžeto buvo numatyta skirti 10,3 mlrd. Lt.

Išskiriami 4 struktūriniai fondai:

Europos regioninės plėtros fondas (ERPF). (European Regional Development Fund – ERDF). Jo užduotis – išlyginti regioninius skirtumus Europos Bendrijoje, stiprinti ekonominę ir socialinę sanglaudą, koreguojant regioninius netolygumus ir prisidedant prie regionų plėtros.

Europos socialinis fondas (ESF). (European Social Fund – ESF). Jo užduotis – mažinti nedarbą, didinti žmogiškuosius išteklius ir skatinti profesinę integraciją. Šis fondas taip pat siekia skatinti aukšto lygio profesionalumą, vyrų ir moterų lygybę, subalansuotą plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą.

Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas (EŽŪOGF). (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF) Tai kaimo plėtros politikos finansinis svertas. Šis fondas padalintas į du skyrius: Garantijų skyrių ir Orientavimo skyrių. Tik Orientavimo skyrius yra struktūrinis fondas.

Žuvininkystės orientavimo finansinis instrumentas (ŽOFI). (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG). Šio fondo užduotis - siekti subalansuoto išteklių valdymo, remiant ekonominės veiklos perorientavimą vietovėse, kur verčiamasi žuvininkyste.

Dar vienas ES finansinis instrumentas yra vadinamasis *Sanglaudos fondas (Cohesion Fund)*, iš kurio remiami stambūs (per 10 mln. eurų vertės) aplinkosaugos ir transporto infrastruktūriniai projektai.

Nedarbo problemoms spręsti ir jų projektams finansuoti svarbiausi, be abejo, pirmieji du fondai – Europos regioninės plėtros ir Europos socialinis fondai. Už šių fondų finansuojamų projektų administravimą yra atsakinga Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

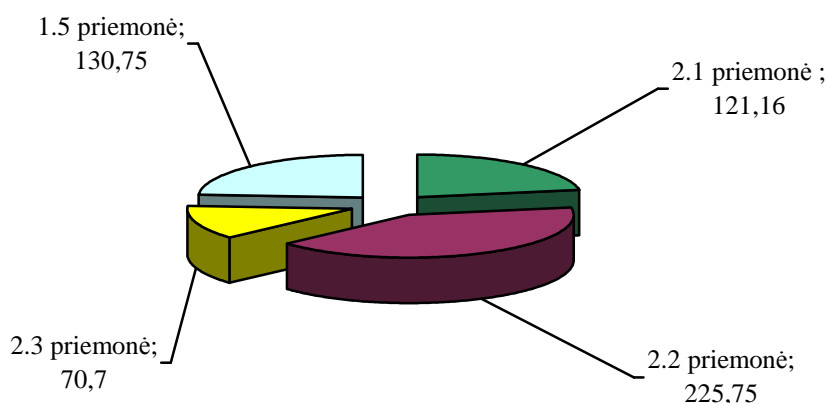
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija yra tarpinė institucija, atsakinga už Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento (toliau – BPD) 1 prioriteto „Socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtra“ 5 priemonės bei 2 prioriteto „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ 1, 2 ir 3 priemonių ES struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšų planavimą, priemonių įgyvendinimą ir priežiūrą.

Visų ministerijos administruojamų priemonių finansavimui 2004-2006 m. laikotarpiui skirta 548,36 mln. Lt, iš kurių 417,42 mln. Lt Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos ir 130,94

mln. Lt – bendrojo finansavimo lėšos ¹² (žr. 1 pav.).

BPD 1.5 priemonės „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ veiklos grupėms šiam laikotarpiui skirta 130,75 mln. Lt, iš kurių 100,67 mln. Lt sudaro Europos regioninės plėtros fondo lėšos.

BPD priemonėms 2.1 „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“, 2.2 „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“ ir 2.3 „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“ įgyvendinti numatytas finansavimas siekia 417,61 mln. Lt, iš kurių 316,75 mln. Lt sudaro Europos socialinio fondo lėšos.

1 pav. 2004–2006 m. BPD priemonių finansavimo išsipareigojimai, mln. Lt

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2006-2007 metų Socialinio pranešimo, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenis

Pagal Europos socialinio fondo finansuojamas BPD 2.1, 2.2 ir 2.3 priemonės pasirašytos 345 paramos skyrimo projektams sutartys, kurių bendra vertė 428 mln. litų, iš jų daugiau kaip 318 mln. litų (74,3 proc.) sudaro ES lėšos.

Parama skirta pramonės, verslo įmonių ir valstybės sektoriaus dirbantiesiems mokyti, kompiuteriniam raštingumui vystyti, socialiai pažeidžiamoms grupėms mokyti ir integracijai skatinti, bedarbiams mokyti ir užimtumui remti, socialinei partnerystei skatinti ir kitoms sritims.

Igyvendinant projektus daugiau kaip 177 tūkst. asmenų dalyvaus įvairaus pobūdžio veiklų grupėse. Iki 2007 m. I ketv. pabaigos įgyvendinamuose projektuose dalyvavo daugiau kaip 70 tūkst. tikslinių grupių atstovų.

Igyvendinant Europos regioninės plėtros fondo finansuojamą BPD 1.5 priemonę, buvo

¹² 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

pasirašytos 59 paramos sutartys investicinių projektų rengimui ir 42 sutartys – infrastruktūros plėtros projektams įgyvendinti. Pagal šiuos projektus bus pastatyti arba modernizuoti 57 žmoniškųjų išteklių plėtros infrastruktūros objektai.¹³

1.2.3.1. Europos regioninės plėtros fondas

Europos regioninės plėtros fondo parama yra skirta socialinės ir ekonominės infrastruktūros plėtrai.

Regioninės plėtros fondo finansuojamos veiklos:

- Darbo biržos sistemos infrastruktūros atnaujinimas;
- Profesinio orientavimo, informavimo, mokymo infrastruktūros plėtra;
- Švietimo, mokslo ir studijų institucijų, bibliotekų pastatų renovacija;
- Informavimo bei konsultavimo centrų steigimas;
- Aplinkos pritaikymas neįgaliesiems;
- Žmonių su negalia globos įstaigų infrastruktūros plėtojimas ir renovacija;
- Neįgaliųjų profesinės ir darbinės reabilitacijos infrastruktūros plėtra;
- Nestacionarių socialinių paslaugų (dienos centrų, bendruomenės centrų) infrastruktūros plėtotė.

1.2.3.2. Europos socialinis fondas

Europos socialinis fondas yra pagrindinis finansinis instrumentas, kurio pagalba ES įgyvendinami strateginiai užimtumo politikos tikslai.

Šis seniausiai veikiantis struktūrinis fondas įsteigtas 1957 metais.

Pagrindinis šio fondo tikslas – užkirsti kelią nedarbui ir su juo kovoti, plėtoti žmonių išteklius ir integraciją į darbo rinką, mažinti socialinę atskirtį, skatinti aukštesnį užimtumo lygį, skatinti moterų ir vyrų lygių galimybių įgyvendinimą.

Europos socialinio fondo paramos sritys:

- Aktyvios darbo rinkos politikos plėtra ir skatinimas;
- Socialinės atskirties mažinimas, lygių galimybių visiems integruotis į darbo rinką skatinimas;
- Švietimo, mokymo, profesinio orientavimo ir konsultavimo sistemos plėtra ir tobulinimas;

---

¹³ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

- Kvalifikuotos bei gebančios prisitaikyti prie pokyčių darbo jėgos ugdymo rėmimas, verslumo ugdymas;
- Moterų integracijos į darbo rinką skatinimas.

Europos socialinio fondo finansuojamos veiklos:

Užimtumo gebėjimų ugdymas. Šios priemonės tikslas – didinti bedarbių užimtumo gebėjimus ir gerinti integraciją į darbo rinką, vykdyti nedarbo prevenciją.

Įgyvendinant šią priemonę pagrindinis dėmesys bus skiriamas jauniems ir ilgalaikiams bedarbiams, bedarbiams, neturintiems reikiamos profesinės kvalifikacijos, taip pat tiems, kuriems gresia ilgalaikė bedarbystė. Bus remiamas bedarbių mokymas bei kvalifikacijos tobulinimas, ypač tokių bazinių žinių srityje, kaip kalbų ir informacinio raštingumo ugdymas, bedarbių aktyvinimas ir motyvacijos skatinimas, profesinis orientavimas ir konsultavimas, mokymas ir parama pradedantiems savo verslą. Bus stiprinami Lietuvos darbo biržos instituciniai gebėjimai, diegiamos naujos paslaugos bedarbiams ir darbdaviams, didinama darbuotojų kvalifikacija.

Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių didinimas. Įgyvendinant šią priemonę bus remiama šalies ūkiui ir verslui reikalingų specialistų rengimas, įmonių, kuriose numatoma įdiegti naujas technologijas arba naujus gaminius, vadovų bei dirbančiųjų mokymai, smulkaus ir vidutinio verslo vadovų bei dirbančiųjų mokymas, gyventojų permokymas arba jų kvalifikacijos tobulinimas vietovėse, kuriose vyksta ūkinės veiklos restruktūrizacija bei valstybinių įmonių privatizacija. Prioritetas bus teikiamas informacinio raštingumo, tai pat pradedančiųjų savo verslą verslumo ugdymui.

Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija. Šia priemone siekiama suteikti platesnes galimybes socialinės rizikos asmenų grupėms integruotis į darbo rinką ir tuo būdu mažinti socialinę atskirtį.

Socialinės atskirties mažinimas pirmiausia susijęs su profesinio rengimo prieinamumo ir įdarbinimo galimybių didinimu. Bus investuojama į tokias veiklas, kaip profesinis mokymas ir užimtumo rėmimas, profesinis orientavimas ir konsultavimas, distancinio mokymo sistemos plėtra. Siekiant užtikrinti visiems prieinamą darbo rinką, bus atsižvelgiama į specifinius šių asmenų grupių poreikius bei taikomos papildomos priemonės, kurios padėtų įgyti reikiamų gebėjimų bei integruotis į darbo rinką: asmenims su negalia bus plėtojama profesinės rehabilitacijos sistema, bus skatinami darbdaviai organizuoti praktinį mokymą bei įdarbinti neįgaliosius, bus kuriamos ir plėtojamos socialinės užimtumo įmonės (neįgaliesiems bei kitoms socialiai pažeidžiamoms grupėms). Kita priemonės remiama veiklų kryptis – lygių galimybių vyrams ir moterims užtikrinimas. Bus remiamos tokios veiklos, kaip verslo organizavimo pagrindų mokymas bei konsultacinės

paslaugos, specialių moterų reintegracijos į darbo rinką po ilgesnės pertraukos mokymų organizavimas. Taip pat bus remiamos veiklos, skirtos užtikrinti lyčių lygybę darbo rinkoje.

Žmogiškųjų išteklių kokybės moksliniuose tyrimuose ir inovacijose didinimas. Ši priemonė remis ūkio ir verslo poreikius atitinkančių mokslininkų rengimą ir jų kompetencijos didinimą, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos projektų vykdymą, mokslinės veiklos kokybės gerinimą, mokslo ir studijų institucijų informacinės sistemos ir jos duomenų bazių tobulinimą. Ši parama sudarys sąlygas mažinti jaunų aukštos kvalifikacijos specialistų, mokslininkų emigraciją, padidins mokslo prestižą, stiprins ryšį tarp mokslo bei verslo.

Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas. Fondo investicijos šioje srityje kurs mokymosi visą gyvenimą (ir jo skatinimo) sistemą, gerins švietimo ir mokymo kokybę. Svarbus dėmesys bus skiriamas informacinių technologijų atveriamoms galimybėms, siekiant kad gyventojai lengviau įgytų žinias ir kvalifikaciją, jas atnaujintų, tobulintų, sėkmingiau prisitaikytų gyventi ir dirbti sparčiai kintančioje informacinės visuomenės aplinkoje. Atsiras galimybė mokytis per nuotolinių studijų sistemą, miesto ir kaimo gyventojams bus užtikrintos galimybės naudotis informacinių technologijų teikiamais privalumais.

1.2.3.3. Lietuvos darbo biržos įgyvendinti ESF finansuojami projektai

Lietuvos darbo birža sėkmingai įgyvendino Europos socialinio fondo finansuojamus projektus:

- pagal Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento (BPD) 2.1. priemonę „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“:
  - Projektas „Lietuvos darbo biržos administracinių gebėjimų plėtra“.
  - Projektas „Bedarbių užimtumo rėmimas“.
  - Projektas „Bedarbių ir asmenų, įspėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“.
  - Projektas „Lietuvos darbo biržos paslaugų efektyvumo tyrimai ir personalo kompetencijų tobulinimas“.
- pagal Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento (BPD) 2.3. priemonę „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“:
  - Projektas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas nuteistiesiems ir asmenims, paleistiesiems iš laisvės atėmimo vietų“.
  - Projektas „Asmenų su negalia integracija į darbo rinką, siekiant išvengti socialinės atskirties“.

- Projektas „Nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų bei užsiregistravusių darbo biržoje, socialinė adaptacija ir integracija į darbo rinką“.

ESF administravimas Lietuvoje pateiktas 1 priede.

Finansinė parama projektų įgyvendinimui pateikta 2 priede.

ESF finansuojamas projektas „Lietuvos darbo biržos administracinių gebėjimų plėtra“.

Projekto tikslas – Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų personalo kvalifikacijos ugdymas ir darbo kokybės gerinimas, siekiant užtikrinti Europos Sąjungos užimtumo tarnybų teikiamų paslaugų lygį.

Pagrindinės projekto veiklos:

- Anglų kalbos tobulinimas.
- Kompiuterinių įgūdžių lavinimas.
- Psichologinių žinių ir įgūdžių tobulinimas aptarnaujant klientus.
- Mokymo organizavimo metodų efektyvumo tyrimas.

Dalyvių skaičius:

- Anglų kalbos kursai – 71 dalyvis.
- Kompiuterinių žinių kursai – 85 dalyviai.
- Psichologinių žinių tobulinimas – 53 dalyviai.

Projekto įgyvendinimo laikotarpis: 2005 m. vasario 1 d.- 2006 m. sausio 31 d.

Projekto vertė. 500 000 litų, iš jų Europos socialinio fondo lėšos sudaro 375 000 litų arba 75% viso projekto biudžeto. Likusieji 25% arba 125 000 litų skirti iš Užimtumo fondo.

Lietuvos darbo birža sėkmingai įgyvendino pirmąjį Lietuvoje Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Lietuvos darbo biržos administracinių gebėjimų plėtra“. Pasinaudojus ES parama, Lietuvos darbo biržos bei jos teritorinių darbo biržų darbuotojai nuo 2005 metų vasario mėnesio gilino profesinius ir bendruosius gebėjimus. Projektas atitinka 2004-2006 metų Bendrojo programavimo dokumento 2.1. priemonėje apibrėžtą antrąjį tikslą – stiprinti darbo biržos, kaip organizacijos atsakingos už darbo rinkos politiką, institucinius gebėjimus.

Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų darbuotojai turėjo galimybę gerinti savo anglų kalbos žinias, dalyvavo intensyviuose kompiuterinių įgūdžių tobulinimo kursuose bei tiesiogiai dirbantys su bedarbiais ir darbdaviais profesinius įgūdžius gilino psichologijos ir darbo su klientais užsiėmimuose.

Darbo ir socialinių tyrimų instituto atliktas mokymų organizavimo metodų efektyvumo tyrimas patvirtino gerus projekto rezultatus ir reikšmingą indėlį tobulinant personalo kvalifikaciją. Padidėjusi Lietuvos darbo biržos ir jos teritorinių darbo biržų darbuotojų kompetencija leis

užtikrinti dar aukštesnę teikiamų paslaugų kokybę ieškantiems darbo asmenims ir glaudesni bendradarbiavimą su darbdaviais.¹⁴

ESF finansuojamas projektas "Bedarbių užimtumo rėmimas". Projekto tikslas – taikant aktyvios darbo rinkos politikos priemones integruoti pasirinktų tikslinių grupių bedarbius į darbo rinką, padėti jiems įgyti darbinius įgūdžius bei praktinę patirtį.

Pagrindinės projekto veiklos:

- Bedarbių aktyvumo ir motyvacijos didinimas.
- Siuntimas į viešuosius darbus, remiamus darbus ir subsidijuojamas darbo vietas, darbo įgūdžių rėmimo programą bei įdarbinimas subsidijuojant.

Projekto dalyvių skaičius – 5756 bedarbiai.

Projekto tikslinės grupės:

- bedarbiai, kuriems gresia ilgalaikė bedarbystė;
- darbo rinkoje papildomai remiami bedarbiai;
- bedarbiai, vyresni nei 50 metų.

Projekto pradžia – 2005 m. vasario 1 d., projektas baigtas 2007 m. gegužės 31 d.

Projekto vertė – 21 742 000 Lt. Iš Europos socialinio fondo skirta 16 307 000 litų arba 75% visos projekto vertės, 25% arba 5 435 000 litų skirta iš Užimtumo fondo.

Projekto partneriai: 46 teritorinės darbo biržos ir Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba.

Pasiekti projekto rezultatai. Projekto eigoje 7465 projekto dalyviai dalyvavo Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos užsiėmimuose. 2894 projekto dalyviams suteiktos individualios konsultacijos. Į užimtumo rėmimo programas nusiųsta 6550 bedarbių, iš jų į:

- viešųjų darbų programą – 822 bedarbiai;
- remiamų darbų programą – 3056 bedarbiai;
- įdarbinti į naujai įsteigtas subsidijuojamas darbo vietas – 1878 bedarbiai;
- darbo įgūdžių įgijimo priemonę – 272 bedarbiai;
- įdarbinimas subsidijuojant – 522 bedarbių.

Pastoviam darbui įdarbinti 4406 projekto dalyviai.¹⁵

ESF finansuojamas projektas „Bedarbių ir asmenų, įspėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“.

Nuo 2005 m. vasario 15 d. daugiau nei dvejus metus Lietuvoje buvo vykdomas Europos socialinio fondo projektas „Bedarbių ir asmenų, įspėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“. Ši

¹⁴ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

¹⁵ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

projektą įgyvendino Lietuvos darbo birža, pasirašiusi trišalę paramos teikimo sutartį su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Paramos fondu „Europos socialinio fondo agentūra“.

Projektas buvo vykdomas įvairiuose šalies rajonuose kartu su partneriais — 46 teritorinėmis darbo biržomis ir Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba. Parama buvo teikiama pagal Lietuvos 2004—2006 m. Bendrojo programavimo dokumento priemonę „Užimtumo gebėjimų ugdymas“. Projektui įgyvendinti buvo skirta daugiau nei 23,7 mln. litų.

Svarbiausi projekto tikslai — išplėsti teritorinių darbo biržų teikiamas paslaugas, taikant bedarbių tikslinių grupių profesinį konsultavimą, orientuojant rinktis paklausių darbo rinkoje profesiją ar profesinį mokymą, suteikiantį galimybę įgyti darbdavių reikalavimus atitinkančią profesinę kvalifikaciją. taip pat įgyvendinant šį projektą buvo siekiama didinti darbo jėgos kompetenciją ir profesinį konkurencingumą, skatinti nedarbo prevenciją perkvalifikuojant nekvalifikuotus, ilgalaikius bedarbius ar keliant dirbančiųjų kvalifikaciją.

Profesinis konsultavimas ir orientavimas. Dalyvauti šiame projekte planuota sudaryti galimybę 5 tūkst. bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, tačiau profesinio konsultavimo ir orientavimo užsiėmimuose pareiškė norą dalyvauti beveik 20 proc. daugiau darbo biržos klientų. Programų metu, dirbdami grupėse su kvalifikuotais Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos psichologais, dalyviai analizavo problemas, trukdančias sėkmingai integruotis į darbo rinką, ir mokėsi išsiaiškinti bei atskleisti savo individualius asmenybės bruožus. Atsižvelgdami į rūpimus klausimus, programos dalyviai pasirinko vieną iš trijų aktualių profesinio konsultavimo ir orientavimo programų. „Profesinės karjeros planavimas“ numatytas tiems darbo ieškantiems asmenims, kuriems reikia padėti suvokti karjeros planavimo modelį ir suformuoti atitinkamus įgūdžius renkantis profesiją. Kitos dvi programos — „Savęs pažinimas ir profesinės karjeros planavimas“ bei „Pasitikėjimas savimi ir profesinės karjeros planavimas“ stiprino motyvaciją įgyti konkrečią profesiją arba persikvalifikuoti, skatino asmeninę atsakomybę dėl savo profesinės karjeros. Visi profesinio orientavimo ir konsultavimo programą baigę projekto dalyviai buvo siunčiami mokytis pagal pageidaujamą mokymo programą, kurią pasirinko įvertinę psichologų rekomendacijas ir savo asmenines savybes.

Profesinis mokymas. Projekto dalyvių profesinis mokymas pagal atnaujintas ir modifikuotas darbo rinkos programas pradėtas 2005 m. spalio pabaigoje. Tai, kad tokios priemonės yra reikalingos Lietuvoje, rodo ne tik teigiami dalyvių atsiliepimai, bet ir skaičiai — vietoje planuotų 4,5 tūkstančio bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, mokymuose dalyvavo per 5,5 tūkst. žmonių (iš jų apie 90 proc. — bedarbiai ir apie 10 proc. — asmenys, išpėti apie atleidimą). Profesinį mokymą baigė daugiau nei 4,5 tūkst. asmenų, beveik 3,5 tūkst. iš jų įdarbinti.

Šio projekto naudą teigiamai įvertino ir įmonių vadovai, patenkinti savo naujų darbuotojų profesine kvalifikacija. Jiems darbo birža pasiūlė kvalifikuotų specialistų, o projekto dalyviai

džiaugėsi sėkmingai įsidarbine. Atliktos apklausos parodė, kad per 90 proc. profesinį mokymą baigusiu asmenų teigiamai įvertino jo rezultatus. Pasikeitusią gyvenimo situaciją geriausiai apibūdina pačių buvusių bedarbių žodžiai. Didžioji dauguma apklaustų profesinį mokymą baigusiu projekto dalyvių — net 98,7 proc. — teigė, kad projektas jiems buvo labai patrauklus ir naudingas, be to, padidino pasitikėjimą savimi, paskatino toliau tobulėti ir išplėtė draugų bei pažįstamų ratą. Jie liko patenkinti mokymų kokybe, džiaugėsi galėję nemokamai pakelti kvalifikaciją ir įgyti paklausią profesiją, kuri palengvina galimybę rasti gerą darbą, o kartu pagerinti savo bei artimųjų gyvenimą. Europos Sąjungos parama užtikrino didelę ir svarbią investiciją į žmogų.¹⁶

ESF finansuojamas projektas „Lietuvos darbo biržos paslaugų efektyvumo tyrimai ir personalo kompetencijų tobulinimas“. Projekto tikslas – didinti aktyvių darbo rinkos priemonių ir atviro informavimo paslaugų efektyvumą, teikiamų paslaugų kokybę priartinti prie ES užimtumo tarnybų teikiamo paslaugų lygio. Bendra projekto vertė 2 500 000 litų.

Projekto metu atlikti du moksliniai tyrimai: „Aktyvių darbo rinkos politikos priemonių efektyvumo tyrimas“ ir „Atviro informavimo paslaugų įvertinimo tyrimas“ ir parengtos išvados bei rekomendacijos. Taikydama mokslinių tyrimų rekomendacijas praktikoje, darbo birža didina savo veiklos efektyvumą, gerina teikiamas paslaugas.

Nauji reikalavimai viešajam administravimui skatina nuolat ir kryptingai tobulinti valstybės tarnautojų kompetencijas. Nuo 2006 m. rugsėjo mėn. iki projekto pabaigos daugiau kaip trys dešimtys Lietuvos darbo biržos darbuotojų intensyviai tobulino anglų kalbos žinias, 18-a darbuotojų dalyvavo kompiuterinio raštingumo kursuose ir gavo ECDL (Start) pažymėjimus.

Įsigaliojus naujam Socialinių įmonių įstatymui, viena iš svarbių darbo biržos veiklų – valstybės paramos administravimas socialinėms įmonėms. Pagrindinis tikslas – didinti darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų, kuriems sunku prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių, užimtumą. Ypač daug dėmesio buvo teikiama teritorinių darbo biržų dirbančiųjų, atsakingų už socialinių įmonių administravimą, profesinių gebėjimų tobulinimui. Projekto laikotarpiu 86 dirbantieji, administruojantys socialines įmones, tobulino profesinius gebėjimus.

Kita labai svarbi Lietuvos darbo biržos veiklos sritis - tai naujų darbo vietų kūrimas įgyvendinant vietinių užimtumo iniciatyvų projektus. Projekto metu 90 teritorinių darbo biržų darbuotojų mokėsi administruoti vietinių užimtumo iniciatyvų projektus.

Projektas išskirtinį dėmesį teikė darbo biržos personalo, tiesiogiai dirbančio su klientais, profesiniams gebėjimams. Daugiau kaip 80 teritorinių darbo biržų konsultantų, aptarnaujančių klientus, dalyvavo Vytauto Didžiojo universitete magistrantūros programos „Karjeros projektavimas“ 13 modulių užsiėmimuose.

¹⁶ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

Iš viso projekto veiklose dalyvavo beveik 300 darbuotojų.

Igiję naujų žinių bei įgūdžių darbuotojai efektyviau atliks tiesiogines funkcijas, teiks kokybiškesnes paslaugas, bus efektyvesnė darbo biržos veikla.¹⁷

ESF finansuojamas projektas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas nuteistiesiems ir asmenims, paleistiems iš laisvės atėmimo vietų“. Projekto tikslas – padėti asmenims, paleistiems iš laisvės atėmimo vietų ir besirengiantiems išeiti į laisvę integruotis į darbo rinką, suteikti informaciją apie socialinės adaptacijos ir integravimosi į darbo rinką galimybes.

Projekto įgyvendinimo trukmė – 2005 m . balandžio 1 d. – 2007 m . balandžio 30 d.

Projekto tikslinės grupės:

- 200 asmenų, paleistų iš įkalinimo įstaigų ir registruotų teritorinėje darbo biržoje.
- 120 nuteistųjų, besirengiančių išeiti į laisvę.
- 46 teritorinių darbo biržų specialistai, dirbantys su grįžusiais iš įkalinimo įstaigų asmenimis.

Projektui įgyvendinti skirta 851 604 litų, iš jų 80 proc. finansuojama Europos socialinio fondo lėšomis.

Rezultatai. Projekto įgyvendinimo laikotarpiu beveik 400 asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, dalyvavo specialiai jiems parengtoje 8 val. trukmės „Adaptacijos visuomenėje ir darbo rinkoje“ programos užsiėmimuose.

Po „Adaptacijos visuomenėje ir darbo rinkoje“ programos užsiėmimų bei individualių psichologo konsultacijų, beveik 370 asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, nusiųsti į aktyvias darbo rinkos politikos priemones, finansuojamas ESF lėšomis.

Apie 40 projekto dalyvių įgijo profesinę kvalifikaciją. Dalyviai pasirinko paklausias darbo rinkoje plytelių klojėjo, tinkuotojo, mūrininko, medienos apdirbimo staklininko ir kitas statybos sektoriaus profesijas. 90 proc. dalyvių, dalyvavusių profesiniame mokyme, įgijo profesinę kvalifikaciją, be to įgytos profesinės žinios padidino jų galimybes susirasti darbą – beveik trečdalis dalyvių įsidarbino nuolatiniam darbui.

Siekiant padėti asmenims, kuriems sunkiau konkuruoti darbo rinkoje, įsteigta 20 subsidijuojamų darbo vietų, į kurias jie įdarbinti nuolatiniam darbui.

Plečiant asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, galimybes įsitvirtinti darbo įgūdžius bei spartinti jų integraciją į darbo rinką, Užimtumo fondo remiamų darbų programoje dalyvavo 42 asmenys, iš jų 18 asmenų, baigę profesinį mokymą.

Viešųjų darbų programoje dalyvavo 84 projekto dalyviai. Ši priemonė padėjo asmenims, grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų, atnaujinti bei įtvirtinti darbinis įgūdžius dirbant įvairius

¹⁷ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

darbus: dažytojo, aplinkos, patalpų, miško tvarkymo, viešosios tvarkos palaikymo, smulkaus remonto ir kt.

Norintiems pradėti savarankišką darbinę veiklą, organizuoti verslo pagrindų kursai, kurių metu 52 dalyviai supažindinti su verslo planavimo, organizavimo galimybėmis rajone ir kitais aktualiais verslo organizavimo klausimais.

Po kursų, projekto dalyviai išgijo lengvatinėmis sąlygomis išvežamosios prekybos, variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto, periodinių spaudos leidinių platinimo, esamų statinių atstatymo ir remonto verslo liudijimus bei pradėjo savarankišką darbinę veiklą.

Nuo 2006 m . rugpjūčio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymui, beveik 30 projekto dalyvių nusiųsti į naujas remiamo įdarbinimo priemones. Dalyvaudami darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje asmenys, grįžę iš laisvės atėmimo vietų, pagal įgytą specialybę tobulino trūkstantus staliaus ir apdailininko darbo įgūdžius.

Pagal įdarbinimo subsidijuojant priemonę 23 projekto dalyviai įdarbinti vadybininkais – operatoriais, baldų surinkėjais, pagalbiniais darbininkais, krovikais ir kt.

Šios remiamojo įdarbinimo priemonės padėjo asmenims, grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų, susirasti jų poreikius atitinkantį darbą ir paspartino jų integraciją į darbo rinką.

Apklausti projekto dalyviai teigiamai įvertino dalyvavimą aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, finansuojamose ESF lėšomis. Beveik pusė dalyvių pareiškė, kad yra pilnai pasiruošę konkuruoti darbo rinkoje. Jie įgijo darbo patirties ir profesinei veiklai reikalingų žinių, kas leido jiems geriau realizuoti asmeninius poreikius, o įgytos profesinės žinios – vykdyti savarankišką darbo paiešką.

Šešiose įkalinimo įstaigose: Šiaulių tardymo izoliatoriuje, Alytaus, Panevėžio, Pravieniškių 3-iuose, Marijampolės bei Vilniaus 1-uose pataisų namuose organizuotos „Darbo rinko dienos“. Jose dalyvavo 131 nuteistasis, besirengiantis išeiti į laisvę.

Didinant profesinę kvalifikaciją 46 teritorinių darbo biržų konsultantams buvo organizuoti 40 valandų trukmės mokymai apie asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, resocializacijos problemas.

Mokymosi metu darbo biržų darbuotojai buvo supažindinti su darbo ypatumais dirbant su įvairių nuteistųjų kategorijomis ir kt. Konsultantai pakėlė savo profesinę kvalifikaciją, įgijo teisinių bei psichologinių žinių, kas padėjo pagerinti darbą su grįžusiais iš laisvės atėmimo vietų asmenimis bei sėkmingai įgyvendinti projekto tikslus.¹⁸

¹⁸ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

ESF finansuojamas projektas „Asmenų su negalia integracija į darbo rinką, siekiant išvengti socialinės atskirties“. Projekto tikslas – neįgaliųjų asmenų integravimosi į darbo rinką skatinimas, stiprinant pasitikėjimą savo jėgomis ir vykdant profesinį orientavimą ir konsultavimą bei įtraukiant į aktyvias darbo rinkos politikos programas.

Projekto dalyviai:

- I projekto tikslinė grupė – 50 teritorinių darbo biržų specialistų, tiesiogiai aptarnaujančių asmenis su negalia.
- II projekto tikslinė grupė – 570 asmenų su negalia, užsiregistravusių teritorinėse darbo biržose, iš jų 50 proc. moterų.

Projekto įgyvendinimo laikotarpis. Projektas buvo įgyvendinamas nuo 2005 m. balandžio 1 d. iki 2007 m. balandžio 30 d.

Bendra projekto vertė – 2 103 874 Lt iš kurių 80 proc. (1 683 099 Lt) sudarė Europos socialinio fondo paramos lėšos, 20 proc. (420 775 Lt) – Užimtumo fondo lėšos.

Projekto įgyvendinimo metu pasiekti visi planuoti projekto rezultatai

- 1033 neįgalieji dalyvavo „Pasitikėjimo savimi ugdymo ir profesinės motyvacijos“ programoje;
- 50 teritorinių darbo biržų darbuotojų pakėlė kvalifikaciją siekiant efektyviau padėti neįgaliesiems integruotis į darbo rinką.
- Projekto įgyvendinimo metu, siekdami įgyti kvalifikaciją, atnaujinti bei įtvirtinti darbo įgūdžius 708 neįgalieji dalyvavo įvairiose užimtumo rėmimo programose:

Siekiant sužinoti, kaip projekto dalyviai vertina projekto naudą, buvo atliktas tyrimas, kurio metu 80 proc. iš 615 apklaustų projekto dalyvių nurodė, kad projektas jiems buvo labai patrauklus ir naudingas, nes padėjo geriau planuoti savo karjerą, padidino pasitikėjimą savimi, paskatino toliau tobulėti ir išplėtė draugų bei pažįstamų ratą. Jie liko patenkinti gauta informacija apie įsidarbinimo galimybes, naudingus patarimus kaip savarankiškai ieškoti darbo. Dalyviai pakėlė kvalifikaciją ir įgijo paklausią profesiją, naujų darbo įgūdžių, kurie palengvino galimybę rasti pageidaujamą nuolatinį darbą, pagerinti savo ir artimųjų gyvenimą.¹⁹

---

¹⁹ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

ESF finansuojamas projektas „Nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų bei užsiregistravusių darbo biržoje, socialinė adaptacija ir integracija į darbo rinką“. Projekto tikslas – padėti nuteistiesiems ir asmenims, paleistiems iš laisvės atėmimo vietų ir užsiregistravusiems darbo biržoje, integruotis į darbo rinką, mažinti jų socialinę atskirtį bei padėti tapti pilnaverčiais visuomenės nariais.

Projekto partneriai – 29 teritorinės darbo biržos.

Pagrindinės projekto veiklos:

- Teritorinių darbo biržų specialistų, dirbančių su grįžusiais iš įkalinimo įstaigų asmenimis, kvalifikacijos kėlimas.
- Paskaitų ciklo parengimas ir pravedimas asmenis, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų.
- Asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, nusiuntimas į užsienio kalbų, vairavimo, kompiuterio vartotojo kursus.
- Asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų, nusiuntimas į profesinio mokymo ir remiamų darbų programas.
- Darbo rinkos dienų organizavimas nuteistiesiems, besirengiantiems išeiti į laisvę.

Projekto tikslinės grupės:

- 400 nuteistųjų, besirengiančių išeiti į laisvę.
- 137 asmenys, paleisti iš įkalinimo įstaigų ir registruoti teritorinėse darbo biržose.
- 36 teritorinių darbo biržų specialistai, dirbantys su grįžusiais iš įkalinimo įstaigų asmenimis.

Projekto pradžia – 2006 m. balandžio 1 d.

Projekto pabaiga – 2007 m. lapkričio 30 d.

Projekto vertė – 1 057 910 Lt.

Pasiekti rezultatai. Įgyvendinant projektą teritorinių darbo biržų konsultantai, dirbantys su žmonėmis paleistais iš laisvės atėmimo vietų ar esančiais jose, dalyvavo mokymuose. Jų metu išklause paskaitas apie Lietuvos socialinės apsaugos sistemą, grįžusių iš įkalinimo įstaigų asmenų, adaptacijos visuomenėje trukmę, integracijos į visuomenę problemas. Konsultantai susipažino su asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų psichologija, išmoko juos motyvuoti visaverčiam gyvenimui.

Buvusiems nuteistiesiems ir asmenims, besirengiantiems išeiti iš įkalinimo įstaigų, labai svarbūs pirmieji žingsniai laisvėje. Teritorinių darbo biržų darbuotojai Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus ir Marijampolės laisvės atėmimo vietose organizavo „Darbo rinkos dienas“, kurių metu asmenis, baigiančius atlikti bausmę, supažindino su situacija darbo rinkoje, darbo paieškos būdais, galimybėmis mokytis, kad galėtų įgyti kvalifikaciją, o vėliau susirastų darbą, atitinkantį jų žinias ir gebėjimus. Šiuose renginiuose projekto metu aktyviai dalyvavo daugiau kaip

400 asmenų.

Iš įkalinimo įstaigų išėję žmonės nepasitiki savo jėgomis, dažnai būna praradę profesinius įgūdžius, motyvaciją ir norą ieškoti darbo ir dirbti. Šiems projekto dalyviams teritorinių darbo biržų specialistai parengė paskaitų ciklo programą ir susitikimų metu supažindino su pagrindiniais darbo paieškos būdais, mokė, kaip prisistatyti darbdaviui, padėjo pasirengti pokalbiams. Dauguma šiuose užsiėmimuose dalyvavusių žmonių, projekto metu įgijo profesiją ir sėkmingai įsidarbino.

Mokytis ir įgyti profesiją panorą beveik 70 asmenų, išėjusių iš laisvės atėmimo vietų ir užsiregistravusių darbo biržose. Pasibaigus mokymams, darbo rinką papildė plytelių klojėjai, mūrininkai, betonuotojai, elektrinių krautuvų, krovinių automobilių vairuotojai.

Dalyvaudami projekte „Nuteistųjų ir asmenų, paleistų iš laisvės atėmimo vietų bei užsiregistravusių darbo biržoje, socialinė adaptacija ir integracija į darbo rinką“, buvę nuteistieji turėjo galimybę įgyti ar patobulinti šiuos gebėjimus. Kursų metu projekto dalyviai mokėsi kalbėti angliškai, išmoko dirbti kompiuteriu ir vairuoti automobilį. Šiose veiklose dalyvavo daugiau kaip 120 žmonių, mokymo metu įgytos žinios jiems padėjo susirasti darbą ir įsitvirtinti darbo rinkoje.

Per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį nuolatiniam darbui buvo įdarbinta daugiau nei 40 projekto dalyvių.

Apklausus projekto dalyvius, daugelis jų džiaugiasi, kad turi nuolatinį darbą ir užtikrintą rytdieną, gali padėti artimiesiems, o svarbiausia – nejaučia socialinės atskirties ir yra visaverčiai visuomenės nariai.

Įmonių, kuriose įsidarbino projekto dalyviai, vadovai taip pat patenkinti naujų darbuotojų profesiniu parengimu. Jie turi tinkamą kvalifikaciją, yra darbštūs, brangina savo darbo vietą.²⁰

1.2.3.4. Lietuvos darbo biržos vykdomi ESF finansuojami projektai

Šiuo metu Lietuvos darbo birža įgyvendina 2 projektus, finansuojamus iš Europos socialinio fondo:

- Pagal Bendrojo programavimo dokumento (BPD) 2.1. priemonę „Įsidarbinimo gebėjimų ugdymas“:
  - Projektas „Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra“ (nuo 2006 m. rugsėjo 1 d. iki 2008 m. birželio 1 d.).
- Pagal BPD 2.3 priemonę „Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija“:
  - Projektas „Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas“ (nuo 2006 m. liepos 1 d. iki 2008 m. gegužės 31 d.).

Finansinė parama projektų įgyvendinimui pateikta 3 priede.

²⁰ http://www.ldb.lt/LDB_Site/index.htm

ESF finansuojamas projektas „Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra“.

2006 m. pradėtas įgyvendinti didžiausias Lietuvos darbo biržos projektas „Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra“. Į šio projekto veiklas planuojama įtraukti daugiau nei 19 tūkst. dalyvių, kurie išklausys konsultavimo, verslumo ugdymo programas, lankys kompiuterinio raštingumo, vairavimo kursus, dalyvaus profesiniame mokyme, remiamojo įdarbinimo priemonėse.

Projekto tikslas - skatinti bedarbius aktyviai dalyvauti darbo rinkoje, sudarant jiems galimybes įgyti darbo rinkos poreikius atitinkančias kvalifikacijas, ugdant verslumą bei plėtojant remiamąjį įdarbinimą.

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės:

Įgyvendinant projektą organizuoti profesinio mokymo ir neformalaus švietimo paslaugų pirkimai. Nupirkta daugiau kaip 80 profesinio mokymo programų, kurias baigę 3,5 tūkst. bedarbių įgis pirmą ar papildomą darbo rinkoje paklausią profesinę kvalifikaciją. 1,5 tūkst. dalyvių taip pat bus mokomi verslumo ugdymo pagrindų, turės galimybę įgyti pageidaujamos kvalifikacijos vairuotojo pažymėjimą.

Kiekvienam ieškančiam darbo asmeniui, netgi turinčiam profesinę kvalifikaciją, būtinos informacinių technologijų ir kompiuterinio raštingumo žinios. Vykdam šią veiklą, 5 tūkst. dalyvių įgis kompiuterinio raštingumo žinias, todėl bus užtikrintas sėkmingesnis jų įsidarbinimas.

Vienam tūkst. projekto dalyvių bus suteikta galimybė lankyti vairavimo kursus ir įsigyti įvairių kategorijų vairavimo pažymėjimą. Šios veiklos dėka ženkliai padidės dalyvių įsidarbinimo galimybės, nes ieškant darbo, vairuotojo pažymėjimas yra vienas iš pagrindinių reikalavimų ir privalumų.

Įdarbinimo subsidijuojant priemonė leis 2240 projekto dalyvių įgyti darbinių įgūdžių, juos patobulinti realioje darbo vietoje bei padės įsitvirtinti nuolatiniam darbui. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje trūkstamus darbo įgūdžius tiesiogiai darbo vietoje įgis 1440 bedarbių.

Dalyvaujant projekto veiklose, kiekvienam suteikta galimybė pasirinkti tokią veiklą, kuri geriausiai padėtų įgyti trūkstamus kvalifikacijos ar darbo patirties įgūdžius, vienas projekto dalyvis gali dalyvauti ir keliose projekto veiklose, o mokymo, kelionės, apgyvendinimo, darbo įgūdžių įgijimo rėmimo, įdarbinimo subsidijuojant išlaidos bus kompensuojamos Europos socialinio fondo.

Vykdomas projektas yra puiki galimybė tapti pastebimam darbo rinkoje ir įsitvirtinti joje.

Projekto tikslinės grupės: Darbo biržose registruoti bedarbiai.

Projekto pradžia – 2006 m. rugsėjo 1 d.

Projekto pabaiga – 2008 m. birželio 1 d.

Projekto vertė – 72 716 000 Lt., iš jų 75% sudaro ESF lėšos.

ESF finansuojamas projektas „Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas“.

2006 metų liepos mėn. Lietuvos darbo birža, kartu su teritorinėmis darbo biržomis, pradėjo įgyvendinti Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas“.

Projekto tikslas – padėti asmenims su negalia integruotis į visuomenę ir darbo rinką, siunčiant į aktyvios darbo rinkos politikos priemones ir skatinant savarankiškumą darbo paieškoje.

Projekto partneriai: 46 teritorinės darbo biržos.

Pagrindinės projekto veiklos:

- Teritorinių darbo biržų specialistų, atsakingų už profesinės reabilitacijos programą, mokymas.
- Teritorinių darbo biržų konsultantų, dirbančių su neįgaliaisiais, kvalifikacijos kėlimo kursai.
- Konferencijų „Neįgaliųjų profesinės reabilitacijos paslaugų teikimas ir plėtra Lietuvoje“ pravedimas 10 apskričių.
- „Pasitikėjimo savimi bei darbo paieškos įgūdžių ugdymo kompleksinės programos“ pravedimas neįgaliesiems.
- Neįgaliųjų asmenų siuntimas į aktyvias darbo rinkos politikos priemones: profesinio mokymo ir remiamojo įdarbinimo priemones.

Projekto pradžia – 2006 m. liepos 1 d. Projekto pabaiga – 2008 m. gegužės 31 d.

Projekto vertė – 4 201 093 Lt, iš jų 80 proc. Europos socialinio fondo lėšos.

Numatomi projekto rezultatai:

- 722 neįgalieji dalyvaus „Pasitikėjimo savimi bei darbo paieškos įgūdžių ugdymo kompleksinėje programoje“.
- Po dalyvavimo šioje programoje 588 neįgalieji bus nusiųsti į aktyvios darbo rinkos politikos priemones:
  - 240 – profesinio mokymo programą.
  - 26 – darbo įgūdžių įtvirtinimo rėmimo programą po profesinio mokymo.
  - 240 – įdarbinimo subsidijuojant programą.
  - 82 – viešųjų darbų programą.
- Projektui pasibaigus 80 neįgaliųjų įsidarbins nuolatiniam darbui.
- 46 teritorinių darbo biržų konsultantai, tiesiogiai aptarnaujantys neįgaliuosius, pakels kvalifikaciją.
- 30 teritorinių darbo biržų darbuotojų, atsakingų už profesinės reabilitacijos programos organizavimą ir priežiūrą, pakels kvalifikaciją.

1.3. Užimtumo rėmimo ir investicijų į žmogiškąjį kapitalą skatinimas

Svarbiausias Lietuvos Respublikos Vyriausybės užimtumo politikos tikslų, suderintų su Europos užimtumo strategijos nuostatomis, įgyvendinimo įrankis yra 2005 metų lapkričio 22 d. patvirtinta *Lietuvos Respublikos Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa*, kurios vienas iš skyrių yra „III. Užimtumo politika siekiant skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą“. Šioje programoje pagrindiniai užimtumo politikos tikslais ir uždaviniais vidutinės trukmės laikotarpiu yra nustatyta:

1 tikslas – pritraukti į darbo rinką bei joje išlaikyti daugiau žmonių, užtikrinant kokybišką ir saugų užimtumą, modernizuojant darbo rinkos ir socialinės apsaugos sistemas.

Pagrindiniai uždaviniai (17-20 gairės):

- 1.1. plėtoti bendruomenės nariams teikiamas paslaugas, sudaryti jos nariams galimybes sugrįžti į darbo rinką ir aktyviai joje dalyvauti;
- 1.2. išlaikyti kuo ilgiau darbo rinkoje patyrusius darbuotojus, taikyti lanksčią jų išėjimo į pensiją sistemą;
- 1.3. tobulinti sveikatinimo veiklą, užtikrinti kuo didesnę gyventojų darbingumą;
- 1.4. skatinti ieškančių darbo asmenų, iš jų jaunimo, užimtumą, didinti darbo patrauklumą;
- 1.5. skatinti socialinės rizikos asmenų integraciją į darbo rinką – plėtoti paslaugų infrastruktūrą, didinti jų prieinamumą;
- 1.6. modernizuoti darbo rinkos institucijas ir optimizuoti teikiamas paslaugas;
- 1.7. stiprinti socialinę partnerystę užimtumo saugumui užtikrinti.

2 tikslas – gerinti darbuotojų ir įmonių gebėjimus prisitaikyti.

Pagrindiniai uždaviniai (21 ir 22 gairės):

- 2.1. mažinti darbo rinkos segmentaciją ir inicijuoti ekonominę restruktūrizaciją;
- 2.2. diegti naujus darbo organizavimo būdus ir mažinti nedeklaruojamą darbą;
- 2.3. skatinti profesinį ir teritorinį gyventojų mobilumą ir gebėjimus prisitaikyti;
- 2.4. tobulinti darbo apmokestinimo sistemą.

3 tikslas – mažinti struktūrinį nedarbą daugiau investuojant į žmones.

Pagrindiniai uždaviniai (23 ir 24 gairės):

- 3.1. restruktūrizuoti švietimo, pasibaigus privalomajam mokymui, sistemą;
- 3.2. plėtoti pagalbą mokiniams ir mokytojams;
- 3.3. tobulinti mokyklų materialinės būklės minimumo standartus;
- 3.4. aktualinti ugdymo, mokymo ir studijų turinį;
- 3.5. didinti mokytojų ir dėstytojų kompetenciją;
- 3.6. kelti į kokybės užtikrinimą orientuotą vadybos kultūrą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendacijas Lietuvai, patvirtino nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos pirmaeilio užimtumo politikos uždaviniu – didinti darbo vietų efektyvumą, užtikrinant kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos atitiktį paklausai. Šiam uždaviniui pasiekti numatytos įgyvendinti priemonės didinančios darbo rinkos lankstumo ir užimtumo saugumo garantijų principų įgyvendinimą.

1.3.1. Darbo rinka ir užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimas

1.3.1.1. Gyventojų užimtumas

Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2006 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 3 mln. 403,2 tūkst. gyventojų, t. y. per 22,1 tūkst. mažiau negu 2005 m. pradžioje. Dėl neigiamos gyventojų natūralios kaitos gyventojų skaičius sumažėjo 13,3 tūkst. (60,2 procento), dėl neigiamo migracijos saldo – 8,8 tūkst. (39,8 procento).

Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis Lietuvoje 2006 m. dirbo 1 mln. 499 tūkst. gyventojų, arba 25,1 tūkst. (1,7 procento) daugiau nei prieš metus. Darbo jėga per metus sumažėjo 18,5 tūkst. žmonių (1,2 procento) iki 1 mln. 588 tūkst. 2006 m. sumažėjo 15–64 metų gyventojų darbo jėgos aktyvumo lygis. 2006 m. 15–64 metų gyventojų darbo jėgos aktyvumo lygis buvo 67,4 procento (2005 m. – 68,3 procento).

Pastarųjų metų Lietuvos ekonomikos augimas sudarė palankias sąlygas užimtumui didėti. Didėjant užimtų gyventojų skaičiui, didėjo gyventojų užimtumo lygis. 15–64 metų gyventojų užimtumo lygis per metus išaugo nuo 62,6 procento 2005 m. iki 63,6 procento 2006 m. Vyrų užimtumo lygis buvo aukštesnis nei moterų – atitinkamai buvo 66,3 ir 61 procentas.²¹

Europos Sąjungos užimtumo strategijoje numatyta didinti gyventojų, ypač vyresnio amžiaus, užimtumą. Lisabonos strategijoje iki 2010 m. numatyta (žr. 1 lentelę).

---

²¹ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

Pagrindiniai ES ir Lietuvos užimtumo siekiai iki 2010 m. ir pasiekimai (procentais)

Užimtumo lygis	ES siekis 2010 m.	Lietuvos siekis 2010 m.	Lietuvos siekis 2006 m.	Lietuvos 2006 m. duomenys
15-64 m. gyventojai	70	68,8	64,0	63,6
15-64 m. moterų	60	61,0	58,8	61,0
55-64 m. gyventojų	50	50,0	47,5	49,6

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2006-2007 metų Socialinio pranešimo,
Gyventojų užimtumo tyrimo duomenis

Lietuva jau įgyvendino Lisabonos strategijos dalį – iki 2010 m. pasiekti 61 procento moterų užimtumo lygį. Sėkmingai įgyvendinamas strategijos iššūkis – pagyvenusių žmonių užimtumo didinimas iki 50 procentų. Pagyvenusių žmonių užimtumas Lietuvoje 2003–2005 m. augo pakankamai sparčiai (nuo 44,5 procento 2003 m. iki 49,2 procento 2005 m.). 2006 m. 55–64 metų gyventojų užimtumo lygis siekė 49,6 procento ir jau viršijo rodiklį, numatytą Lisabonos strategijoje, kad dirbtų 47,5 procento šios amžiaus grupės gyventojų. Tai vienas iš aukščiausių rodiklių Europos Sąjungoje. Iki 2010 m. reikia padidinti 15–64 metų gyventojų užimtumo lygį iki 68,8 procento.²²

Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis (žr. 2 lentelę), daugiausia gyventojų 2006 m. dirbo paslaugų sektoriuje – 613,0 tūkst. (40,9 procento) ir pramonėje – 296 tūkst. (19,8 procento) Pastaraisiais metais mažėjo asmenų, dirbančių žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje. 2006 m. šia veikla užsiėmė 186,6 tūkst., arba 12,4 procento, visų užimtųjų. Lyginant su 2005 m. užimtųjų čia sumažėjo 1,6 procentinio punkto. Daugiausia žmonių (18 procentų) šioje veikloje dirbo 2000 ir 2003 m. Lyginant 2005 m. su 2006 m. išaugo užimtųjų skaičius statyboje – 16,2 tūkst. (0,9 procentinio punkto) ir prekyboje – 21,3 tūkst. (1,2 procentinio punkto).

²² 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

Užimti gyventojai pagal ekonominės veiklos rūšis

	2005	2006	2005	2006
	tūkst.		proc.	
Iš viso	1473,9	1499,0	100,0	100,0
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	207,0	186,6	14,0	12,4
Pramonė	296,2	296,0	20,1	19,8
Statyba	132,5	148,7	9,0	9,9
Prekyba	233,3	254,6	15,8	17,0
Paslaugos	604,9	613,0	41,1	40,9

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2006-2007 metų Socialinio pranešimo,
Gyventojų užimtumo tyrimo duomenis

Padidėjo samdomąjį darbą dirbančių asmenų dalis. 2006 m. jie sudarė 84,3 procento visų dirbančiųjų (2005 m. – 83 procento) (žr. 3 lentelę) Padidėjo asmenų, dirbančių papildomą darbą. 2006 m. papildomai dirbo 90,2 tūkst. (6 procentai) visų užimtųjų. 2005 m. tokių asmenų buvo 84,4 tūkst. (5,7 procento).

Užimti gyventojai pagal užimtumo statusą

	2005	2006	2005	2006
	Tūkst..		Proc.	
Iš viso	1473,9	1499,0	100,0	100,0
Darbdaviai ir savarankiškai dirbantys	206,3	199,8	14,0	13,3
Samdomieji	1224,1	1263,7	83,1	84,3
Padedantys šeimos nariai	43,5	35,5	2,9	2,4

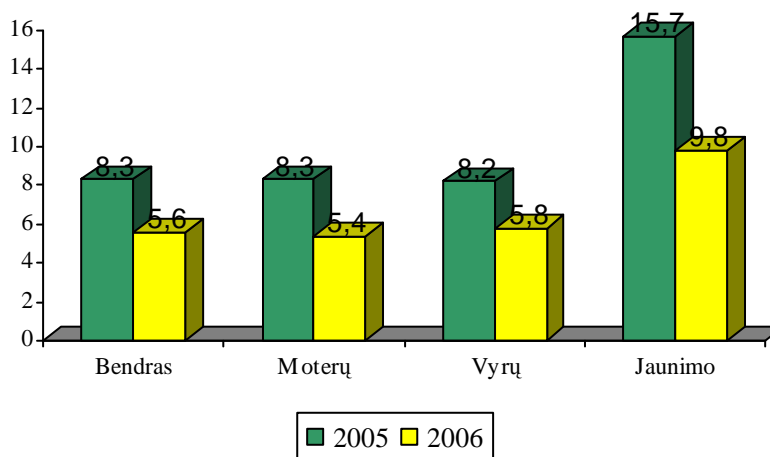
Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2006-2007 metų Socialinio pranešimo,
Gyventojų užimtumo tyrimo duomenis

Išliko didelė darbo jėgos paklausa, ypač išaugo neterminuoto darbo poreikis. Per 2006 metus Lietuvos darbo biržoje buvo įregistruota 109,6 tūkst. laisvų darbo vietų nuolatiniam darbui – tai 7,6 procento daugiau negu 2005 m. Terminuotam darbui buvo įregistruota 15,3 tūkst. darbo pasiūlymų. Daugiau kaip pusė darbo vietų registruota paslaugų įmonėse. Paslaugų sektoriuje buvo 66,1 tūkst. laisvų darbo vietų, statyboje – 17,4 tūkst., žemės ūkyje – 5,4 tūkst. Palyginant su 2005 metais, darbo pasiūlymų paslaugų sektoriuje išaugo 6 procentais, statyboje – 2 procentais, žemės ūkyje darbo vietų skaičius sumažėjo apie 22 procentais. Paslaugų sektoriuje didžiausias poreikis buvo pardavėjų, sunkiasvorių sunkvežimių ir krovinių mašinų, lengvųjų automobilių, taksi ir furgonų vairuotojų, virėjų, apsaugos darbuotojų; pramonės sektoriuje – suvirintojų, siuvėjų, mašinų operatorių ir surinkėjų, įrankininkų; statybos sektoriuje – dažytojų, stalių – dailidžių, mūrininkų, betonuotojų. Paklausiausi specialistai 2006 metais buvo: pardavimo ir verslo paslaugų vadybininkai, buhalteriai, draudimo agentai, projektų vadovai, finansų ir valdymo, produktų gamybos ir paslaugų padalinių vadovai, bendrojo ugdymo mokytojai.²³

1.3.1.2. Nedarbas

Gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, nedarbo lygis 2006 m. Lietuvoje sudarė 5,6 procento (žr. 2 pav.) ir buvo mažesnis negu vidutinis nedarbo lygis Europos Sąjungoje (ES – 8 procentai). Per metus nedarbo lygis sumažėjo 2,7 procentinio punkto – nuo 8,3 procento 2005 m. iki 5,6 procento 2006 m. Moterų nedarbo lygis 2006 m. buvo mažesnis nei vyrų ir sudarė 5,4 procento. Palyginant su 2006 m. jis sumažėjo 2,9 procentinio punkto. Vyrų nedarbo lygis 2006 m. buvo 5,8 procento ir, palyginant su 2005 m. sumažėjo 2,4 procentinio punkto. Jaunimo nedarbo lygis 2006 m., kaip ir prieš tai buvusiais metais, išliko aukštesnis nei bendras nedarbo lygis – 9,8 procento. Palyginant su 2005 m. jis sumažėjo 5,9 procentinio punkto.

²³ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

2 pav. Nedarbo lygis, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2006-2007 metų Socialinio pranešimo, Gyventojų užimtumo tyrimo duomenis

Vidutinis metinis bedarbių skaičius 2006 metais buvo 73,2 tūkst., tai yra 27,5 tūkst. mažiau negu 2005 metais.

Per 2006 metus į teritorines darbo biržas kreipėsi 160,8 tūkst. bedarbių. Nuo 2003 metų pradžios, kai moterų ir vyrų dalis bedarbių struktūroje buvo beveik lygios, moterų dalis toliau didėjo. Tarp besikreipiančių į darbo biržas moterys sudarė 54,4 procento. Ilgalaikių bedarbių skaičius per 2006 metus sumažėjo 10,3 tūkst., arba 44 procentais.

Bedarbių struktūra pagal išsilavinimą, palyginant su 2005 metais, pakito nežymiai. Bedarbių, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalis išaugo nuo 7,2 iki 8,3 procento, o bedarbių, turinčių aukštesnįjį išsilavinimą, dalis sumažėjo nuo 18,4 iki 17,6 procento. Bedarbiai, turintys vidurinį išsilavinimą, sudarė 53,1 procentą. (2005 metais – 53,5 procento.), pagrindinį – 16,6 procento (2005 metais – 16,4 procento), pradinį – 4,3 procento (2005 metais – 4,3 procento) visų bedarbių. Apie 37,3 procento visų įregistruotų bedarbių neturėjo profesinio pasirengimo.

Didžiausia registruotų bedarbių dalis, per 36 proc., iki registracijos darbo biržoje dirbo nekvalifikuotą darbą. Per 16 proc. turėjo kvalifikuotų darbininkų ir amatininkų patirtį, beveik 13 procentų – aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojai.

2006 metais Lietuvos darbo biržoje užregistruoti 42 pranešimai apie grupės darbuotojų atleidimus, apie atleidimą iš darbo įspėti 6,7 tūkst. darbuotojų. Palyginant su 2005 metais įspėti apie atleidimą darbuotojų skaičius išaugo daugiau kaip dvigubai, nors gautų pranešimų skaičius beveik trečdaliu sumažėjo. Dažniausia atleidimų priežastis buvo kaip ir pernai – įmonėms iškelto bankroto bylos (55 procentai).²⁴

²⁴ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

1.3.1.3. Įdarbinimas ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonės

Tarpininkaujant Lietuvos darbo biržai per 2006 metus buvo įdarbinta 99,7 tūkst. ieškančių darbo asmenų, iš jų 84,6 tūkst. gavo nuolatinį ir 15,1 tūkst. terminuotą darbą. Galimybes užpildyti laisvas darbo vietas mažino kvalifikuotos darbo jėgos stygius ir žemas vidinis darbo jėgos mobilumas. Miestuose jos buvo užpildomos sparčiau negu rajonuose.

Savo veiklą toliau plėtojo Lietuvos darbo biržos Eures (Europos užimtumo tarnybų tinklo) biurai, suteikdami 22, 5 tūkst. konsultacijų apie laisvą asmenų judėjimą.

63 privačios įmonės, turinčios Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos licencijas teikti įdarbinimo tarpininkavimo paslaugas užsienyje, padėjo įsidarbinti 2,3 tūkst. lietuvių užsienio šalyse.

Užimtumo rėmimo sistemos tikslas – siekti visiško gyventojų užimtumo, mažinti jų socialinę atskirtį ir stiprinti socialinę sanglaudą.

Užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai:

- derinti darbo pasiūlą ir paklausą siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą;
- didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes.

Užimtumo rėmimo priemonės:

- užimtumo rėmimo bendrosios paslaugos;
- *aktyvios darbo rinkos politikos priemonės;*
- užimtumo rėmimo programos.

Užimtumo rėmimo sistemos uždaviniai ir užimtumo rėmimo priemonės įgyvendinamos vadovaujantis vyrų ir moterų lygių galimybių bei nediskriminacijos principais.²⁵

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės sudaro:

- bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas;
- bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas;
- remiamasis įdarbinimas (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, viešėji darbai);²⁶
- parama darbo vietoms steigti (darbo vietų steigimo subsidijavimas, vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas, savarankiško užimtumo rėmimas);²⁷
- darbo rotacija.²⁸

²⁵ LR Užimtumo rėmimo įstatymo 3 straipsnis, 2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694

²⁶ LR Užimtumo rėmimo įstatymo 25 straipsnis, 2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694

²⁷ LR Užimtumo rėmimo įstatymo 29 straipsnis, 2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694

²⁸ LR Užimtumo rėmimo įstatymo 22 straipsnis, 2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694

Mažinant teritorinius nedarbo lygio skirtumus, sėkmingai buvo įgyvendinami *vietinių užimtumo iniciatyvų projektai*. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimas organizuojamas bedarbių neterminuotam įdarbinimui remti steigiant naujas darbo vietas. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai įgyvendinami Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytoje savivaldybių (seniūnijų) teritorijose, kuriose bedarbių dalis, skaičiuojant nuo darbingo amžiaus gyventojų, projektų įgyvendinimo laikotarpiu yra didesnė negu vidutiniškai šalyje, nedarbo bei grupės darbuotojų atleidimo pasekmėms švelninti.

Valstybės paramos projekto rengėjas gali prašyti tik darbo vietos steigimo išlaidoms.

Valstybės parama teikiama finansuoti šias darbo vietos steigimo išlaidas:

- įrengimų, įrangos ir kitų darbo priemonių, reikalingų veiklai ar gamybai užtikrinti, pirkimą, montavimą;
- mokymo, kai teritorinė darbo birža neorganizuoja tokių mokymų ir negali jų padengti iš Užimtumo fondo;
- darbo vietai ir darbuotojui reikalingoms licencijoms ir leidimams įsigyti;
- draudimo;
- reklamos;
- patalpų remonto, reikalingo darbo vietoms įkurti, kai šios lėšos pagal pateiktą išskaidytą lokalinę sąmatą su nurodytais finansavimo šaltiniais neviršija 50 proc. valstybės paramos dydžio.

Maksimali prašoma valstybės paramos suma negali viršyti 345 000 Lt. Paramos gavėjas privalo savo lėšomis padengti ne mažiau kaip 35 procentus visų projekto išlaidų.

Paramos gavėjas privalo įsteigti naujas darbo vietas ir jas išsaugoti mažiausiai trejus metus nuo darbo vietų įsteigimo. Naujai įsteigtose darbo vietose paramos gavėjas privalo įdarbinti teritorinėje darbo biržoje registruotus bedarbius.

Iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir Užimtumo fondo lėšų 2006 metais įgyvendinti 43 projektai, sukurtose 278 darbo vietose įdarbinti bedarbiai. Toliau buvo įgyvendinamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintos priemonės aukščiausio nedarbo lygio teritorijų – Pasvalio, Akmenės, Mažeikių, Druskininkų ir Lazdijų – socialinėms ir ekonominėms problemoms spręsti. Pagal ekonominės veiklos rūšis 23 projektai įgyvendinti gamyboje – tai medienos apdirbimo, maisto produktų, baldų, detalių baldams, plastikinių langų gamybos srityse. Paslaugų sektoriuje įgyvendinti 22 projektai: automobilių techninės priežiūros, pramogų, poilsio organizavimo, viešojo maitinimo paslaugų teikimo. Statyboje įgyvendintas 1 projektas. Daugiausia projektų įgyvendinta Pasvalio (5) ir Akmenės (4) rajonuose.²⁹

Nuo 2001 metų įgyvendinama vietinių užimtumo iniciatyvų programa tapo neatsiejama

²⁹ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

darbo rinkos politikos priemonė, padedanti mažinti teritorinius nedarbo skirtumus.

Per šešerius metus šalyje įgyvendinti 332 projektai, sukurtos 2645 naujos darbo vietos, iš jų pusė – kaime.³⁰

Šiaulių apskrityje įgyvendinti 54 projektai, įsteigtos 349 naujos darbo vietos. Įgyvendintų projektų pasiskirstymas Šiaulių apskrityje pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė

Įgyvendintų projektų pasiskirstymas Šiaulių apskrityje

Savivaldybė	Projektų skaičius	Skurta naujų darbo vietų	Projektų vertė tūkst..Lt	Valstybės paramos lėšos, tūkst..Lt
Akmenės rajono	30	167	4820,8	2720,0
Joniškio rajono	7	32	792,6	363,9
Kelmės rajono	1	9	140,0	90,0
Pakruojo rajono	5	51	967,0	574,3
Radviliškio rajono	2	17	580,	255,3
Šiaulių rajono	9	73	1560,0	734,5

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2007 metų Lietuvos darbo biržos duomenis

Labiausiai socialiai pažeidžiamų asmenų įdarbinimui remti 2006 metais *socialinės įmonės* statusas suteiktas 13 įmonių. 2006 metų pabaigoje iš viso veikė 49 socialinės įmonės, kuriose dirbo 2245 asmenys, iš jų 1329 neįgalieji.

Nuo 2006 metų rugpjūčio 1 d., įsigaliojus Užimtumo rėmimo įstatymui, pradėtos vykdyti naujos darbo rinkos politikos priemonės: įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, darbo rotacija. Per 2006 metus Lietuvos darbo birža suteikė naujas užimtumo galimybes (mokymo, darbo patirties, užimtumo rėmimo) 99,8 tūkst. ieškančių darbo asmenų, tai yra apie 62 procentai per šį laikotarpį įregistruotų bedarbių.³¹

Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinį mokymą reglamentuoja Užimtumo rėmimo įstatymas ir Profesinio mokymo įstatymas. Bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams profesinis mokymas organizuojamas siekiant suteikti kvalifikaciją arba (ir) ugdyti profesinius gebėjimus. Šis profesinis mokymas vykdomas pagal formaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į valstybės Studijų ir mokymo programų registrą, bei

³⁰ Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai – efektyvi naujų darbo vietų kūrimo priemonė, Lietuvos darbo birža, 2007

³¹ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

neformaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į Kvalifikacijos tobulinimo programų ir renginių registrą, ne ilgiau negu yra nustatyta programose. Šis profesinis mokymas pagal programas, suteikiančias kvalifikaciją darbu su naujausiomis technologijomis ir kurios nėra įtrauktos į Studijų ir mokymo programų registrą, gali būti organizuojamas ir kitose Europos Sąjungos valstybėse pagal šių šalių galiojančius teisės aktus, įgyvendinant projektus, finansuojamus iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų. Bedarbiams už ne ilgesnį, negu yra nustatyta mokymo programose, mokymosi laikotarpį per pirmuosius 3 mokymosi mėnesius mokama 0,7 dydžio, o per vėlesnius – vienos Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžio mokymo stipendija, apmokamos kelionės išlaidos į mokymo vietą ir atgal bei apgyvendinimo išlaidos.

Siekiant darbo rinkos paklausos ir darbo jėgos pasiūlos kvalifikacijų atitikimo yra organizuojamas darbo rinkos profesinis mokymas.

Profesinio mokymo tikslai:

- Sudaryti galimybes ieškantiems darbo asmenims įsigyti profesiją, pakelti kvalifikaciją arba persikvalifikuoti pagal poreikį darbo rinkoje.
- Suteikti atsakingam, sąžiningam, turinčiam patirties darbuotojui, kurį darbdavys siekia išlaikyti darbe, papildomą profesinę kompetenciją arba naują kvalifikaciją.
- Operatyviai paruošti darbdaviams reikiamos kvalifikacijos darbuotojus, galinčius prisitaikyti prie nuolat kintančių darbo rinkos reikalavimų pagal realizuojamus verslo planus.

Kadangi darbdavių reikalavimai darbo jėgai nuolat auga, todėl dalis bedarbių turi persikvalifikuoti. Jei darbo birža negali pasiūlyti darbo, atitinkančio bedarbio profesinį pasirengimą bei sveikatos būklę, taip pat, jei bedarbis neturi profesinio pasirengimo, jis gali būti siunčiamas mokytis profesijos ar tobulinti kvalifikacijos. Profesija, kurios siunčiama mokytis, turi atitikti vietos darbo rinkos poreikius. Mokymosi laikotarpiu asmuo išsaugo teisę į dalį bedarbio pašalpos, t.y. jis gauna 1/3 šios pašalpos dydžio. Profesinis mokymas ir finansavimas iš užimtumo fondo lėšų trunka 6 mėn. Jei tam tikrai profesijai įgyti reikia daugiau laiko, gali būti pratęsiamas iki 1 metų.

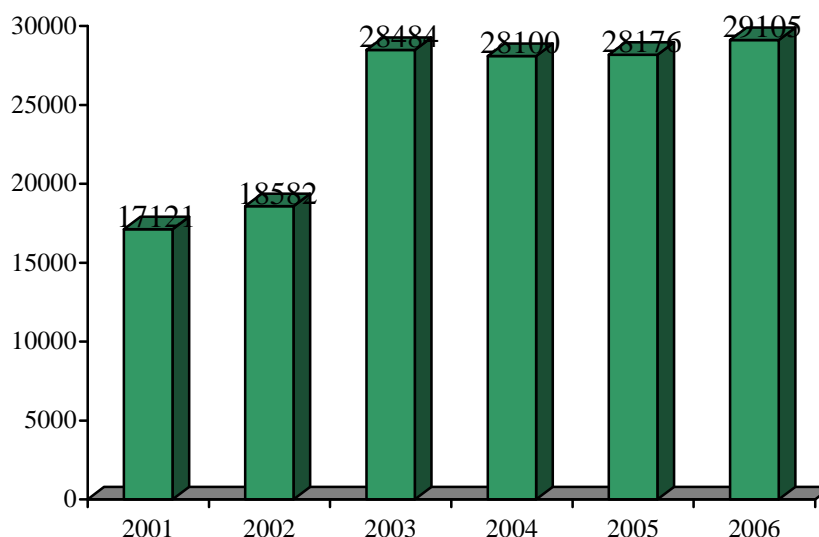
Šia programa siekiama parengti darbdaviams reikiamos kvalifikacijos darbuotojus ir suteikti aukštesnę kvalifikaciją ar perkvalifikuoti išpėtus apie atleidimą iš darbo darbuotojus.

Darbdaviams ši programa svarbi tuo, kad įgiję reikiamą kvalifikaciją bedarbiai gali įsidarbinti į skelbiamas laisvas darbo vietas. Jei darbdavys pertvarko įmonės struktūrą ir prireikia naujų ar papildomų kvalifikacijų, darbuotojams suteikiamos trūkstamos žinios. Svarus paskatinimas darbdaviui – finansuojamos išpėtų apie atleidimą ir darbo darbuotojų mokymo programos įgyvendinimo, apgyvendinimo, kelionės ir sveikatos patikrinimo išlaidos. Bedarbiai, dalyvaujantys profesinio mokymo programoje, turi galimybę įgyti naują ar papildomą, atitinkančią darbo rinkos poreikius, kvalifikaciją ir padidinti savo galimybes konkuruoti darbo rinkoje.

Įspėti apie atleidimą darbuotojai taip pat gali tobulėti profesijos srityje ir išlikti toje pačioje arba įsitvirtinti kitoje įmonėje.³²

Per 2006 m. metus į profesinio mokymo programas įgyti naują ar patobulinti turimą profesinę kvalifikaciją nusiųsta 19,3 tūkst. bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų. Ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonėse dalyvavo 8,3 tūkst. ilgalaikių bedarbių.

Darbo rinkos mokymo centruose 2006 metais mokėsi 29,1 tūkst. asmenų. Darbo biržos nukreipė 12,4 tūkst. bedarbių ir asmenų, įspėtų apie atleidimą; darbdaviai – 9,6 tūkst. darbuotojų; savo lėšomis mokėsi 4,8 tūkst.; biudžeto lėšomis – 0,5 tūkst. bei tarptautinių projektų lėšomis – 1,7 tūkst. asmenų. 2007 metų I ketvirtį darbo rinkos mokymo centruose mokėsi 7,8 tūkst. asmenų, iš jų 2,5 tūkst. moterų. Iki 25 metų asmenų mokėsi 1,7 tūkst., vyresnių kaip 55 metų – 0,6 tūkst., socialiai pažeidžiamų – 1,7 tūkst. asmenų.

3 pav. Mokyta asmenų darbo rinkos mokymo centruose, sk.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 2006-2007 metų Socialinio pranešimo, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos duomenis

Grafike matyti nuoseklaus besimokančių darbo rinkos mokymo centruose asmenų skaičiaus augimo tendencija: per paskutinius 6 metus besimokančiųjų padaugėjo 1,7 karto – nuo 17121 asmenų 2001 metais iki 29105 – 2006 metais (žr. 3 pav.).

Darbo rinkos profesinio mokymo sistemoje kvalifikacijai įsigyti, persikvalifikuoti ar kvalifikacijai tobulinti siūlomos darbo rinkos formaliojo ir neformaliojo mokymo programos.

³² Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

Formalus mokymas – tai mokymas, kurį baigęs asmuo įgyja valstybės pripažintą pažymėjimą. Formalaus mokymo programos yra įtrauktos į Studijų ir mokymo programų valstybinį registrą, o norinčios pagal jas mokytis įmonės, organizacijos, švietimo įstaigos turi gauti leidimą (licenciją). Neformalus mokymas – tai mokymas, kurį baigęs asmuo įgyja laisvos formos pažymėjimą, kuriame fiksuojamos jo įgytos žinios, kompetencija. Šio mokymo programų turinio ir išduodamų pažymėjimų valstybė nereglamentuoja.³³

Formaliojo mokymo programas 2006 m. baigė 19,2 tūkst. asmenų, iš jų pirmo lygio profesinę kvalifikaciją įgijo 3,7 tūkst., antro – 8,6 tūkst., darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo ir atestavimo programas baigė 6,9 tūkst. asmenų. 2007 m. I ketvirtį formaliojo mokymo programas baigė 5,8 tūkst. asmenų, iš jų suteikiančias pirmo lygio profesinę kvalifikaciją – 1 tūkst., antro – 2,2 tūkst., darbuotojų saugos ir sveikatos mokymo ir atestavimo programas – 2,6 tūkst. asmenų.

2006 m. neformaliojo mokymo programas baigė 5,9 tūkst. asmenų, iš jų ikikvalifikaciniame mokyme dalyvavo 4,9 tūkst., kvalifikaciją tobulino 0,9 tūkst., modulinio mokymo programas baigė 0,1 tūkst. asmenų. Pažintinėse ir žinių bei įgūdžių atnaujinimo priemonėse dalyvavo 4 tūkst. bedarbių. 2007 m. I ketvirtį neformaliojo mokymo programas baigė 1,7 tūkst., pažintinėse bei žinių ir įgūdžių atnaujinimo priemonėse dalyvavo 0,3 tūkst. asmenų.

Per 2006 metus parengtos ir patvirtintos 38 darbo rinkos profesinio mokymo programos, iš jų 3 programos, pagal kurias įgyjama teisė atlikti tam tikrus darbus ar vykdyti funkcijas. Atnaujintos 54 darbo rinkos profesinio mokymo programos. 2007 m. I ketvirtį parengta 11 naujų antro lygio profesinę kvalifikaciją suteikiančių mokymo programų bei 4 pirmo lygio profesinę kvalifikaciją suteikiančios mokymo programos asmenims, turintiems intelekto sutrikimų. Vykdamas projektą „Neįgaliųjų asmenų integracijos į darbo rinką plėtra“ parengta 14 naujų formaliojo bei 17 naujų neformaliojo mokymo programų, pritaikytų žmonėms su negalia.

Parengtos, suderintos su darbdaviais ir į neformaliojo mokymo programų sąvadą 2006 metais įtrauktos 178 darbo rinkos neformaliojo mokymo programos, iš jų 35 neformalaus švietimo programos. 2007 m. I ketvirtį parengtos 54 neformaliojo mokymo programos, iš jų 14 negalią turintiems asmenims.

Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas. Neformalus švietimas organizuojamas siekiant bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams padėti tobulinti turimą kvalifikaciją, atnaujinti profesines žinias ir (ar) praktinius įgūdžius, reikalingus įsidarbinti, bei supažindinti su profesijomis. Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas vykdomas pagal neformalaus švietimo programas ne ilgiau, negu yra nustatyta programose. Bedarbiams už mokymosi laikotarpį, ne ilgesnį, negu nustatyta mokymo

³³ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

programose, mokama Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos 0,7 dydžio mokymo stipendija, apmokamos kelionės išlaidos į mokymo vietą ir atgal bei apgyvendinimo išlaidos.³⁴

Darbo vietų steigimo subsidijavimas. Darbo vietos įsteigimas – materialinių ir teisinių sąlygų naujai darbo vietai sukurti sudarymas ir teritorinėje darbo biržoje įregistruoto asmens įdarbinimas į sukurta darbo vietą. Subsidija darbdaviams skiriama, kai jie steigia naujas darbo vietas ar pritaiko esamas darbo vietas prie bedarbio negalios ir įdarbina į jas bedarbius pagal neterminuotą darbo sutartį.

Subsidija skiriama darbdaviams, įdarbinantiems asmenis, priklausančius šioms darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupėms:

- neįgaliesiems, kuriems nustatytas 20-40 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. I-II invalidumo grupė) arba vidutinis neįgalumo lygis;
- neįgaliesiems, kuriems nustatytas 45-55 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. III invalidumo grupė) arba lengvas neįgalumo lygis;
- baigusiems profesines reabilitacijos programas.

Darbdaviai privalo apmokėti ne mažiau kaip 35 procentus darbo vietai įsteigti (pritaikyti) reikalingų išlaidų.

Taip pat darbdavys turi turėti nuosavybės teise ar kitais pagrindais valdomą nekilnojamąjį turtą, būtiną darbo vietoms steigti.

Darbdaviui ši priemonė patraukli tuo, kad skiriama iki paskutinio paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio 22 dydžių subsidija, kuri gali būti naudojama įrengimams, darbo priemonėms pirkti, remontuoti patalpas, mokymui, reklamai ir ilgalaikio materialiojo turto draudimui. Neįgaliajam asmeniui ši priemonė suteikia galimybę įsidarbinti į nuolatinę darbo vietą.³⁵

Priemonė padėjo sunkiai integruojamiems asmenims įsitvirtinti darbo rinkoje. Įsigaliojus Užimtumo rėmimo įstatymui, nuo 2006 metų rugpjūčio 1 d. naujos darbo vietos steigiamos tik neįgaliesiems asmenims ir asmenims, baigusiems profesinės reabilitacijos programas. Per šį laikotarpį buvo įsteigta 51 darbo vieta asmenims, kuriems nustatytas 20-55 procentai darbingumo lygis.

Subsidija *skiriama savarankiškam užimtumui remti*, kai:

- buvę bedarbiai, pradėję savo verslą, steigia darbo vietą per 36 mėnesių laikotarpį nuo jų įsteigtos mikroįmonės įregistravimo dienos bedarbiui įdarbinti;
- pradedantys savo verslą neįgalieji (neįgalieji, kuriems nustatytas 20-40 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. I-II invalidumo grupė) arba vidutinis neįgalumo lygis), steigia sau darbo vietą.³⁶

³⁴ Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

³⁵ Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

³⁶ Darbo vietų steigimo subsidijavimo sąlygų ir tvarkos aprašas, patvirtintas LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro

Teritorinės darbo biržos ieškantiems darbo asmenims, siekiantiems savarankiško užimtumo, teikia informaciją apie verslo pradžios sąlygas, jo vystymą, veiklos pagal verslo liudijimus galimybes.

Bedarbiams suteikiama galimybė neterminuotai įsidarbinti pagal turimą kvalifikaciją ar darbo praktiką. Darbo vieta turi būti išlaikyta ne trumpiau kaip 3 metus nuo jos įsteigimo dienos.³⁷

Darbo rotacija – tai nauja užimtumo rėmimo priemonė – padėjo darbdaviams apsirūpinti reikiamos kvalifikacijos darbuotojais, galinčiais pakeisti nuolatinius įmonės darbuotojus jų tikslinių atostogų metu ar kitais įmonių kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais. Darbo rotacija gali trukti ne ilgiau kaip 12 mėnesių. Darbdaviams, darbo rotacijos būdu įdarbinusiems bedarbius, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį pagal faktiškai dirbtą laiką mokama Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos 0,5 dydžio kompensacija. Šios programos dėka darbdaviai gali operatyviai rasti darbuotojus, atitinkančius keliamus reikalavimus ir galinčius laikinai pakeisti nuolatinius. Ieškantis darbo asmuo pagal darbo rotacijos priemonę gali laikinai įsidarbinti, jam skaičiuojamas darbo stažas.³⁸

Darbo rotacijos priemonėje dalyvaujantys nedirbantys asmenys laikinai įdarbinami pagal turimą kvalifikaciją ar darbo patirtį. 60 darbdavių, pasinaudoję darbo rotacijos priemone, įdarbino 77 asmenis. Daugiausiai ieškančių darbo asmenų įdarbinti siuvėjais, pardavėjais, virėjais ir vadybininkais.³⁹

Remiamojo įdarbinimo priemonėse 2006 m. dalyvavo per 42,4 tūkst. socialiai pažeidžiamų asmenų, iš jų: per 34 tūkst. viešuosiuose darbuose, per 4 tūkst. Užimtumo fondo remiamų darbų programoje, per 2,7 tūkst. – įdarbinimo subsidijuojant bei 1,3 tūkst. darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėse:

- *Viešieji darbai* organizuojami tik laikino pobūdžio darbams atlikti. Viešuosius darbus organizuoja teritorinės darbo biržos kartu su savivaldybių institucijomis. Šių darbų programas (projektus), skirtas padėti palaikyti ir plėtoti vietos socialinę infrastruktūrą, tvirtina savivaldybės. Ieškančio darbo asmens bendra viešųjų darbų trukmė per 12 mėnesių laikotarpį negali būti ilgesnė kaip 6 mėnesiai. Su ieškančiu darbo asmeniu, dirbančiu viešuosius darbus, darbdavys sudaro terminuotą darbo sutartį viešiesiems darbams atlikti. Viešieji darbai bedarbiams gali būti derinami su profesiniu mokymu ar neformaliu švietimu, kai bedarbis neturi šiems darbams atlikti reikiamos kvalifikacijos, profesinių žinių ar įgūdžių arba kai šie mokymai reikalingi įsidarbinti po viešųjų darbų atlikimo pagal neterminuotą darbo sutartį.

³⁷ Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

³⁸ Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

³⁹ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

Viešieji darbai – tai:

- savivaldybėms priklausančios teritorijos tvarkymo darbai;
- mokyklų, lopšelių-darželių, ligoninių, kultūrinių ir buitinių objektų statybos ir remonto darbai;
- darbai sveikatos apsaugos, socialinės globos ir rūpybos sferoje;
- sezoniniai darbai (kurortinis aptarnavimas, darbai žemės ūkyje, miško tvarkymo darbai ir pan.);
- kiti socialiai naudingi darbai.

Viešuosiuose darbuose buvo sukurta per 34 tūkst. laikinų darbo vietų. Įgyvendinta per 4 tūkst. projektų, iš jų – 67 procentai savivaldybių parengti projektai: juos įgyvendinant laikinai įdarbinti per 25 tūkst. ieškančių darbo asmenų. Daugiausia pasirinkti projektai, kurie yra susiję su smulkaus remonto darbais bei istorijos ir kultūros paveldu, saugomų bei išliekamąją vertę turinčių objektų, knygų fondų ir archyvų tvarkymo pagalbiniais darbais. Buvo suremontuota 1,4 tūkst. mokyklų, globos namų, vaikų darželių ir ligoninių, sutvarkyta per 0,6 tūkst. istorijos ir kultūros paveldo objektų, per 3,1 ha parkų.

- *Užimtumo fondo remiamų darbų programa* suteikia bedarbiams galimybes įgyti ir įtvirtinti darbo įgūdžius betarpiškai darbo vietoje bei paspartinti jų integraciją į darbo rinką. Pagal šią programą buvo įdarbinta per 4 tūkst. bedarbių, iš jų 55 procentai sudarė asmenys, baigę darbo rinkos profesinį mokymą. Pasibaigus Užimtumo fondo remiamų darbų programai, 77 procentai bedarbių liko pastoviam darbui.
- *Įdarbinimo subsidijuojant* organizuojamas asmenims, siekiant padėti jiems įsitvirtinti darbo rinkoje, siekiant sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje.

Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, subsidijos darbo užmokesčiui mokamos iki 12 mėnesių. Tais atvejais, kai su įdarbintais asmenimis sudaromos terminuotos darbo sutartys, subsidijos mokėjimo trukmė negali būti ilgesnė kaip 3 mėnesiai. Darbdaviams kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį mokama subsidija darbo užmokesčiui, nurodytam įdarbinto asmens darbo sutartyje, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms kompensuoti. Šios subsidijos dydis negali viršyti Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžio.

Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį per visą jų darbo laikotarpį mokama už faktiškai dirbtą laiką pagal Vyriausybės patvirtintą minimalų valandinį atlygį apskaičiuoto darbo užmokesčio subsidija.

Bedarbis, dalyvaudamas šioje priemonėje, įgyja galimybę atnaujinti ar tobulinti darbo

įgūdžius, o taip pat gali įsidarbinti pagal neterminuotas darbo sutartis.

Įgyvendinant įdarbinimo subsidijuojant priemonę, darbdaviams yra keliami tam tikri reikalavimai. Jie turi būti įregistruoti Lietuvos Respublikoje, nėra bankrutavę ar bankrutuojantys, nevykdantys restruktūrizacijos, neturintys mokestinės nepriemokos valstybės ir savivaldybių biudžetams ir fondams, į kuriuos mokamus mokesčius administruoja valstybinė mokesčių inspekcija. Taip pat darbdaviai turi būti neskolingi Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetams.⁴⁰

Įdarbinimo subsidijuojant priemonėje dalyvavo per 2,7 tūkst. darbo rinkoje papildomai remiamų bedarbių, iš jų 0,5 tūkst. neįgaliųjų (asmenys, kuriems nustatytas 20 – 55 procentai darbingumo lygis). 70 procentų darbo rinkoje papildomai remiamų bedarbių buvo įdarbinti nuolatiniam darbui.

- *Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas* – nauja užimtumo rėmimo priemonė, pradėta įgyvendinti nuo 2006 metų rugpjūčio 1 d. įsigaliojus naujam Užimtumo rėmimo įstatymui. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas organizuojamas asmenims, baigusiems profesinės reabilitacijos programas ir pradedantiems darbo veiklą pagal įgytą specialybę ar profesiją, siekiant trūkstantus darbo įgūdžius jiems suteikti tiesiogiai darbo vietoje. Darbo įgūdžių įgijimo remiama trukmė – iki 6 mėnesių. Darbdaviams, įdarbinusiems asmenis, darbo įgūdžiams įgyti, kiekvieną mėnesį už kiekvieną dirbantį asmenį mokama subsidija darbo užmokesčiui, nurodytam įdarbinto asmens darbo sutartyje, ir nuo šio darbo užmokesčio apskaičiuotų draudėjo privalomojo valstybinio socialinio draudimo įmokoms kompensuoti (šios subsidijos dydis negali viršyti Vyriausybės patvirtintos minimalios mėnesinės algos dydžio) ir iš dalies kompensuojamos darbo įgūdžių įgijimo tiesiogiai darbo vietoje organizavimo išlaidos, bet ne daugiau kaip 20 procentų visos mokamos subsidijos.

Bedarbis, dalyvaudamas šioje priemonėje, turi galimybę įtvirtinti žinias ir įgyti trūkstantų darbo įgūdžių darbo vietoje. Gavus geras rekomendacijas, yra šansas įsitvirtinti nuolatiniam darbe.⁴¹

Dalyvaudami priemonėje, 1,3 tūkst. asmenų įgijo darbinus įgūdžius tiesiogiai darbo vietoje, iš jų 0,4 tūkst. absolventų bei 0,9 tūkst. darbo biržos siuntimu baigusių profesinio mokymo programas.

2006 metais Lietuvos darbo rinkoje buvo stebimi dideli pokyčiai. Toliau didėjo gyventojų užimtumo lygis, mažėjo nedarbas. Darbo jėgos pasiūlos perteklių keitė darbo jėgos trūkumas. 2006 metais šalyje toliau mažėjo Lietuvos darbo biržoje registruotų bedarbių skaičius. Dėl mažėjančios

⁴⁰ Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

⁴¹ Darbo biržos naujienos, Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis, 2007m. Nr. 1 (110).

darbo jėgos, visų pirma kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos, susiduriama su darbo jėgos pasiūlos ir paklausos suderinamumo problema. Išliko ekonomiškai neaktyvių, pagyvenusių, riboto darbingumo asmenų įtraukimo į darbo rinką problema. Laisvų darbo vietų užpildymo galimybes mažino nepakankamas darbo vietų efektyvumas bei nepakankamas vidinis darbo jėgos mobilumas.⁴²

1.3.2. Institucijų, atsakingų už užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą, funkcinė analizė

Užimtumo rėmimo politiką įgyvendina:

- Vyriausybė;
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kitos ministerijos;
- Kitos valstybės institucijos ir įstaigos;
- Savivaldybių institucijos ir įstaigos;
- Kiti juridiniai ir fiziniai asmenys.

Užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios institucijos užimtumo rėmimo politiką įgyvendina konsultuodamosi su socialiniais partneriais. Socialiniai partneriai, įgyvendinant užimtumo rėmimo politiką, savo interesams atstovauja dalyvaudami Lietuvos Respublikos trišalės tarybos ir trišalių tarybų (komisijų, komitetų) prie užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių įstaigų prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos veikloje. Trišalės tarybos (komisijos, komitetai), formuojamos iš vienodo skaičiaus lygiateisių narių, atstovaujančių darbuotojų ir darbdavių interesus ginančioms organizacijoms bei valstybės ir savivaldybės institucijoms. Trišalės tarybos (komisijos, komitetai) prie įstaigų prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos svarsto įstaigų, prie kurių jos veikia, prioritetines veiklos kryptis, darbo rinkos būklę, užimtumo rėmimo programų rengimo tikslumą ir užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą, teikia pasiūlymus šioms įstaigoms dėl jų veiklos efektyvumo didinimo.⁴³

Vyriausybės kompetencija:

Vyriausybė:

- teikia Seimui užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimą reglamentuojančių įstatymų projektus;
- tvirtina valstybės programas užimtumui remti ir priima nutarimus, būtinus užimtumo rėmimui užtikrinti;

⁴² 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

⁴³ Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymo 5 straipsnis, 2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694.

- koordinuoja ministerijų bei kitų valstybės institucijų ir įstaigų veiklą užimtumui remti.⁴⁴

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kitų ministerijų kompetencija:

Šiuolaikinėje rinkos santykiais pagrįstoje visuomenėje socialinės apsaugos ir darbo politikos vaidmuo yra itin svarbus. Lietuvos Respublikoje už socialinės apsaugos ir darbo politiką atsakinga LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos struktūra pateikta 4 priede.

Lietuvoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su jai pavaldžiomis institucijomis, savivaldybėmis, socialiniais partneriais, nevyriausybinėmis organizacijomis bei kitomis suinteresuotomis institucijomis įgyvendina labai svarbią kiekvienam žmogui funkciją – jo darbo ir socialinę apsaugą. Ši veikla tampa ypač reikšminga rinkos santykiais grįstoje visuomenėje bei integruojantis į Europos Sąjungą. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai šioje srityje tenka pagrindinis ir labiausiai atsakingas vaidmuo.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos misija yra įgyvendinti efektyvią darbo ir socialinės apsaugos politiką, siekiant sukurti kokybiško užimtumo galimybes ir užtikrinti visuomenės socialinį saugumą, šeimos gerovę ir socialinę sanglaudą.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija savo misiją vykdo, siekdama svarbiausių strateginių tikslų:

- pritraukti daugiau žmonių į darbo rinką, užtikrinti teisingus darbo santykius ir tinkamas darbo sąlygas, efektyviau investuoti į žmogiškuosius išteklius;
- siekti efektyvios socialinės apsaugos, sudarant palankias sąlygas šeimoms, bei užtikrinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją⁴⁵.

Siekdama strateginių tikslų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina šiuos uždavinius:

- rengia pagal savo kompetenciją Lietuvos Respublikos įstatymų, Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų projektus;
- įgyvendina darbo rinkos, darbo rinkos profesinio mokymo, darbuotojų saugos ir sveikatos darbe, darbo apmokėjimo ir jo garantijų politiką;
- įgyvendina valstybinę socialinės paramos bei socialinių garantijų mažas pajamas gaunantiems gyventojams politiką;

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Užimtumo rėmimo įstatymo 6 straipsnis, 2006 m. birželio 15 d. Nr. X-694.

⁴⁵ <http://www.socmin.lt/index.php?1463851124>

- įgyvendina vaikų, jaunimo, šeimos socialinės paramos ir darbo politiką; numato pagrindines neįgaliųjų socialinės integracijos kryptis ir koordinuoja neįgaliųjų socialinės integracijos procesą;
- įgyvendina valstybinio socialinio draudimo ir pensijų politiką; analizuoja vykdomą socialinės apsaugos ir darbo, socialinių grupių politiką, jos ekonominį pagrindimą, prognozuoja pagrindinius socialinius rodiklius;
- įgyvendina darbo ir socialinę politiką ir pagal kompetenciją moterų ir vyrų lygių galimybių politiką, susijusią su Lietuvos Respublikos integravimusi į Europos Sąjungą;
- koordinuoja moterų ir vyrų lygių galimybių politikos įgyvendinimą visose veiklos srityse;
- koordinuoja pasirengimą administruoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą žmonių išteklių plėtrai;
- koordinuoja trišalio socialinių partnerių bendradarbiavimo klausimus ir socialinės politikos įgyvendinimą visose veiklos srityse;
- užtikrina valstybinio socialinio draudimo, socialinės paramos ir darbo sistemų funkcionavimą, reguliavimą bei tobulinimą.

Kitos ministerijos Užimtumo rėmimo įstatymo nustatytą užimtumo rėmimo sistemos tikslą, uždavinius ir užimtumo rėmimo priemones pagal savo kompetenciją įgyvendina vykdydamos įstatymų ir kitų teisės aktų joms pavestos srities valstybės valdymo funkcijas bei veiklą Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir bendrojo finansavimo lėšoms panaudoti.

Kitų valstybės institucijų ir įstaigų kompetencija:

Užimtumo politiką įgyvendinančios įstaigos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos:

- Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir jos teritorinės darbo biržos;
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir jos teritorinės darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybos.

Lietuvos darbo birža:

Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir jos 46 teritorinės darbo biržos savo veiklą pradėjo 1991 m. kovo 1 d. Lietuvos darbo biržos struktūra pateikta 5 priede.

Lietuvos darbo birža, įgyvendindama valstybines užimtumo garantijas darbo rinkoje, padeda ieškantiems darbo žmonėms įsidarbinti, aprūpina darbdavius reikiama kvalifikuota darbo jėga, įtraukia registruotus darbo biržoje asmenis į gyventojų užimtumo programas, moka bedarbiams nedarbo draudimo išmokas.

Lietuvos darbo biržos misija – didinti ieškančių darbo asmenų gebėjimus konkuruoti darbo rinkoje, teikti pagalbą jiems įsidarbinant ir padėti darbdaviams apsirūpinti reikiama darbo jėga, įvertinant vykstančius struktūrinius pokyčius šalies ūkyje.

Lietuvos darbo birža savo misiją 2006-2008 metais vykdo, siekdama šių strateginių tikslų ir išskeldama šiuos uždavinius:

1 tikslas. Siekti efektyvesnio darbo paklausos ir pasiūlos suderinamumo, didinant darbo ieškančių asmenų aktyvumą bei mažinant nedarbo regioninius skirtumus.

Uždaviniai:

1. Gerinti bedarbių gebėjimą prisitaikyti prie naujų darbo rinkos reikalavimų, skatinti požiūrį į mokymąsi ir darbą, kaip visą gyvenimą trunkantį procesą.
2. Stiprinti neveikių bedarbių motyvaciją aktyviai dalyvauti darbo rinkoje ir padėti ieškantiems darbo asmenims į ją sugrįžti.
3. Mažinti nedarbo regioninius skirtumus.

2 tikslas. Mažinti labiausiai socialiai pažeidžiamų bedarbių grupių socialinę atskirtį, vykdant išstūmimo iš darbo rinkos prevenciją bei spartinant jų integraciją į darbo rinką.

Uždaviniai:

1. Organizuoti socialinės rizikos ir atskirties grupių socialinę ir profesinę integraciją, stiprinant jų užimtumo rėmimą bei gebėjimus konkuruoti darbo rinkoje.
2. Padidinti neįgaliųjų galimybes rasti jų gebėjimus atitinkantį darbą.
3. Diegti ilgalaikio nedarbo prevencines priemones.

3 tikslas. Nuosekliai įgyvendinti lygių galimybių darbo rinkoje politiką, didinant ieškančių darbo asmenų užimtumo galimybes.

Uždaviniai:

1. Didinti užimtumo rėmimo priemonių kryptingumą, siekiant visoms bedarbių grupėms sudaryti lygias galimybes darbo rinkoje.
2. Stiprinti vyresnio amžiaus bedarbių užimtumo rėmimą, skatinant kelti kvalifikaciją, mokytis paklausių darbo rinkoje profesijų.
3. Įsisavinti ESF finansinę paramą, siekiant tolygaus nedarbo lygio mažėjimo bei lygių galimybių darbo rinkoje įgyvendinimo.

4 tikslas. Modernizuoti darbo biržos veiklą, užtikrinant teikiamų paslaugų ieškantiems darbo asmenims ir darbdaviams plėtrą bei aukštą kokybę.

Uždaviniai:

1. Vykdyti aktyvią veiklą Europos Užimtumo tarnybų tinkle, kuriant vieningą ir skaidrią Europos Sąjungos darbo rinką.
2. Tobulinti darbo biržos valdymo modelį, didinti Lietuvos darbo biržos personalo bendruosius ir specialiuosius gebėjimus, gerinti materialinę bei informacinę bazę.
3. Plėtoti darbo rinkos stebėsenos ir valdymo rodiklių sistemas bei gerinti teikiamų paslaugų kokybės vertinimą.
4. sukurti naujas viešąsias paslaugas Lietuvos darbo biržos klientams ir tobulinti atviro informavimo paslaugų sistemą.⁴⁶

Lietuvos darbo birža:

- analizuoja darbo paklausą ir pasiūlą, prognozuoja galimus darbo rinkos pakitimus;
- registruoja laisvas darbo vietas ir bedarbius;
- ieško laisvų darbo vietų ir informuoja norinčius įsidarbinti;
- tarpininkauja Lietuvos Respublikos piliečiams ir nuolat gyvenantiems Lietuvoje asmenims įsidarbinant;
- tarpininkauja bei pati organizuoja bedarbių ir darbuotojų, išpėtų apie atleidimą iš darbo, profesinį mokymą;
- tarpininkauja Lietuvos Respublikos piliečiams ir nuolat gyvenantiems Lietuvoje asmenims įsidarbinant užsienyje;
- nustatyta tvarka disponuoja iš Užimtumo fondo gautomis lėšomis ir viešai skelbia, kaip jos naudojamos, teikia pasiūlymus dėl Užimtumo fondo naudojimo;
- dalyvauja rengiant gyventojų užimtumo programas;
- kartu su savivaldybėmis organizuoja viešuosius darbus, siunčia į juos bedarbius;
- organizuoja Užimtumo fondo remiamus darbus;
- skiria nedarbo draudimo išmokas;
- įgyvendina užimtumo rėmimo priemones;
- vykdo darbo rinkos stebėseną;
- kartu su Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, savivaldybių institucijomis, socialiniais partneriais vertina padėtį darbo rinkoje, svarsto priemones darbo rinkos problemoms spręsti;
- teikia valstybės pagalbą socialinėms įmonėms Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo ir jo įgyvendinimą reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka;
- organizuoja ir koordinuoja profesinės reabilitacijos paslaugų teikimą Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo nustatyta tvarka;

⁴⁶ Lietuvos darbo biržos 2006-2008 metų strateginis veiklos planas. Vilnius, 2005, p.15.

- suderinusi su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, steigia, likviduoja ar reorganizuoja teritorines darbo biržas, koordinuoja, kontroliuoja ir metodiškai vadovauja jų veiklai;
- atlieka kitų teisės aktų jai nustatytas funkcijas.

Visuomeniniais pagrindais prie darbo biržų veikia *trišalės komisijos*, sudarytos iš profesinių sąjungų, darbdavių bei valstybės valdymo organų atstovų, kurie periodiškai nagrinėja šalies bei teritorijų gyventojų užimtumo klausimus.

Komisija steigiama prie Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir veikia visuomeniniais pagrindais.

Komisijos veiklos tikslas – nagrinėti darbo rinkos būklės bei darbo rinkos politikos priemonių ir paslaugų įgyvendinimo klausimus.

Komisijos funkcijos yra⁴⁷:

1. svarstyti gyventojų užimtumo ir darbo rinkos būklės klausimus bei jiems turinčius įtakos veiksnius ir teikti Lietuvos darbo biržai pasiūlymus dėl prevencinių nedarbo mažinimo ir jo neigiamų socialinių padarinių švelninimo priemonių taikymo;
2. svarstyti Užimtumo fondo lėšų poreikį darbo rinkos politikos priemonėms (gyventojų užimtumo programoms rengti, profesiniam mokymui, darbo rinkoje papildomai remiamiems bedarbiams įdarbinti, Užimtumo fondo remiamiems darbams, viešiesiems darbams, savo verslui organizuoti bei vietinių užimtumo iniciatyvų projektams) įgyvendinti, Lietuvos darbo biržai išlaikyti ir jos veiklai vykdyti, taip pat išlaidų ataskaitas bei teikti atitinkamus pasiūlymus;
3. teikti Lietuvos darbo biržai pasiūlymus darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo, socialinės pagalbos bedarbiams teikimo tobulinimo klausimais;
4. teikti Lietuvos darbo biržai pasiūlymus, atsižvelgiant į numatomas darbo rinkos raidos tendencijas, dėl prioritetų nustatymo paskirstant Užimtumo fondo lėšas teritorinėms darbo biržoms;
5. teikti Lietuvos darbo biržai pasiūlymus dėl norminių teisės aktų, reglamentuojančių darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimą, tobulinimo;
6. vadovaujantis Paskolos bedarbiams savo verslui organizuoti suteikimo tvarkos, patvirtintos socialinės apsaugos ir darbo ministro 1994 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 96, atitinkamomis nuostatomis, nustatyti prioritетines verslo plėtojimo teritorijas, kuriose bedarbiams savo verslui organizuoti suteikiamos paskolos priklausomai nuo verslo pobūdžio gali būti didinamos;

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas, 2004 m. sausio 23 d. Nr. A1-19

7. vadovaujantis Viešųjų darbų atlikimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 10 d. nutarimu Nr. 169 (Žin., 1998, Nr. 17-414), atitinkamomis nuostatomis, svarstyti ir teikti Lietuvos darbo biržai pasiūlymus dėl viešųjų darbų trukmės pratęsimo ir papildomų viešųjų darbų projektų finansavimo padidinimo Užimtumo fondo lėšomis;
8. vadovaujantis Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimo tvarka,⁴⁸ nustatyti tikslines teritorijas, kuriose būtų įgyvendinami vietinių užimtumo iniciatyvų projektai, svarstyti vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimo klausimus ir teikti pasiūlymus dėl šių projektų įgyvendinimo efektyvumo didinimo;
9. svarstyti Lietuvos darbo veiklos ataskaitas ir teikti pasiūlymus dėl jos veiklos tobulinimo;
10. svarstyti Lietuvos darbo biržos lėšų panaudojimo iš Užimtumo fondo ataskaitas ir teikti pasiūlymus dėl lėšų panaudojimo efektyvumo didinimo;
11. teikti pasiūlymus dėl mokslo tiriamųjų darbų darbo rinkos srityje vykdymo;
12. vykdyti kitas teisės aktuose nustatytas funkcijas.

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba:

Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba (toliau Tarnyba) – didžiausia šalies organizacija, nuosekliai ir kryptingai plėtojanti suaugusių žmonių profesinį rengimą, orientavimą ir konsultavimą kaip aktyvias darbo rinkos politikos priemones, kuriomis siekiama didinti bedarbių ir asmenų, priklausančių rizikos grupėms, užimtumą bei ugdyti darbuotojų gebėjimus konkuruoti darbo rinkoje. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos struktūra pateikta 6 priede.

Tarnyba dalyvauja formuojant profesinio mokymo politiką, atitinkančią darbo rinkos poreikius, prisideda įgyvendinant žmogiškųjų išteklių plėtros programas, aktyviai bendradarbiaudama su socialiniais partneriais vykdo valstybės politikos sprendimus darbo rinkos profesinio mokymo, konsultavimo bei orientavimo srityje⁴⁹.

Tarnyba organizuoja ir koordinuoja socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo programų rengimą ir jų vykdymą, socialinio darbo metodinių centrų veiklą.

Tarnybos administracinės struktūros padaliniai, įsikūrę didžiuosiuose Lietuvos miestuose, teikia paslaugas visos šalies gyventojams. Tarnybai pavaldžios septynios teritorinės darbo rinkos mokymo ir konsultavimo tarnybos bei dešimt darbo rinkos mokymo centrų. Norint geriau koordinuoti veiksmus sprendžiant aktualius darbo rinkos klausimus, prie Tarnybos veikia

⁴⁸ Patvirtinta socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 59 (Žin., 2002, Nr. 45-1735),

⁴⁹ <http://www.ldrmt.lt/?pid=7>

Direktorių taryba, Kolegija, Leidybos komisija, Ekspertų komisijos bei Ekspertų taryba, sudaryta trišalės partnerystės pagrindu: iš profsąjungų, darbdavių ir valstybinių institucijų atstovų.

Tarnybos paskirtis – tęstinio profesinio mokymo, profesinio orientavimo ir konsultavimo priemonėmis įgyvendinti Lietuvos žmoniškųjų išteklių plėtros ir užimtumo politiką.⁵⁰

Svarbiausi Tarnybos uždaviniai yra:

1. Didinti jaunimo ir suaugusiųjų, tarp jų ir bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą ir darbo, socialinės rizikos grupių, žmonių su negalia ir kitų darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų konkurencingumą darbo rinkoje.
2. Užtikrinti profesinio mokymo, orientavimo ir konsultavimo kokybę ir prieinamumą.
3. Užtikrinti socialinių darbuotojų atestavimo ir socialinį darbą dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimo sistemos funkcionavimą.
4. Dalyvauti įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą strategiją.
5. Vykdyti reglamentuojamų profesijų pripažinimą koordinuojančios institucijos pavedimus profesinę kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų pripažinimo srityje.

Savivaldybių institucijų ir įstaigų kompetencija:

Savivaldybių institucijos ir įstaigos, įgyvendindamos Užimtumo rėmimo įstatymą, dalyvauja įgyvendinant užimtumo rėmimo priemones (viešuosius darbus, vietinių užimtumo iniciatyvų projektų įgyvendinimą, savarankiško užimtumo rėmimą) bei rengiant ir įgyvendinant šio įstatymo nustatytas užimtumo rėmimo programas (nedarbo prevencijos; teritorinės užimtumo rėmimo; gyventojų teritorinio mobilumo skatinimo; imigrantų, tautinių mažumų integravimo į darbo rinką; darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų užimtumo rėmimo; kitos).

Kitų juridinių ir fizinių asmenų kompetencija:

Kiti juridiniai ir fiziniai asmenys (taip pat įmonių bei organizacijų, įsisteigusių Europos ekonominės erdvės susitarimą pasirašiusiose valstybėse, filialai Lietuvos Respublikoje) gali teikti užimtumo rėmimo bendrąsias paslaugas ir pasiūlymus dėl šių paslaugų įgyvendinimo užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms institucijoms.

Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo organizavimas ir kontrolė:

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, organizuodama užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą, nustato metinius veiklos tikslus ir uždavinius užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančioms įstaigoms prie ministerijos, koordinuoja ir kontroliuoja jų veiklą.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 2007 m. rugpjūčio 31 d. Nr. A1-225.

Lietuvos darbo birža kontroliuoja aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimą ir užimtumo rėmimo bendrųjų paslaugų teikimą teritorinėse darbo biržose.

Teritorinės darbo biržos įgyvendina aktyvios darbo rinkos politikos priemones, sudarydamos su juridiniais ir fiziniais asmenimis šių priemonių įgyvendinimo sutartis, kurių tipines formas nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Ministerijos ir valstybės institucijos Užimtumo rėmimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatytą užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą numato strateginiuose veiklos planuose.

1.3.3. Užimtumo ir įdarbinimo rėmimo teisinės bazė

„Kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo metu“.⁵¹

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama jai pavestus uždavinius žmogiškųjų išteklių plėtros srityje, įgyvendina valstybinę darbo rinkos profesinio mokymo politiką, garantuoja darbo rinkos profesinio mokymo sistemos funkcionavimą ir tobulinimą, darbo rinkos žmoniškųjų išteklių politikos strategijos rengimą ir įgyvendinimą bei koordinuoja reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimą.⁵²

Siekiant kuo geriau įgyvendinti laisvo asmenų judėjimo principą ir palengvinti galimybes asmenims įsidarbinti ES valstybėse, aktualus yra *reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas*. Todėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai vienas iš svarbių uždavinių šioje srityje yra koordinuoti kompetentingų institucijų veiklą, rengiant teisės aktus, reglamentuojančius atitinkamų profesijų pripažinimą, kurie turi atitikti reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų Direktyvų nuostatas, bei atliekant reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimą.

Europos Parlamentui ir Europos Tarybai 2005 m. rugsėjo 7 d. priėmus naują direktyvą „Dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo“, apjungiančią 15 dabar veikiančių direktyvų, Europos Komisija sudarė steigiamąjį komitetą minėtos direktyvos nuostatomis perkelti į nacionalines teises. Šio komiteto veikloje dalyvavo Lietuvos profesinių kvalifikacijų pripažinimo koordinatorius. Siekiant perkelti minėtos direktyvos nuostatas į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę, 2006 m. kovo 28 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-90 patvirtinta darbo grupė, kuri parengė Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo projektą.

2006 metais Lietuvos profesinių kvalifikacijų pripažinimo koordinatorius dalyvavo

⁵¹ LR Konstitucijos 48 str.

⁵² 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

Europos Sąjungos valstybių profesinių kvalifikacijų pripažinimo koordinatorių komiteto veikloje, teikė informaciją Europos Komisijai dėl reglamentuojamų profesijų ir kompetentingų institucijų Lietuvos Respublikoje, parengė ataskaitą Europos Komisijai apie reglamentuojamų profesijų pripažinimą Lietuvos Respublikoje.

Siekiant nustatyti darbdavių, asmenų, siekiančių profesinės kvalifikacijos pripažinimo, ir visuomenės informuotumą apie profesinių kvalifikacijų pripažinimą ir reglamentuojamas profesijas bei profesinę veiklą Lietuvoje, Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras atliko tyrimą „Informacijos poreikis reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų srityje“.

Siekiant suteikti detalesnę informaciją ES valstybių narių piliečiams, siekiantiems dirbti Lietuvos Respublikoje pagal reglamentuojamą profesiją, kompetentingų institucijų darbuotojams, atsakingiems už jų reguliavimo sferoje priskirtų profesinių kvalifikacijų pripažinimą, bei kitiems su interesuotiems asmenims buvo išleisti informaciniai leidiniai „Reglamentuojamos profesinės kvalifikacijos pripažinimo vadovas“, „Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas Lietuvos Respublikoje“ (lietuvių ir anglų kalbomis), „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir jos komentarai“.

2007 m. balandžio 3 d. priimtas *Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatymas*⁵³, įsigaliosiantis nuo 2008 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nauja redakcija nustatė profesinio mokymo sistemos sandarą, kvalifikacijų sudarymą, jų tvarkymą ir suteikimą, profesinio mokymo organizavimą ir jo valdymą bei profesinio mokymo finansavimą.

Pakito profesinio mokymo sistemos sandara, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatyme ji apibrėžiama kaip Lietuvos profesinio mokymo sistema, apimanti pirminį profesinį mokymą, tęstinį profesinį mokymą ir profesinį orientavimą.

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatymas įteisina nuostatą, kad profesinio orientavimo paslaugos teikiamos visiems Lietuvos gyventojams.

Įsigaliojus šiam įstatymui, nuo 2008-ųjų bus įteisinta nauja profesinio mokymo organizavimo forma – pameistrystė. Ji galėtų būti priimtina tiems, kurie norėtų kartu mokytis ir dirbti bei greičiau įgyti kvalifikaciją. Įstatyme numatoma, kad pameistriai galės dirbti ir kartu mokytis darbo vietoje – įmonėje ar įstaigoje, vadovaujant patyrusiam aukštos kvalifikacijos darbuotojui – meistriui. Su pameistriu bus sudaromos darbo ir profesinio mokymo sutartys.

Naujos redakcijos profesinio mokymo įstatyme įteisinta Nacionalinė kvalifikacijų sistema, kurios paskirtis – užtikrinti kvalifikacijų atitiktį ūkio reikmėms, jų skaidrumą, palyginamumą, mokymosi tęstinumą, profesinį ir teritorinį asmenų judumą. Kvalifikacijų sistema apims kvalifikacijų sudarymą ir tvarkymą, asmens įgytų kompetencijų vertinimą ir kvalifikacijos

⁵³ Valstybės žinios, 2007, Nr. 43-1627

suteikimą. Numatoma, kad kvalifikacijų sistemą tvarkys Kvalifikacijų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Šiame įstatyme apibrėžti socialinių partnerių įgaliojimai yra gerokai platesni nei anksčiau. Įstatyme numatoma, kad profesinių mokyklų absolventų kvalifikaciją vertins akredituotos darbdavių organizacijos, atitinkamų ūkio šakų specialistų profesinės asociacijos ar kitos kompetencijas vertinančios institucijos. Reikalavimus kompetencijas vertinančioms institucijoms ir jų akreditacijos tvarką nustatys Vyriausybė.

Naujajame įstatyme numatytas darbdavių įtraukimas į profesinio rengimo sistemą, galimybė dirbantiems, bet neturintiems pripažintos kvalifikacijos asmenims gauti kvalifikacijos pažymėjimą neatsitraukiant nuo darbo, darbo rinkos prognozės sąlygos lankstesnį ir adekvačiau susietą su darbo rinkos poreikiais profesinį rengimą.

Siekiant pritraukti daugiau žmonių į darbo rinką bei daugiau ir veiksmingiau investuoti žmogiškuosius išteklius bei mokymąsi visą gyvenimą, įgyvendinamos priemonės numatytos kartu su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija parengtoje *Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijoje* ir jos įgyvendinimo veiksmų plane⁵⁴ bei *Profesinio orientavimo strategijos įgyvendinimo plane* (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. kovo 23 d. Nr. ISAK-415/A1-71).⁵⁵

Socialinių įmonių plėtros apribojimams mažinti 2006 m. spalio 19 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Socialinių įmonių įstatymo pakeitimo įstatymą⁵⁶, kuriame atsisakyta apribojimo, kad socialinė įmonė turi atitikti smulkaus ir vidutinio verslo subjektams Smulkaus ir vidutinio verslo įstatyme nustatytų sąlygų.

Lietuvos Respublikos Seimas 2007 m. sausio 18 d. priėmė dar vieną *Socialinių įmonių įstatymo pakeitimo įstatymą*⁵⁷, kuris įgalino:

- išplėsti labiausiai pažeidžiamų asmenų įdarbinimo socialinėse įmonėse galimybes, prie socialinėse įmonėse įdarbinamų asmenų tikslinių grupių priskiriant neįgaliuosius, kuriems nustatytas sunkus neįgalumo lygis ir neįgaliuosius, kuriems nustatytas didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis;
- lanksčiau reaguoti socialinėms įmonėms į gaunamus užsakymus ir juos įvykdyti, nustatant, kad su tikslinėms grupėms priklausomais darbuotojais darbdaviai vietoje 12 mėn. gali sudaryti trumpesnę – 6 mėn. – terminuotą darbo sutartį;

⁵⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. kovo 26 d. įsakymu Nr. ISAK-433/A1-83

⁵⁵ 2006-2007 Socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2007

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Socialinių įmonių įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. X-872

⁵⁷ 2 Lietuvos Respublikos Socialinių įmonių įstatymo 3, 4, 5, 8, 14, 18, 19 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. X-1040

- operatyviau spręsti tikslinėms grupėms priklausomų asmenų socialinių įgūdžių lavinimą bei socialinę integraciją, atsisakant derinimo su kitais darbo rinkos dalyviais reikalavimo.

Užimtumo rėmimui tobulinti, Lietuvos Respublikos Seimas 2007 m. gegužės 10 d. priėmė *Užimtumo rėmimo įstatymo pakeitimo įstatymą*⁵⁸, kuriame numatyta:

- išplėsti darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupę, numatant rėmimą neįgaliųjų, kuriems nustatytas sunkus neįgalumo lygis, bei rūpintinių, kuriems iki pilnametystės buvo nustatyta rūpyba šeimoje, šeimynoje ar vaikų globos institucijoje iki jiems sukaks 25 metai;
- pagerinti bedarbių, išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų, bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių ir studentų atostogų metu integravimo į darbo rinką galimybes ir sudaryti jiems sąlygas užsidirbti pragyvenimui būtinų lėšų. Organizuojant viešuosius darbus, kompensacijas darbdaviams mokės teritorinė darbo birža (50 procentų) ir savivaldybė (50 procentų), o važinėjantiems iš gyvenamosios vietos į darbą tolimojo ar (ir) vietinio (priemiestinio) susisiekimo maršruto transportu, padengti kelionės išlaidas į darbo vietą ir atgal pagal mokėjimo mėnesį galiojančius važiavimo paprastu autobusu ar traukinio bendrajame vagonė tarifinius įkainius.

2007 m. pradžioje socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu buvo patvirtintas Profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašas pagal ekonominės veiklos rūšis 2007 m. I pusmečiui⁵⁹. Šis sąrašas buvo sudarytas, atsižvelgiant į 2007 m. pradžioje Lietuvos darbo biržoje registruotą darbo jėgos paklausą, kuri viršijo darbo jėgos pasiūlą du kartus, ir darbo vietas, neužimtas daugiau kaip 3 mėnesius.

---

⁵⁸ Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 4, 26, 27, 28 ir 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas

⁵⁹ SADM 2007 m. vasario 13 d. įsakymas Nr. A1-38 (Žin., 2007, Nr. 21- 784)

2. UŽIMTUMO RĖMIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE 2006-2007 METAIS

2.1. Darbo jėgos pasiūlos ir paklausos analizė

Vienas iš užimtumo rėmimo sistemos uždavinių yra derinti darbo pasiūlą ir paklausą siekiant išlaikyti darbo rinkos pusiausvyrą.

Šioje darbo dalyje buvo analizuota darbo jėgos pasiūla ir paklausa Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais.

2.1.1. Darbo jėgos paklausa

Per 2007 metus Radviliškio rajone užregistruotos 1586 laisvos darbo vietos, tai 28,3 proc. daugiau nei 2006 m.

Atlikus darbo jėgos paklausos analizę per 2006-2007 metus galima teigti, kad darbo jėgos paklausa rajone auga: 2007 metais žemės ūkio sektoriuje išaugo 10,2 proc. (2006 m. – užregistruotos 137 laisvos darbo vietos), pramonėje išaugo 3,4 proc. (2006 m. – 320 laisvų darbo vietų). Paslaugų sferoje išaugo daugiausiai – 48,3 proc. (2006 m. buvo įregistruotos 727 laisvos darbo vietos), o statyboje sumažėjo dvigubai.

2007 metais nuolatiniam darbui įdarbinta 36,4 proc. daugiau nei 2006 m.

2006-2007 metų darbo jėgos paklausos pasiskirstymas pagal veiklos sritis pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė

2006-2007 metų darbo jėgos paklausa pagal veiklos sritis

	Viso		Žemės ūkis		Pramonė		Statyba		Paslaugos	
	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.
2006 m.	1236	100	137	11,1	320	25,9	52	4,2	727	58,8
Nuolatiniam darbui	988	100	76	7,7	285	28,8	38	3,8	589	59,7
Terminuotam darbui	248	100	61	24,6	35	14,1	14	5,6	138	55,7

5 lentelės tęsinys

2007 m.	1586	100	151	9,5	331	20,9	26	1,6	1078	68,0
Nuolatiniam darbui	1348	100	69	5,1	306	22,7	21	1,6	952	70,6
Terminuotam darbui	238	100	82	34,5	25	10,5	5	2,1	126	52,9

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

2007 metais darbo jėgos paklausa daugiausiai išaugo asmenims su profesine kvalifikacija – 27,8 proc. (2006 m. – buvo įregistruotos 699 darbo vietos asmenims su profesine kvalifikacija). Darbo jėgos paklausa asmenims su aukštesniuju išsilavinimu išaugo 23,1 proc. daugiau nei 2006 m. Tačiau, atlikus 2006-2007 metų analizę matyti, kad aukštą išsilavinimą turinčių asmenų paklausa sumažėjo 5,3 proc.

2006-2007 metų darbo jėgos paklausos pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateiktas 6 lentelėje.

6 lentelė

2006-2007 metų darbo jėgos paklausa pagal išsilavinimą

	Viso		Aukštasis		Aukštesnysis		Su profesine kvalifikacija		Nekvalifikuoti	
	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.
2006 m.	1236	100	76	6,1	104	8,4	699	56,6	357	28,9
2007 m.	1586	100	72	4,5	128	8,1	893	56,3	493	31,1

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

2006-2007 metų išnagrinėtos naujos laisvos darbo vietos pateiktos 7 lentelėje.

Radviliškio rajono darbdaviai išnagrinėti pagal nuosavybes formas ir pagal įmonių dydį, t.y. dirbančiųjų asmenų skaičių. Atlikus analizę, matyti, kad 2007 metais laisvų darbo vietų paklausa išaugo 28,3 proc. (2006 m. buvo įregistruotos 1236 naujos laisvos darbo vietos). Laisvų darbo vietų paklausa daugiausia išaugo privačiame sektoriuje – 2007 metais buvo įregistruota 29,9 proc. daugiau nei 2006 m.

Naujos laisvos darbo vietos pagal įmonių dydį

Metai	Viso	Iš jų :							
		Pagal nuosavybės formas		Įmonių dydį (dirbančiųjų skaičius)					
		Privatus sektorius	Valstybinis sektorius	Iki 10	10-50	50-100	100-200	200-500	Virš 500
2006 m.	1236	1091	145	230	549	234	145	33	45
2007 m.	1586	1417	169	295	610	397	204	35	45

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Apibendrinant darbo jėgos paklausos analizę Radviliškio rajone 2006-2007 metais, galima teigti, kad 2007 metais, lyginant su 2006 metais:

- 28,3 išaugo darbo jėgos paklausa (2006 m. – 1236);
- 36,7 proc. išaugo darbo jėgos paklausa nuolatiniam darbui (2006 m. – 986);
- 38,1 proc. išaugo darbo jėgos paklausa asmenims, neturintiems profesinio pasirengimo (2006 m. – 357) ;
- išaugo naujų darbo pasiūlymų asmenims, turintiems profesinį pasirengimą nuo 699 iki 893, asmenims, turintiems aukštesnį išsilavinimą išaugo nuo 104 iki 128, specialistams, turintiems aukštą išsilavinimą sumažėjo nuo 76 iki 72.
- darbo jėgos paklausa išaugo žemės ūkyje nuo 137 iki 151, dvigubai sumažėjo statybos sektoriuje nuo 52 iki 26, paslaugų sektoriuje išaugo nuo 727 iki 1078, pramonėje išaugo nuo 320 iki 331.

2.1.2. Darbo jėgos pasiūla

2007 m. į darbo biržą kreipėsi 1964 bedarbiai, tai 2,6 proc. daugiau nei 2006 m., iš jų:

- neturintys profesijos – 859, tai 9,4 proc. daugiau nei 2006 m.;
- pirmą kartą ieškantys darbo – 340, tai 43,5 proc. daugiau nei 2006 m.;
- pakartotinai įregistruoti – 1461, tai 3,4 proc. mažiau nei 2006 m.;
- galintys konkuruoti darbo rinkoje – 384, tai 17,6 proc. mažiau nei 2006 m.;
- negalintys konkuruoti darbo rinkoje – 1580, tai 9 proc. daugiau nei 2006 m.

Atlikus darbo jėgos pasiūlos analizę per 2006-2007 metus matyti, kad darbo jėgos pasiūla, t.y. 2007 metais Radviliškio darbo biržoje užregistravusiųjų asmenų iš žemės ūkio sektoriaus sumažėjo 24,7 proc. (2006 m. – užregistravo 292 asmenys), iš pramonės sektoriaus išaugo 7,8 proc. (2006 m. – 396 asmenys). Iš paslaugų sferos užsiregistravusiųjų asmenų skaičius išaugo 19,2 proc. (2006 m. – 787 asmenys), o dirbusiųjų statybų veikloje sumažėjo 10,7 proc. (2006 m. – 121 asmuo).

2006-2007 metų darbo jėgos pasiūlos pasiskirstymas pagal veiklos sritis pateiktas 8 lentelėje.

8 lentelė

2006-2007 metų darbo jėgos pasiūla pagal veiklos sritis

	Viso		Žemės ūkis		Pramonė		Statyba		Paslaugos	
	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.
2006 m.	1915	100	292	15,2	396	20,7	121	6,3	1106	57,8
2007 m.	1964	100	220	11,2	427	21,7	108	5,5	1209	61,6

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Palyginus 2006 ir 2007 metų pasiūla, matyti, kad 2007 metais darbo jėgos pasiūla daugiausiai išaugo nekvalifikuotiems asmenims – 9,1 proc. (2006 m. – buvo įregistruoti 787 nekvalifikuoti asmenys). Darbo jėgos pasiūla asmenims su aukštesniuoju išsilavinimu sumažėjo 6,2 daugiau nei 2006 m. Tačiau, atlikus analizę matyti, kad aukštą išsilavinimą turinčių asmenų pasiūla išaugo 20,7 proc. 2007 metais sumažėjo ir užsiregistravusiųjų asmenų su profesine kvalifikacija – sumažėjo 3,0 proc.

2006-2007 metų darbo jėgos pasiūlos pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateiktas 9 lentelėje.

9 lentelė

2006-2007 metų darbo jėgos pasiūla pagal išsilavinimą

	Viso		Aukštasis		Aukštesnysis		Su profesine kvalifikacija		Nekvalifikuoti	
	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.	Sk.	Proc.
2006 m.	1915	100	82	4,3	273	14,2	773	40,4	787	41,1
2007 m.	1964	100	99	5,1	256	13,0	750	38,2	859	43,7

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Atlikta 2006-2007 metų darbo jėgos pasiūlos analizė pagal tikslines bedarbių grupes pateikta 10 lentelėje.

10 lentelė

2006-2007 metų darbo jėgos pasiūla pagal tikslines bedarbių grupes

Tikslinės bedarbių grupės	Bedarbių pasiūla (sk.)	Pokytis, lyginant su 2006 m.
Jaunesni kaip 25 m.	343	Išaugo 10,3 %
Moterys	1051	Išaugo 3,9 %
Kaimo bedarbiai	811	Sumažėjo 14,3 %
Darbo rinkoje papildomai remiami, iš jų:	1333	Išaugo 27,2 %
neįgalieji, kurių darbingumo lygis 20-55 proc., iš jų:	192	Išaugo 10,6 %
neįgalieji, kurių darbingumo lygis 20-40 proc.	86	Išaugo dvigubai
vyresni kaip 50 m.	485	Išaugo 4,8 %
iki įsiregistravimo TDB nedirbę 2 ir daugiau metų	450	Sumažėjo 3,6 %
pradedantys darbo veiklą pagal įgytą specialybę ar profesiją	190	Išaugo 15,1 %
ilgalaikiai bedarbiai	200	Išaugo trečdaliu
nėščios moterys, šeimos pasirinkimu vaiko motina (įmotė) arba tėvas (tėvis), vaiko globėjas, rūpintojas, faktiškai auginantys vaiką iki 8 m. arba neįgalų vaiką iki 18 m. (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintą vaiką invalidu)	289	Išaugo 13,3 %
grįžę iš laisvės atėmimo vietų, kurių laisvės atėmimo laikotarpis buvo ilgesnis kaip 6 mėn.	33	Sumažėjo 17,5 %

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

2.1.3. Nedarbas

Nedarbo lygis – ekonominis rodiklis, rodantis, kokia darbo jėgos dalis yra neužimta; tai asmenų, galinčių ir norinčių dirbti, tačiau neturinčių darbo, santykis su visais darbingais gyventojais (darbo jėga) procentine išraiška.

Šioje darbo dalyje pateikta nedarbo Radviliškio rajone 2007-01-01 ir 2008-01-01 dienai analizė (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

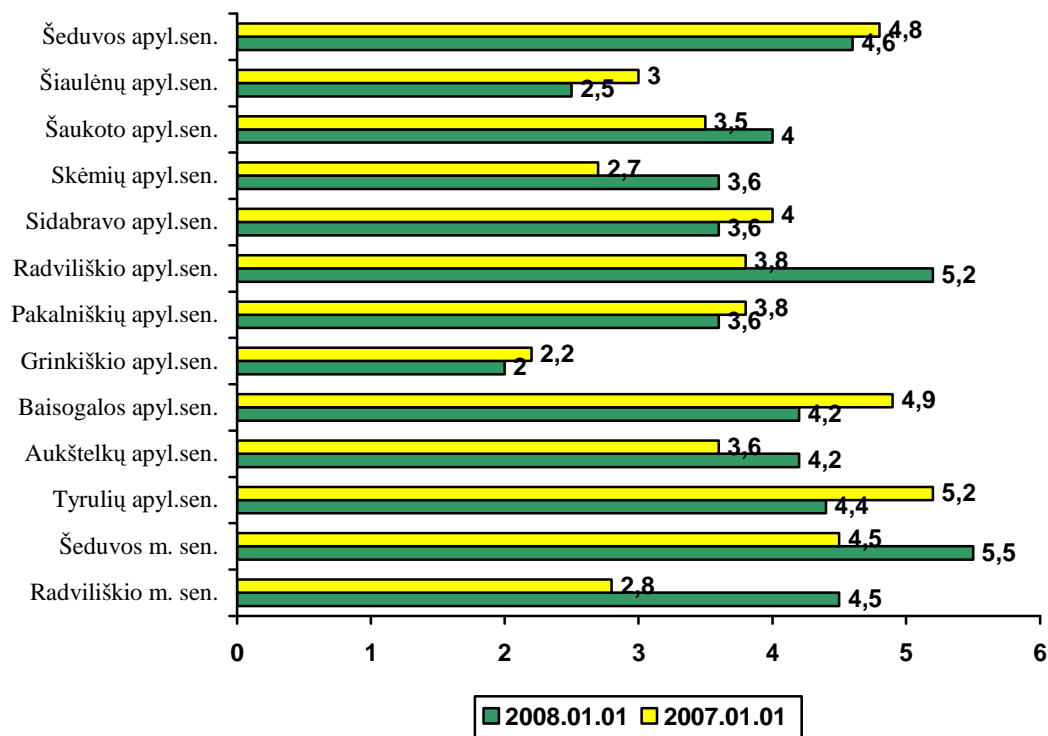
Nedarbas Radviliškio rajone 2007-01-01 ir 2008-01-01

2007-01-01	2008-01-01
bendras – 3,5	bendras – 4,2
moterų – 4,6	moterų – 5,4
vyrų – 2,5	vyrų – 3,1
jaunimo – 1,3	jaunimo – 1,4
kaimo – 3,8	kaimo – 3,1
miesto – 3,1	miesto – 2,7

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Atlikus 2007-01-01 ir 2008-01-01 dienai nedarbo analizę matyti, kad Radviliškio rajono nedarbas 2008-01-01 išaugo 0,7 proc. Išlieka didžiausias moterų nedarbas – 2008-01-01 dienai išaugo 0,8 proc. daugiau nei buvo 2007-01-01. sumažėjo nedarbas kaime – 2008-01-01 dienai siekė 3,1 proc. (2007-01-01 dienai buvo 3,8 proc.)

Nedarbas 2007-01-01 ir 2008-01-01 pagal Radviliškio rajono seniūnijas pateiktas 4 pav. Radviliškio rajone apima 13 seniūnijų.

4 pav. Nedarbas Radviliškio rajone 2007-01-01 ir 2008-01-01, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Atlikus ieškančiųjų darbo asmenų nuo darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus analizę matyti, kad 2007-01-01 dieni didžiausias nedarbas buvo Tyrulių apyl.sen – 5,2 proc., Baisogalos apyl.sen. – 4,9 proc. ir Šeduvos apyl.sen. – 4,8 proc. 2008-01-01 dieni didžiausias nedarbas buvo Šeduvos miesto .sen. – 5,5 proc. ir Radviliškio apyl.sen. – 5,2 proc.

2007-01-01 ir 2008-01-01 mažiausias nedarbas buvo Grinkiškio apyl.sen. – atitinkamai 2,2 proc. ir 2 proc.

2.1.4. Darbo rinkos pokyčių prognozė

2008-ųjų metų darbo jėgos užimtumo prognozė buvo atlikta remiantis 2007 m. rugsėjo – spalio mėn. vykdytos darbdavių apklausos rezultatais ir atsižvelgiant į darbo rinkos bei makroekonominių rodiklių pokyčius.

2007 m. Radviliškio darbo biržos specialistai atrankos būdu apklausė 86 darbdavius, kurių įmonėse dirba 5888 dirbantieji. Atsitiktinė darbdavių atranka vyko įvertinant jų pasirinkimą pagal nuosavybės formas, ekonomines veiklas ir dirbančiųjų skaičių.

Prognozuojama, kad 2008 metais:

- Situacija darbo rinkoje ir toliau gerės

- Nedarbas mažės
- Teritoriniai nedarbo skirtumai išliks
- Augs darbo pasiūlymų pramonės ir paslaugų įmonėse
- Nekvalifikuotos darbo jėgos perspektyvos bus ribotos
- Didžiausias – moterų nedarbas
- Nedarbo problemą keičia kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas
- Bus įsteigta daugiau darbo vietų negu likviduota

2008 metais numatoma įsteigti 412 darbo vietų, o likviduoti – 9 darbo vietas. Paslaugų sektoriuje bus įsteigta 40 proc. darbo vietų, pramonėje – 42 proc., statyboje – 10 proc., žemės ūkyje – 8 proc.

Lengviausiai darbą ras psichologai, gydytojai, bendrojo ugdymo mokytojai, elektros inžinieriai, pardavimų vadybininkai, metalo apdirbimo inžinieriai, finansininkai, pardavėjai, tarptautinio krovinių vežimo vairuotojai, medienos apdirbimo staklių operatoriai, siuvėjai, apsaugos darbuotojai, barmenai-padaavėjai, apdailininkai, plytų mūrininkai, mėsos iškapotojai, baldų apmušėjai.

Nedideles įsidarbinimo galimybes turės augalininkystės technologai, bendros praktikos slaugytojai, žemės ūkio mašinų technikai, teisininkai, avalyninkai, namų ūkio ekonomai, sodininkai, mezgėjai, verpėjai.⁶⁰

2.2. Aktyvių darbo rinkos politikos priemonių analizė

Sprendžiant užimtumo rėmimo sistemos uždavinį – didinti darbo ieškančių darbingo amžiaus asmenų užimtumo galimybes – šioje dalyje buvo analizuotas aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas Radviliškio darbo biržoje 2006-2007 metais.

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonės sudaro:

- bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas;
- bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas;
- remiamasis įdarbinimas;
- parama darbo vietoms steigti;
- darbo rotacija.

⁶⁰ http://www.ldb.lt/radviliskis/fr_proгноzes01.html

2.2.1. Bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinis mokymas

Profesinio mokymo tikslai:

- padėti bedarbiams, visų pirma jaunimui, pirmą kartą pradedantiems darbinę veiklą, įsigyti paklausią darbo rinkoje profesiją atitinkančią jų asmeninius interesus ir sugebėjimus.
- patenkinti darbdavių esamą ir prognozuojamą poreikį kvalifikuotai darbo jėgai, ruošiant tikslines programas.
- subalansuoti darbo rinkos pasiūlą ir paklausą, paruošiant reikiamos darbo rinkai profesijos ir kvalifikacijos darbuotojus iš užsiregistravusių teritorinėse darbo biržose asmenų tarpo bei vyrų ir moterų atstovavimą ekonominėse veiklose ir profesijų grupėse.

Profesinio mokymo įgyvendinimas:

2006-2007 metais profesinis mokymas orientuotas į darbdavių poreikių tenkinimą.

2006 metais į profesinį mokymą nusiųsti 259 asmenys, iš jų: 163 – bedarbiai, 68 – įspėti apie atleidimą iš darbo darbuotojai, 28 – bedarbiai finansuojami iš ESF lėšų.

2007 metais į profesinį mokymą nusiųsti 338 asmenys, iš jų: 148 – bedarbiai, 62- įspėti apie atleidimą iš darbo darbuotojai, 128- bedarbiai finansuojami iš ESF lėšų.

2006-2007 metų bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinio mokymo pasiskirstymas pagal tikslines bedarbių grupes pateiktas 12 lentelėje.

12 lentelė

2006-2007 metų bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesinio mokymo dalyviai pagal tikslines bedarbių grupes

Priemonės dalyviai pagal tikslines grupes		
	2006 metai	2007 metai
Moterys	137	190
Jaunimas iki 25 metų	56	39
Ilgalaikiai bedarbiai	31	43
Vyresni nei 50 metų	18	43
Papildomai remiami asmenys	73	152
Kaimo gyventojai	125	124

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Priemonė efektinga, nes 2007 metais bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų profesiniame mokyme dalyvavo 38,7 proc. daugiau nei 2006 m. (2006 m. – buvo nukreipta 31) ilgalaikių bedarbių. 2,4 kartus daugiau buvo nukreipta ir vyresnių nei 50 m. amžiaus bedarbių (2006 m. – nukreipta 18 asmenų).

Po profesinio mokymo programos didžioji dalis baigusią asmenų sėkmingai įsidarbino. Pagal atskiras mokymo programas didžiausias efektyvumas yra šių profesijų: pardavėjo, lengvųjų drabužių siuvėjo, medienos apdirbimo staklininko, tinkuotojo ir dažytojo.

Sėkmingiausiai po profesinio mokymo kursų pagal ekonominės veiklos sritis įsidarbino statyboje ir pramonėje.

2.2.2. Bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimas

Priemonės tikslas: padėti bedarbiams ir išpėtiems apie atleidimą iš darbo darbuotojams tobulinti turimą kvalifikaciją, atnaujinti profesines žinias ar praktinius įgūdžius, reikalingus įsidarbinti, bei susipažinti su profesijomis.

Priemonės įgyvendinimas:

2006 metais ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonėse (nuo 2006-08-01 ši priemonė atitinka bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalų švietimą) dalyvavo 51 (1 – ESF projekto dalyvis) Radviliškio darbo biržos ilgalaikių bedarbių, jų tarpe :

- 46 nekvalifikuoti ir turintys nepaklausią darbo rinkoje profesiją ilgalaikiai bedarbiai nukreipti į pažintinius mokymo kursus, pasirinkti (susipažinti) paklausią darbo rinkoje profesiją,
- ilgalaikiai bedarbiai į praktinių įgūdžių atnaujinimo programą;

Pažintinėje mokymo programoje dalyvavo 17 ilgalaikių bedarbių, neturinčių profesinio pasirengimo ir 34 ilgalaikiai bedarbiai, turintys profesinį pasirengimą, tačiau seniai nedirbę pagal įgytą profesiją ir praradę darbinę patirtį.

Daugiausiai įsidarbino arba dalyvavo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse ilgalaikiai bedarbiai baigę pažintines pardavėjų ir statybininko priemones.

2007 metais bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalaus švietimo priemonėje dalyvavo 61 bedarbis, iš jų:

- 40 finansuojamas iš Užimtumo fondo lėšų;
- 21 finansuojamas iš ESF lėšų.

Priemonės dalyvių pasiskirstymas pagal neformalaus švietimo programas:

- virėjo profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo – 2;

- apskaitininko profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo – 3;
- supažindinimo su statybininko ir medienos apdirbimo profesijomis – 24;
- supažindinimo su verslo pradmenimis (bedarbiams, išsiperkantiems lengvatinius verslo liudijimus) – 31, iš jų: 21 – ESF projektų dalyviai.
- supažindinimo su verslo pradmenimis (bedarbiams, registruojantiems savo verslo įmones ar užsiimantiems individualia veikla) – 1;

Baigę priemonę įsidarbino – 16, dalyvavo kitose aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse – 16 asmenų.

2006-2007 metų bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimo priemonės dalyvių pasiskirstymas pagal tikslines bedarbių grupes pateiktas 13 lentelėje.

13 lentelė

2006-2007 metų bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo darbuotojų neformalus švietimo priemonės dalyviai pagal tikslines bedarbių grupes

Priemonės dalyviai pagal tikslines grupes		
	2006 metai	2007 metai
Moterys	46	35
Jaunimas iki 25 metų	1	12
Vyresni nei 50 metų	21	7

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

2.2.3. Remiamasis įdarbinimas

Įdarbinimas subsidijuojant:

Priemonės tikslas – padėti bedarbiams įsitvirtinti darbo rinkoje arba sudaryti specialias sąlygas išlikti darbo rinkoje.

Siekiant įgyvendinti 2006-2008 metų strateginės veiklos plano tikslus ir uždavinius, rajono darbdaviai buvo informuojami apie įdarbinimo subsidijuojant priemonės tikslus, uždavinius ir kviečiami dalyvauti jos organizavime.

Įdarbinimo subsidijuojant įgyvendinimas:

Priemonės pagalba 2006 metais įdarbinti 34 papildomai remiami asmenys, iš jų 16 finansuojamų iš ESF lėšų.

2007 metais į priemonę buvo nukreipti 152 papildomai remiami asmenys, iš jų net 103 įdarbinti pagal neterminuotą darbo sutartį t.y. 68 % nuo priemonės dalyvių skaičiaus. 49 asmenys buvo įdarbinti terminuotai. Pirmą pusmetį 32 asmenys buvo įdarbinti terminuotai seniūnijose, siekiant operatyviai išspręsti susidariusią sudėtingą situaciją dėl viešųjų darbų organizavimo.

2006-2007 metų įdarbinimo subsidijuojant priemonės dalyvių pasiskirstymas pagal tikslines bedarbių grupes pateiktas 14 lentelėje.

14 lentelė

**2006-2007 metų įdarbinimo subsidijuojant priemonės dalyviai
pagal tikslines bedarbių grupes**

Metai	Įdarbintų asmenų skaičius	Iš jų:			
		Neįgalieji, iš jų , kuriems nustatytas 20-40% darbingumo lygis	Ilgalaikiai	Vyresni kaip 50 metų	Iki įsiregistravimo DB nedirbę 2 ir daugiau metų
		Sk.	Sk.	Sk.	Sk.
2006	34	4	10	16	4
2007	152	34	46	79	46

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

2006 metais 15 asmenų buvo įdarbinta neterminuotam darbui, iš jų 8 asmenys 2007 metais po priemonės baigimo pasiliko pastoviam darbui, 3 neįgalūs asmenys dalyvaus priemonėje visą jų darbo laikotarpį. 2007 metais po priemonės baigimo 73 % asmenų pasiliko dirbti pastoviam darbui.

2007 metais 103 asmenys, t.y. 68% nuo visų priemonės dalyvių, buvo įdarbinti neterminuotam darbui. Šie asmenys įdarbinimo subsidijuojant priemonėje dalyvauja ir 2008 metais.

Įdarbinimo subsidijuojant priemonės pagalba buvo įdarbinta daugiau sunkiau besiintegruojančių į darbo rinką asmenų: 2007 metais 8,5 kartų daugiau buvo įdarbinta neįgaliųjų ir 5 kartus daugiau vyresnių nei 50 m. amžiaus asmenų nei 2006 metais.

Įdarbinimo subsidijuojant pagalba per 2006-2007 metus 38 neįgalūs (20-55% darbingumo lygis), 95 vyresni nei 50 metų, 56 ilgalaikiai, 50, kurie 2 metus ir daugiau niekur nedirbo, įsitvirtinti darbo rinkoje.

2007 metais tris kartus išaugo rajono darbdavių skaičius, kurie pasinaudojo įdarbinimo subsidijuojant priemone.

2006-2007 metais įdarbinimo subsidijuojant priemonės įgyvendinime dalyvavusiųjų darbdavių pasiskirstymas pagal įmonių veiklos rūšis pateiktas 15 lentelėje.

15 lentelė

**2006-2007 metais įdarbinimo subsidijuojant priemonės įgyvendinime
dalyvavusieji darbdaviai pagal įmonių veiklos rūšis**

Eil. Nr.	Įmonių veiklos rūšis	Darbdavių skaičius (finansuojami iš UF/ESF)	Darbdavių skaičius (finansuojami iš UF ir ESF)
		2006 metai	2007 metai
1.	Žemės ūkis, medžioklė ir miškininkystė	0/1	11
2.	Pramonė	1/1	8
3.	Statyba	-	2
4.	Paslaugos	11/11	55
	Iš viso:	12/13	76

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas:

Priemonės tikslas – sudaryti galimybę įtvirtinti profesines žinias bei įgyti pirminius darbo įgūdžius betarpiškai darbo vietoje; sudaryti sąlygas pradedantiems darbinę veiklą greičiau integruotis į darbo rinką.

Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo įgyvendinimas:

2006m. darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje dalyvavo 18 pradedančių darbo veiklą pagal įgytą specialybę ar profesiją, iš jų 8 – finansuojami iš ESF lėšų.

2007 m. priemonėje dalyvavo 87 pradedantys darbo veiklą pagal įgytą specialybę ar profesiją asmenys, iš jų 16 – finansuojamų iš ESF lėšų.

2006-2007 metų darbo įgūdžių įgijimo priemonės dalyvių pasiskirstymas pagal tikslines bedarbių grupes pateiktas 16 lentelėje.

**2006-2007 metų darbo įgūdžių įgijimo priemonės dalyviai
pagal tikslines bedarbių grupes**

Metai	Nukreiptų asmenų skaičius	Iš jų:	
		Absolventai	DB siuntimu baigę profesinio mokymo programas
		Sk.	Sk.
2006	18	8	10
2007	87	14	73

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Per 2006-2007 metus priemonės organizavime dalyvavo 69 rajono darbdaviai: 2006 metais – 17 darbdavių, iš jų 8 įdarbino po 1 asmenį finansuojamą iš ESF lėšų, 2007 metais – 52, iš jų 12 – įdarbino asmenis finansuojamus iš ESF lėšų. 2007 metais darbo įgūdžių įgijimo priemonės finansavimu pasinaudojo 3 kartus daugiau rajono darbdavių nei 2006 metais.

Siekiant sudaryti sąlygas pradedantiems darbinę veiklą greičiau integruotis į darbo rinką, visi darbdaviai priskyrė jiems kompetentingus darbuotojus įgūdžių įgijimui ir jų įtvirtinimui tiesiogiai darbo vietoje.

2006-2007 metais darbo įgūdžių įgijimo priemonės įgyvendinime dalyvavusiųjų darbdavių pasiskirstymas pagal įmonių veiklos rūšis pateiktas 17 lentelėje.

**2006-2007 metais darbo įgūdžių įgijimo priemonės įgyvendinime
dalyvavusieji darbdaviai pagal įmonių veiklos rūšis**

Eil. Nr.	Įmonių veiklos rūšis ir darbdavių sk. vykdančių darbus finansuojamus iš UF/ESF	Įmonių veiklos rūšis ir darbdavių sk. vykdančių darbus finansuojamus iš UF ir ESF
	2006 metai	2007 metai
1.	Žemės ūkis, medžioklė ir miškininkystė 0/1	Žemės ūkis, medžioklė ir miškininkystė 52
2.	Pramonė 3/1	Pramonė 8
3.	Statyba -	Statyba 3
4.	Paslaugos 6/6	Paslaugos 38
Iš viso:	9/8	52

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Viešieji darbai:

Priemonės tikslas:

- Didinti bedarbiams integravimosi į darbo rinką galimybes.
- Padėti palaikyti ir gerinti rajono socialinę infrastruktūrą.
- Sumažinti atskirų bedarbių grupių socialinę atskirtį.

Radviliškio darbo birža įgyvendindama numatytus tikslus ir uždavinius 2006 metais į viešųjų darbų programą nukreipė 538 bedarbius, iš jų 12 – finansuojamų iš ESF lėšų. 2007 metais programoje dalyvavo 380 asmenų, iš jų 6 – finansuojami iš ESF lėšų.

2006-2007 metų viešųjų darbų programos dinamika pateikta 18 lentelėje.

2006-2007 metų viešųjų darbų programos dinamika

Rodikliai	2006m.	2007m.	Pokyčiai
Viešųjų darbų dalyvių skaičius	538	380	-152
Tikslinių grupių dalyvių skaičius/proc. nuo įregistruotų šių tikslinių grupių asmenų:			
-ilgalaikių bedarbių	113	71	-42
-kaimo gyventojų	281	192	-98
-asmenų, vyresnių kaip 50 metų	238	180	-53
Panaudota lėšų, Lt	540,7	294,2	-246,5
Projektų skaičius	33	31	-3
Vidutinė trukmė ,mėn.	2,2	1,6	-0,6
Įdarbinta į nuolatinės darbo vietas	7	1	-6

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Bedarbiai, dirbę viešuosius darbus, įgijo naujos darbinės patirties, sustiprino įsidarbinimo motyvaciją, pagerino savo šeimų materialinę padėtį.

Savivaldybė, patvirtinusi viešųjų darbų sąrašą, padėjo palaikyti ir plėtoti vietos socialinę infrastruktūrą, bei davė naudos vietos bendruomenei.

2.2.4. Parama darbo vietoms steigti*Darbo vietų steigimo subsidijavimo:*

Priemonės tikslas – steigti naujas darbo vietas arba pritaikyti esamas darbo vietas prie bedarbio negalios.

2006 m. po 2006-08-01 (įsigaliojus LR Bedarbių užimtumo įstatymui) įsteigta 1 nauja subsidijuojama darbo vieta neįgaliam, kuriam nustatytas 45-55 procentų darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. III invalidumo grupė). Subsidijos parama pasinaudojęs rajono darbdavys įsteigė kepėjos darbo vietą.

2007 m. įsteigtos 7 subsidijuojamos darbo vietos neįgaliesiems, turintiems 0-55 proc. darbingumo lygį, iš jų: 2 subsidijuojamos darbo vietos įsteigtos neįgaliesiems, turintiems 0-40 proc.

darbingumo lygį (2,5 proc. nuo įregistruotų šios tikslinės grupės bedarbių) ir 5 subsidijuojamos darbo vietos įsteigtos neįgaliesiems, turintiems 45-55 proc. darbingumo lygį (5,2 proc. nuo įregistruotų šios tikslinės grupės bedarbių). Pastoviam darbui įdarbinti: socialinis darbuotojas, taros plovėjas, 2 vairuotojai, dėžučių klijuotoja, 2 fasuotojos.

Bendradarbiavimo su socialiniais partneriais tikslas – padėti darbo rinkoje papildomai remiamiems bedarbiams integruotis į darbo rinką, įtraukti juos į užimtumo rėmimo programas.

Kasmet besinaudojantys šia programa darbdaviai teigiamai vertina finansinę paramą ir darbuotojų parinkimą.

Savarankiško užimtumo rėmimas:

Priemonės tikslas – savarankiško užimtumo rėmimas organizuojamas ieškantiems darbo asmenims, siekiantiems pradėti savo verslą.

2006m. Radviliškio darbo biržoje nebuvo bei vieno neįgaliojo, (kuriam nustatytas 20-40 proc. darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. I-II invalidumo grupė) ir buvusių bedarbių, pradėjusių savo verslą, steigiančių darbo vietą per 36 mėnesių laikotarpį nuo jų įsteigtos mikroįmonės įregistravimo dienos bedarbiui įdarbinti, norinčių pasinaudoti šia savarankiško užimtumo priemone.

2007 m. pasirašyta viena Savarankiško užimtumo rėmimo sutartis su neįgaliuoju, kuriam nustatytas 20-40 proc. darbingumo lygis (iki 2005 m. liepos 1 d. I-II invalidumo grupė). Neįgalusis įregistravęs individualią veiklą su verslo liudijimu, atlieka suvirinimo darbus.

Vietinių užimtumo iniciatyvų įgyvendinimas:

2006 m. Radviliškio rajono savivaldybėje buvo patvirtintos šios tikslinės teritorijos, kuriose buvo galima vykdyti VUI projektus: Šeduvos apyl. seniūnija ir Tyrulių apyl. seniūnija. Radviliškio darbo biržai VUI projektų atrankai buvo pateiktas tik vienas projektas, kuris buvo numatytas įgyvendinti Šeduvos apyl., seniūnijoje.

2006 m. patvirtintas ir įgyvendintas 1 projektas. Šio projekto metu buvo įsteigtos 5 naujos darbo vietos.

2007 m. buvo patvirtinta tikslinė teritorija, kurioje buvo galima vykdyti VUI projektus: Tyrulių apyl. seniūnija. Radviliškio darbo biržai VUI projektų atrankai nebuvo pateiktas nei vienas projektas.

2007 m. darbo birža vykdė 2006 m. įgyvendinto VUI projekto Šeduvos apylinkės seniūnijoje priežiūrą.

2.2.5. Darbo rotacija

Darbo rotacijos priemonė – tai nauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonė, organizuojama darbuotojų tikslinių atostogų ar kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais, darbuotojus laikinai pakeičiant ieškančiais darbo asmenimis.

2006 m. darbo rotacijos priemonės nepageidavo vykdyti nė vienas rajono darbdavys.

2007 m. darbo rotacijos priemonėje dėl darbuotojų kaitos dalyvavo 10 bedarbių. Priemonę organizavo 5 Radviliškio rajono darbdaviai, įdarbinę 10 moterų įmonės darbuotojų tikslinių nėštumo ir gimdymo atostogų bei atostogų vaikui prižiūrėti, kol jam sueis vieneri metai.

Daugiausia bedarbių įdarbinta paslaugų sektoriaus įmonėse: 6 pardavėjos, vadybininkas, muziejinių procesų kompiuterizavimo inžinierė, pramonėje-siuvėja.

2.3. Europos socialinio fondo finansuojamų projektų analizė

2.3.1. Įgyvendintų ESF finansuojamų projektų analizė

Radviliškio darbo birža partnerės teisėmis dalyvavo penkiuose ESF finansuojamuose projektuose.

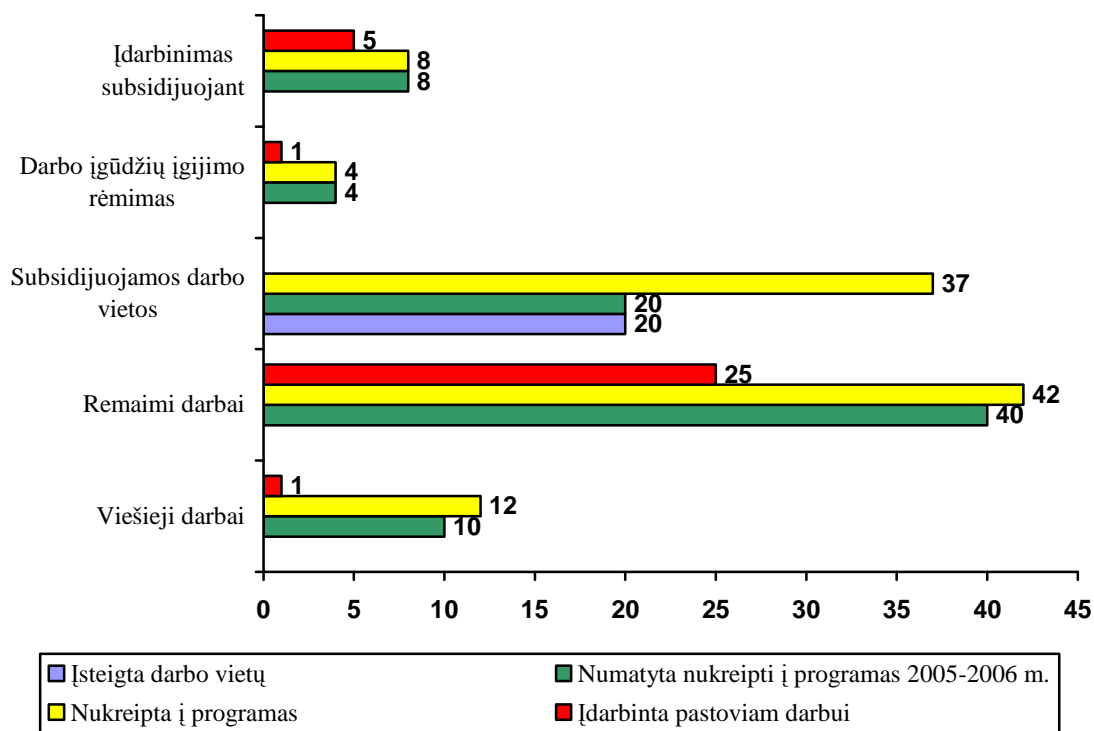
Šioje dalyje apžvelgti įgyvendinti ESF finansuojami projektai, projektų užduotys ir pasiekti rezultatai.

ESF finansuojamas projektas „Bedarbių užimtumo rėmimas“:

Per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį:

- į aktyvacijos ir motyvacijos didinimo užsiėmimus nukreipta 112 bedarbių,
- į užimtumo rėmimo programas nukreipti 103 bedarbiai.

Projekto užduočių pasiskirstymas pagal aktyvias darbo rinkos politikos priemones ir jų įvykdymas pateiktas 5 pav.

5 pav. Projekto užduotys pagal aktyvias darbo rinkos politikos priemones ir jų įvykdymas, sk.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Projekto rezultatai:

- remiamų darbų programą baigė 42 bedrabiai, įdarbinti nuolatiniam darbui – 25.
- viešųjų darbų programą baigė 12 bedarbių, įdarbinti nuolatiniam darbui – 1.
- įdarbinimo subsidijuojant programą baigė 8 bedrabiai, įdarbinti nuolatiniam darbui – 5.
- darbo įgūdžių įgijimo rėmimo programą baigė 2 bedarbiai, įdarbinti nuolatiniam darbui – 1.

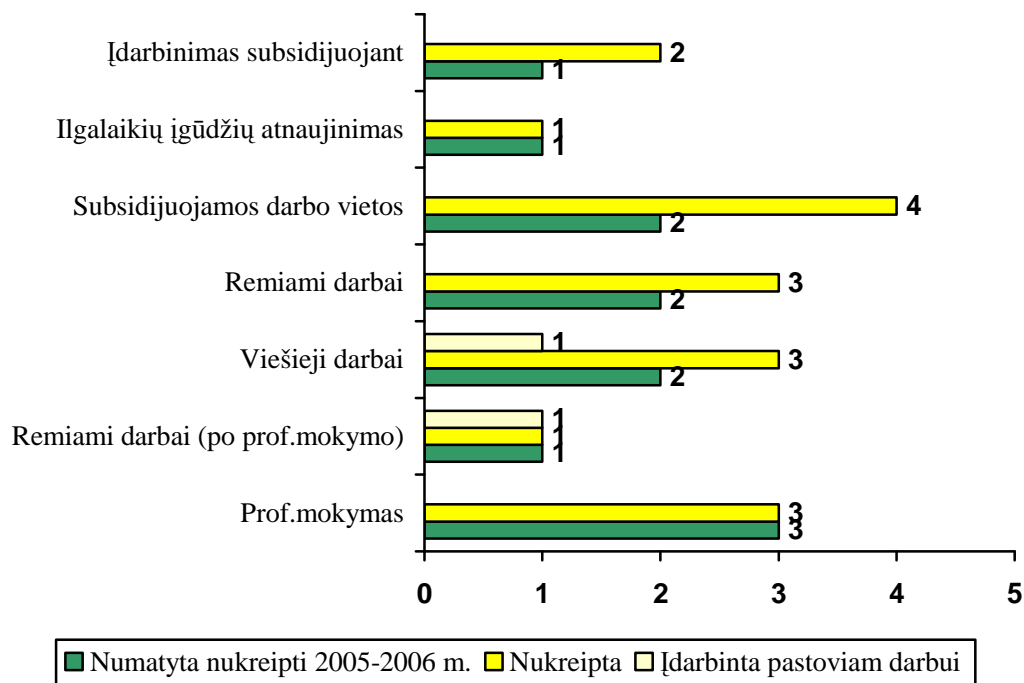
ESF finansuojamas projektas „Lietuvos darbo biržos administracinių gebėjimų plėtra“:

Įgyvendinant Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų personalo kvalifikacijos ugdymo ir darbo kokybės gerinimą, siekiant užtikrinti Europos Sąjungos užimtumo tarnybų teikiamų paslaugų lygį, projekte dalyvavo 2 Radviliškio darbo biržos darbuotojai:

- Vadovų kompiuterinis raštingumas (ECDL Start) – 1 dalyvis
- Psichologinių žinių ir įgūdžių tobulinimas – 1 dalyvis

ESF finansuojamas projektas „Asmenų su negalia integracija į darbo rinką, siekiant išvengti socialinės atskirties“:

Projekto užduočių pasiskirstymas pagal aktyvias darbo rinkos politikos priemones ir jų įvykdymas pateiktas 6 pav.

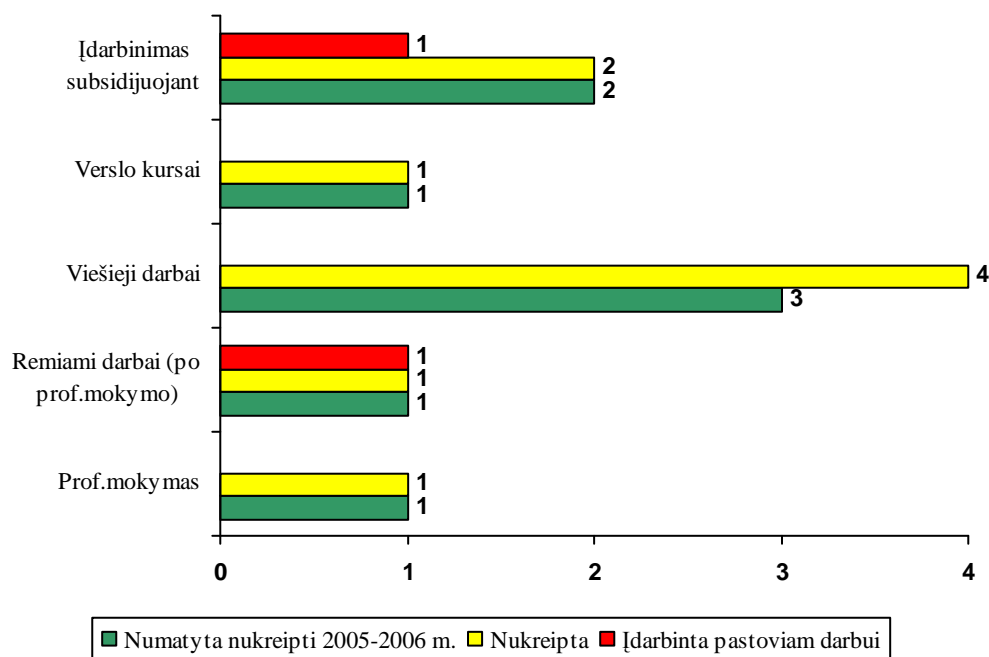
6 pav. Projekto užduotys pagal aktyvias darbo rinkos politikos priemones ir jų įvykdymas, sk.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Projekto rezultatai:

- 3 projekto dalyviai įgijo profesinę kvalifikaciją;
- Pasibaigus remiamų darbų programai nuolatiniam darbui įdarbinta 1 projekto dalyvė.
- Pasibaigus viešųjų darbų programai nuolatiniam darbui įdarbinta 1 projekto dalyvė.

ESF finansuojamas projektas „Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimas nuteistiesiems ir asmenims paleistiesiems iš laisvės atėmimo vietų“:

Projekto užduočių pasiskirstymas pagal aktyvias darbo rinkos politikos priemones ir jų įvykdymas pateiktas 7 pav.

7 pav. Projekto užduotys pagal aktyvias darbo rinkos politikos priemones ir jų įvykdymas, sk. Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

Projekto rezultatai:

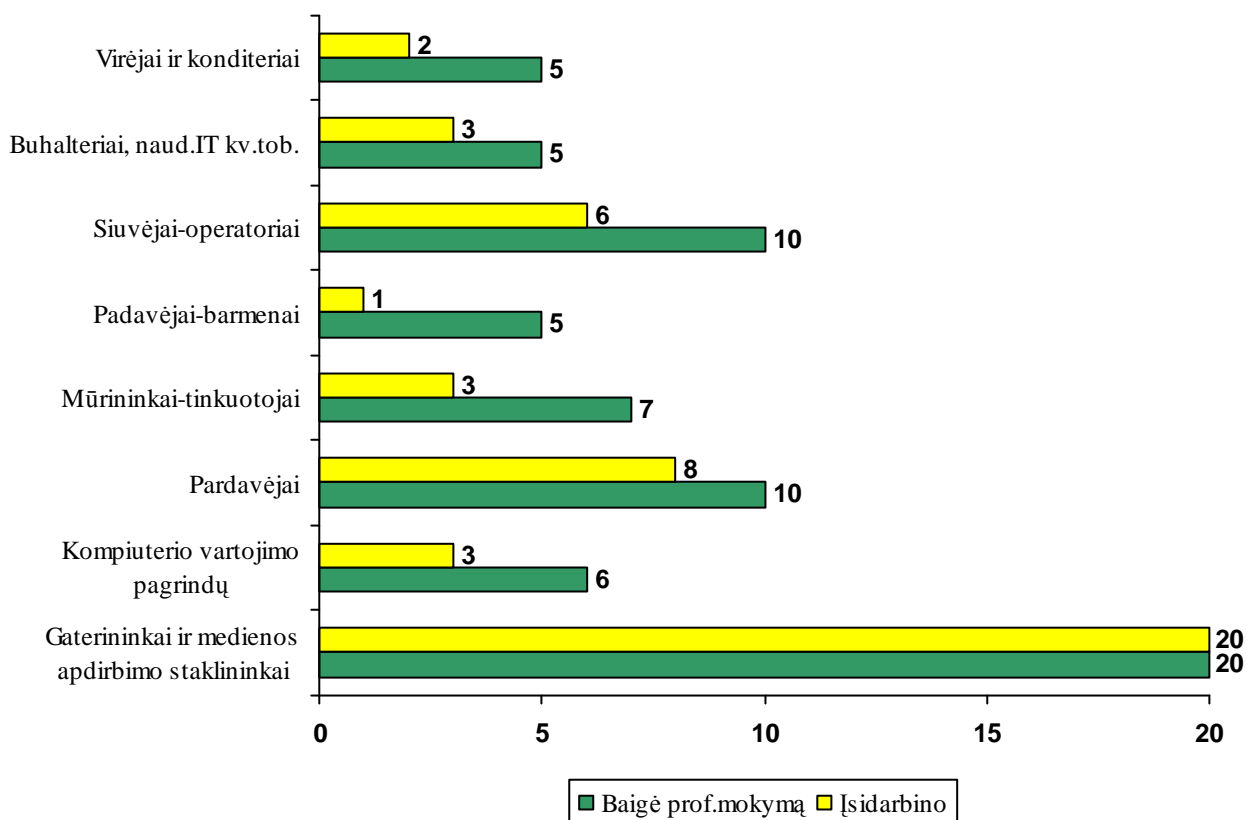
- 1 projekto dalyvis įgijo profesinę kvalifikaciją;
- Pasibaigus remiamų darbų programai nuolatiniam darbui įdarbintas 1 projekto dalyvis.

ESF finansuojamas projektas „Bedarbių ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, profesinio rengimo plėtra“:

Pasiekti rezultatai :

- 74 dalyviams suteiktos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos;
- 68 dalyviai įgijo paklausią darbo rinkoje kvalifikaciją pagal atnaujintas ir modifikuotas darbo rinkos profesinio mokymo programas, iš jų:
  - 38 moterys (58,5 proc.);
  - 26 jaunuoliai iki 25 m . amžiaus (40 proc.);
  - 20 ilgalaikių bedarbių (30,8 proc.);
  - 19 kaimo bedarbiai (29,2 proc.).
- 49 projekto dalyviai įsidarbino, iš jų 24 moterys – baigę profesinio mokymo programas.

Projekto rezultatai pagal profesinio mokymo programas pateikti 8 pav.

8 pav. Projekto rezultatai pagal profesinio mokymo programas, sk.
Šaltinis: sudaryta autorės pagal Radviliškio darbo biržos duomenis

2.3.2. Vykdomų ESF finansuojamų projektų analizė

Šiuo metu Radviliškio darbo birža partnerės teisėmis įgyvendina 2 projektus, finansuojamus iš Europos socialinio fondo:

- ESF projektas „Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra” (nuo 2006 m. rugsėjo 1 d. iki 2008 m. birželio 1 d.).
- ESF projektas „Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas“ (nuo 2006 m. liepos 1 d. iki 2008 m. gegužės 31 d.).

ESF finansuojamas projektas „Integracijos į darbo rinką galimybių plėtra”:

2008 m. balandžio mėn. 1 d. į projekto veiklas nusiųsti 266 bedarbiai :

- Profesinis orientavimas ir konsultavimas – 20 val. trukmės užsiėmimai, kurių metu dalyviai mokosi geriau pažinti save, įvertinti savo asmenines savybes ir gebėjimus, įvertinti profesijos pasirinkimo galimybes atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius, būti

aktyviais savarankiškai ieškant darbo ir informacijos, prisistatyti darbdaviui, suvokti atsakomybės svarbą planuojant asmeninę karjerą. Užsiėmimuose dalyvavo 63 projekto dalyviai.

- Profesinio mokymo programose mokosi 1 bedarbis (dekoratyvinės kosmetikos ir manikiūro). Projekto dėka 37 bedarbiai įgijo profesijas:
  - 2 suskystintų dujų degalinės operatoriaus
  - 3 naftos produktų degalinės operatoriaus
  - 18 pardavėjo
  - 2 dekoratyvinės kosmetikos ir manikiūro
  - 10 virėjo
  - 2 plataus profilio kirpėjo

Baigę profesinio mokymo programas, 24 asmenų sėkmingai integravosi į darbo rinką.

- Verslumo ugdymo programoje, kurią organizavo VšĮ Šiaulių darbo rinkos mokymo centras, dalyvavo 21 bedarbis. Jie išklausė „Supažindinimo su verslo pradmenimis neformalaus švietimo programą“.

Baigę verslumo ugdymo programą, 9 asmenys sėkmingai integravosi į darbo rinką

- Vairavimo kursų liudijimus įgijo 15 bedarbių, įregistruotų Radviliškio darbo biržoje. Mokymo programą organizavo VšĮ Šiaulių darbo rinkos mokymo centras.

Projekto dėka 14 asmenų įgijo vairuotojo pažymėjimus. Keturi iš jų sėkmingai integravosi į darbo rinką.

- Kompiuterio vartojimo pagrindų mokymo programą VšĮ Šiaulių darbo rinkos mokymo centre sėkmingai baigė ir įgijo kvalifikacijos pažymėjimus 15 bedarbių, įregistruotų Radviliškio darbo biržoje.

Devyni iš jų sėkmingai integravosi į darbo rinką.

- Pagal neformalaus profesinio mokymo programą, Kompiuterinio raštingumo pagrindų pažymėjimus įgijo 48 asmenys.

24 iš jų sėkmingai integravosi į darbo rinką.

- Įdarbinimas subsidijuojant organizuojamas, siekiant padėti papildomai remiamiems bedarbiams įsitvirtinti darbo rinkoje. Pagal šią programą pastoviam darbui įdarbinti 35 asmenys, turintys šias profesijas: pardavėjai, buhalteriai, virėjai, vairuotojai, apskaitininkai, mechanikai, suvirintojai, statybininkai, dažytojai, tinkuotojai ir kt.darbininkai.

- Darbo įgūdžių įgijimo rėmimas organizuojamas asmenims, baigusiems profesinės reabilitacijos programą bei asmenims, pradedantiems darbo veiklą pagal įsigytą specialybę ar profesiją. Darbo įgūdžių įgijimo rėmimo tikslas – suteikti ar įtvirtinti

trūkstantis darbo įgūdžius tiesiogiai darbo vietoje. Į šią programą nukreipta 20 asmenų, įregistruotų Radviliškio darbo biržoje. Pastoviam darbui įdarbinti: pardavėjai, siuvėjai, suvirintojai, apskaitininkai, padavėjai, šaltkalviai, tinkuotojai-plytelių klojėjai, dažytojai-tinkuotojai. 2008 m. kovo mėn. pagal darbo įgūdžių įgijimo priemonę nukreipti 9 projekto dalyviai. Terminuotam darbui įdarbinti: siuvėjai, apdailininkai, virėjai, dažytojas-tinkuotojas.

ESF finansuojamas projektas „Neįgaliųjų socialinės integracijos skatinimas“:

Radviliškio darbo birža – projekto partnerė – 2006 m. liepos - 2008 m. kovo mėnesiais vykdė šias projekto veiklas:

- Tikslinės grupės asmenų konsultavimas, motyvavimas ir atranka į projekto veiklas;
- Darbdavių konsultavimas ir apklausų vykdymas;
- 2006 m. spalio 30 d. organizuotas seminaras darbdaviams ir socialiniams partneriams, kuriame pristatyti projekto tikslai, veiklos bei laukiami rezultatai;
- Nuo 2007-01-19 iki 2007-01-29 vyko konkursas darbdaviams, organizuojantiems viešuosius darbus neįgaliems bedarbiams, atrinkti.
- 3 Radviliškio darbo biržos darbuotojai kėlė savo kvalifikaciją dalyvaudami mokymuose
- 6 projekto dalyviai neterminuotai įdarbinti į įdarbinimo subsidijuojant priemonę.
- 6 projekto dalyviai įdarbinti į viešuosius darbus.
- 7 projekto dalyviai nukreipti į profesinį mokymą: 1-į administracijos darbuotojo mokymo programą, 1-į kompiuterinio raštingumo pagrindų mokymo programą, 1-į „B“ kategorijos automobilių vairuotojo mokymo programą, 4 - į kompiuterio vartojimo pagrindų mokymo programą.

Iki 2008 m. balandžio 1 d. 7 projekto dalyviai jau baigė profesinį mokymą, 3 iš jų įsidarbino.

Po dalyvavimo projekto veiklose neterminuotam darbui įsidarbino 6 projekto dalyviai.

IŠVADOS

Išstudijavus užimtumą reglamentuojančius įstatymus ir teisinius aktus, išanalizavus Lietuvos darbo rinkos pokyčius ir įstojimo į ES poveikį Lietuvos darbo rinkai ir išanalizavus užimtumo politikos įgyvendinimą Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais., galima daryti sekančias išvadas:

- Didinant užimtumą ir mažinant nedarbą Lietuvoje labai svarbi Europos Sąjungos įtaka: Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą, įsiliejimas į jos bendrą ekonominę erdvę skatina Lietuvą sparčiai mažinti nedarbą, garantuoti teisingas ir saugias darbo sąlygas. ES struktūrinių fondų dėka Lietuva gali įgyvendinti naujas darbo vietas sukuriančius, darbo kokybę ir produktyvumą gerinančius, socialinę atskirtį mažinančius projektus. Teisingai paskirstant ir administruojant ES lėšas, aktyviai veikiant visiems Lietuvos regionams, galime išspręsti daugelį mūsų darbo rinkos problemų ir smarkiai padidinti užimtumą bei sumažinti nedarbą.
- Atlikus pagrindinių teisės aktų analizę, galima sakyti, kad per pastaruosius paskutinius metus pastebimi teigiami poslinkiai, tobulinant teisinę bazę ir sudarant sąlygas institucinės veiklos efektyvumui didinti. Įstatymų, tvarkų, nutarimų, reglamentų gausa yra pakankamas teisinis pagrindas leidžiantis efektyvų užimtumo politikos įgyvendinimą.
- Siekiant sėkmingai Lietuvoje mažinti nedarbą ir didinti gyventojų užimtumą, sukurta teisinė bazė, kuri leidžia liberalizuoti darbo rinką: efektyvus užimtumo programų administravimas padeda spręsti Radviliškio rajono gyventojų socialines bei ekonomines problemas, mažina socialinę įtampą – integruoja į darbo rinką socialiai remtinus, neįgaliuosius bei vyresnio amžiaus asmenis. Ilgalaikiai bedarbiai atnaujina savo darbinius įgūdžius, sustiprėja jų motyvacija ieškant nuolatinio darbo.
- Lietuvos darbo rinka pasižymi darbo pasiūlos ir paklausos nesubalansuotumu, dideliu ilgalaikiu nedarbu, žymiais teritoriniais nedarbo lygio skirtumais, nevienodu gyventojų pasiskirstymu ir užimtumu mieste bei kaime.

- Atlikta užimtumo rėmimo politikos įgyvendinimo Radviliškio rajono savivaldybėje 2006-2007 metais analizė parodė, kad darbo jėgos paklausa rajone auga. Darbo jėgos paklausa daugiausiai išaugo kvalifikuotiems bedarbiams. Išaugo darbo jėgos paklausa nuolatiniam darbui.
- Darbo jėgos pasiūla Radviliškio rajone auga: didėjant konkurencijai darbo rinkoje ir keliamiems reikalavimams darbuotojams, dalis asmenų išstumiami iš darbo rinkos dėl žemos kvalifikacijos, lėto prisitaikymo prie kintančių technologijų, užimtumo gebėjimų ar patirties stokos.
- Išryškėja santykinai didelė nekvalifikuotos ir nemotyvuotos darbo jėgos dalis rajone, kuriai vis sunkiau prisitaikyti prie pokyčių darbo paklausos struktūroje, o ypač ilgalaikiams bedarbiams.

Minėtos išvados leidžia pateikti eilę pasiūlymų, kurie, mano nuomone, padėtų su efektyvinti užimtumo politikos įgyvendinimą:

- Siekiant darbo jėgos pasiūlos ir paklausos suderinamumo – stiprinti sąveiką su rajono darbdaviais.
- Siekti, kad asmenys, įregistruoti darbo biržoje, galėtų *tik vieną kartą* pasinaudoti lengvata profesinei kvalifikacijai įgyti, o įgijus profesiją – tam tikrą laiką privalėtų „atidirbti“.
- Bedarbiai, pradėję mokytis pagal tam tikrą profesinio mokymo programą ir nutraukę mokymo sutartį ne dėl mokymo įstaigos kaltės arba buvo pašalinti iš mokymo įstaigos dėl nepatenkinamo elgesio arba mokymosi, privalėtų *padengti* darbo biržai faktines mokymo ir apgyvendinimo išlaidas.
- Siekti, kad Darbo vietų steigimo subsidijavimo ir Savarankiško užimtumo rėmimo *paraiškų priėmimo terminas būtų reglamentuotas*, kaip Vietinių užimtumo iniciatyvų projektų.

LITERATŪRA

1. Darbo biržos gidas. Lietuvos darbo biržos leidinys. 2006.
2. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2006/4(101).
3. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2006/6(103).
4. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2006/7(104).
5. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2006/8(1015).
6. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2006/11(108).
7. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2006/12(109).
8. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2007/1(110).
9. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2007/4(113).
10. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2007/6(115).
11. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2007/8(117).
12. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2007/11(120).
13. Darbo biržos naujienos. Lietuvos darbo biržos informacinis biuletenis. Vilnius, 2008/1(122).
14. Darbo rinkos analizė ir tyrimai, Finansų ministerijos mokymo centras, 2007.
15. Darbo rinkos prognozė 2008 metams, Lietuvos darbo biržos Darbo pasiūlos ir paklausos skyrius.
16. Darbo ir socialinių tyrimų institutas// Aktualūs darbo rinkos politikos klausimai. Vilnius, 1996.
17. Darbo paieškos vadovas: monografija / Atsak. red. Ramutė Kučinskienė. Klaipėda, 2000.
18. Darbo rinkos žinynas. UAB Apskaita. Vilnius, 1999.
19. Europos Bendrijos reglamentas Nr. 1260/1999 [žiūrėta 2007-03-05]. Prieiga per internetą: <http://www.europa.eu.int/eurlex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999R1783:LT:HTML>
20. Europos Bendrijos steigimo sutartis [žiūrėta 2007-03-05]. Prieiga per internetą: http://www.univie.ac.at/Ri/home/eur/20041101/LT_ECTreaty20041101/pdf
21. EEB tarybos reglamentas Nr. 1612/68 [žiūrėta 2007-02-09] Prieiga per internetą: http://www.europa.eu.int/eur-lex/lt/dd/reg/lt_register_0510.html.
22. Europos komisijos sprendimas Nr. 93/569 [žiūrėta 2007-02-09]. Prieiga per internetą: <http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.full/3ff030bb95960>.

23. Lietuvos darbo rinka, 2007 m. I-III ketvirčiai, Lietuvos darbo biržos Darbo pasiūlos ir paklausos skyrius.
24. Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. 2002 m. birželio 4 d., Nr. IX-926.// Valstybės žinios, 2002, Nr. 64-2569.
25. Lietuvos darbo birža. Informacinis leidinys. Vilnius, 2007.
26. Lietuvos darbo biržos informacinė sistema [žiūrėta 2007-02-05]. Prieiga per internetą: <http://www.ldb.lt/LDB_site/index.htm>.
27. Lietuvos darbo biržos veikla 2006 m. Vilnius.
28. Lietuvos darbo biržos 2006-2008 metų strateginis veiklos planas. Vilnius, 2005.
29. Lietuvos darbo biržos veikla 2007 m. Vilnius.
30. Lietuvos darbo birža. Informacinis leidinys. Vilnius, 2007.
31. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba [žiūrėta 2007-04-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.darborinka.lt/?pid=7>>.
32. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos Seimo leidykla. Vilnius, 1996.
33. Lietuvos Respublikos Nedarbo socialinio draudimo įstatymas. 2003 m. gruodžio 16 d. Nr. IX – 1904. // Valstybės žinios, 2004, Nr. 4 – 26.
34. Lietuvos Respublikos Profesinio mokymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997 m. spalio 30 d., Nr. 98 – 2478.
35. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. liepos 18 d. įsakymas Nr. A1- 123 „Dėl Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2003, Nr. 82-3759.
36. Lietuvos Respublikos užimtumo ir darbo rinkos vystymo siekiant Lisabonos tikslų įgyvendinimo 2005-2008 metų programa. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Jungtinių tautų vystymo programa, 2005.
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas “Dėl viešųjų darbų atlikimo tvarkos patvirtinimo”. 2003 m. lapkričio 6 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 1381 “Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 10 d. nutarimo Nr. 169 “Dėl viešųjų darbų atlikimo tvarkos patvirtinimo pakeitimo” // Valstybės žinios, 2003, Nr. 106 – 4749.
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1990 m. gruodžio 29 d. nutarimo Nr. 394 „Dėl Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įsteigimo bei gyventojų užimtumą reguliuojančių normatyvinių aktų tvirtinimo“// Valstybės žinios, 1991, Nr.3-89.
39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. gegužės 24 d. nutarimas Nr.618 „Dėl užimtumo tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų ir Trišalių komisijų prie Lietuvos darbo biržų nuostatų patvirtinimo“// Valstybės žinios, 1996, Nr. 51-1227.
40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimas Nr. 892 „Dėl Lietuvos

- Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“// Valstybės žinios, 1988, Nr. 66-1916.
41. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001m. gegužės 8 d. nutarimas Nr.529 „Dėl Lietuvos Respublikos užimtumo didinimo 2001-2004 m. programos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2001, Nr. 40-1404.
  42. Lietuvos Respublikos 2004 m. Užimtumo veiksmų planas. Vilnius, 2004.
  43. Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumentas < <http://www.finmin.lt/bpd/>>.
  44. Lisabonos strategijos įgyvendinimas [žiūrėta 2007-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.ukmin.lt/lisabona/lt/node/20>>.
  45. Martinkus B. Darbo išteklių ekonomika ir valdymas / B. Martinkus, A. Sakalas, A. Savanevičienė. Kaunas, 2000. 184 p. ISBN 9986-13-853-1.
  46. Milkevičienė D. Darbo kodeksas įtvirtins lankstesnius darbo santykius. // Darbo biržos naujienos. 2003, Nr. 1 (61).
  47. Radviliškio darbo biržos 2007m. veiklos programa. 2007.
  48. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Įstatymo dėl Konvencijos dėl užimtumo politikos ratifikavimo aiškinamasis raštas [žiūrėta 2007-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Conditional=21852777&Condition2=>>>.
  49. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2000 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 89 „Dėl darbo rinkos profesinio mokymo tvarkos patvirtinimo“// Valstybės žinios , 2000, Nr. 92-2906.
  50. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. 14 „Dėl įdarbinimo į užimtumo fondo remiamus darbus tvarkos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2002,Nr.15-591.
  51. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. balandžio 24 d. įsakymas Nr.59 „Dėl vietinių užimtumo iniciatyvų tvarkos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2002,Nr.45- 1735.
  52. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 115 „Dėl ilgalaikių bedarbių profesinių žinių ir praktinių įgūdžių atnaujinimo priemonių organizavimo ir vykdymo tvarkos patvirtinimo“// Valstybės žinios, 2002, Nr. 96-4224.
  53. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. A1-19 „Dėl trišalės komisijos prie Lietuvos darbo biržos nuostatų ir pavyzdinių Trišalės komisijos prie teritorinės darbo biržos nuostatų patvirtinimo“// Valstybės žinios , 2004, Nr. 17-1509.
  54. Socialinis pranešimas 2006-2007 m.. Socialinė apsaugos ir darbo ministerija.
  55. Stačiokas R. Viešojo administravimo institucijų finansai ir biudžetas/ Viešasis administravimas: monografija. ats. red. Alvydas Raipa. Kaunas. 387 p. Technologija, 2002.ISBN 9955-09-095-22001.
  56. Užimtumo rėmimo įstatymas// Valstybės žinios. 2006 m. birželio 30 d. Nr. 73-2762

57. Ūkio ministerija. Socialinės apsaugos plėtros ir užimtumo ekonominių veiksnių iki 2015 metų strategija [žiūrėta 2007-03-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.ekm.lt/catalogs/33/strategijos/socialine-pletra.doc>>.
58. Viešojo administravimo efektyvumo turinys // Viešojo administravimo efektyvumas: monografija / ats. red. Alvydas Raipa. Kaunas, 387 p. 2002. ISBN 9955-09-095-22001.
59. Vietinių užimtumo iniciatyvų plėtra Lietuvoje// A. Šileika, S. Borkovskaja, R. Grinevičius, B. Gruževskis, L. Žalimienė Vilnius, 2002, ISSN 1648 – 6269.
60. Vietinių užimtumo iniciatyvų projektai – efektyvi naujų darbo vietų kūrimo priemonė. Lietuvos darbo birža, 2007.